

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Sekce pedagogických a psychologických programů

Bakalářská práce

Motorika a grafomotorika u dítěte předškolního věku s narušenou komunikační schopností

Vypracovala: Markéta Mičková
Vedoucí práce: Mgr. et Bc. Martina Lietavcová, Ph. D.
České Budějovice 2022

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci s názvem Motorika a grafomotorika u dítěte předškolního věku s narušenou komunikační schopností vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

V Českých Budějovicích dne

Podpis

Abstrakt

Tématem bakalářské práce je motorika a grafomotorika u dítěte předškolního věku s narušenou komunikační schopností. Hlavní cíl bakalářské práce zahrnuje trénink a nácvik hrubé motoriky, oromotoriky a grafomotoriky u dětí předškolního věku s narušenou komunikační schopností ve věku od pěti do šesti let, které navštěvují logopedickou třídu zřízenou při běžné mateřské škole. Dalším cílem se stalo vypracování metodologického programu. Mezi dílčí cíle patřilo pozorovat a natáčet vybraný výzkumný vzorek při činnostech rozvíjející motoriku. V teoretické části je zpracováno téma narušená komunikační schopnost u dítěte předškolního věku, možnosti požádání o odklad povinné školní docházky a také vybrané kognitivní funkce ovlivňující motorické činnosti. Hlavní část teoretické práce tvoří kapitola motorika, pod kterou se řadí motorické dovednosti, hrubá motorika a koordinace pohybu, grafomotorika, oromotorika a také jemná motorika. Obsah další části tvoří lateralita a logopedická péče v České republice. V praktické části byla aplikována metoda pozorování a to především díky video záznamu a také metoda individuálního přístupu a rozhovoru. Metodický program pro rozvoj motoriky obsahuje metodické postupy cviků, prvky z oblasti oromotoriky a grafomotorické listy. Všechny tyto materiály byly aplikovány po dobu jednoho měsíce a vyhodnoceny dle vybraných či zvolených hodnotících škál. Výsledky jsou zdařilé, jelikož se všechny děti z vybraného výzkumného vzorku zlepšovaly ve všech stimulovaných oblastech.

Klíčová slova: narušená komunikační schopnost, motorika, hrubá motorika, grafomotorika, oromotorika, dítě předškolního věku, lateralita, logopedická péče

Abstract

The topic of the bachelor's thesis is motor skills and graphomotor skills in a preschool child with impaired communication ability. The aim of the bachelor's thesis is the training and practice of gross motor skills, oromotor skills and graphomotor skills in preschool children with impaired communication skills aged five to six years who attend a speech therapy class established at a regular kindergarten. Another goal was to develop a methodological program. One of the partial goals was to observe and shoot a selected research sample during activities developing motor skills. The theoretical part deals with the topic of impaired communication skills in preschool children, the possibility of requesting a postponement of compulsory school attendance and also selected cognitive functions affecting motor activities. The main part of the theoretical work consists of the chapter on motor skills, which includes motor skills, gross motor skills and coordination of movement, graphomotor skills, oromotor skills and also fine motor skills. The content of the next part consists of laterality and speech therapy in the Czech Republic. In the practical part, the method of observation was applied, mainly due to video recording and also the method of individual approach and interview. The methodical program for the development of motor skills contains methodical procedures of exercises, elements from the field of oromotor skills and graphomotor sheets. All these materials were applied for one month and evaluated according to selected or elected evaluation scales. The results are successful, as all children from the selected research sample improved in all stimulated areas.

Keywords: impaired communication ability, motor skills, gross motor skills, graphomotor skills, oromotor skills, preschool child, laterality, speech therapy

Poděkování

Poděkování patří vedoucí bakalářské práce a to Mgr. et Bc. Martině Lietavcové. Ph. D. Děkuji především za rady, doporučení a za věnovaný čas. Další poděkování směřuje do mateřské školy a to paní učitelce, paní ředitelce, logopedce a zákonným zástupcům dětí. Chtěla bych také poděkovat mým blízkým a rodině za podporu a motivaci při psaní práce.

Obsah

ÚVOD	8
TEORETICKÁ ČÁST.....	9
1 Narušená komunikační schopnost	10
1.1 Dělení a etiologie narušené komunikační schopnosti	10
1.2 Narušená komunikační schopnost jako symptomatická porucha řeči	11
1.3 Časté diagnózy	11
1.3.1 Dyslalie.....	11
1.3.2 Opožděný vývoj řeči	13
2 Děti s odkladem povinné školní docházky	13
3 Kognitivní funkce	15
3.1 Myšlení	15
3.1.1 Vlastnosti myšlení	16
3.1.2 Druhy myšlení	16
3.1.3 Myšlení a řeč.....	16
3.2 Paměť	17
3.3 Pozornost.....	19
3.4 Vnímání.....	20
4 Motorika.....	21
4.1 Vývoj motorických dovedností u předškolního dítěte	23
4.2 Hrubá motorika.....	24
4.2.1 Kordinace pohybu	24
4.3 Jemná motorika	26
4.4 Oromotorika	27
4.5 Grafomotorika.....	28
4.6 Lateralita.....	30

4.6.1	Příčiny a vývoj laterality.....	31
4.6.2	Diagnostika laterality.....	31
4.6.3	Leváctví.....	32
5	Logopedická péče	33
5.1	Logopedická péče v rámci předškolního zařízení	33
5.2	Logopedická mateřská škola, logopedická třída	34
5.3	Resortní příslušnost logopedické péče v české republice	34
5.4	Logoped	35
5.5	Klinický logoped	36
	PRAKTICKÁ ČÁST	38
6	Metodologie	39
6.1	Výzkumný problém a cíl výzkumu, výzkumné otázky	39
6.2	Výzkumná metoda	39
6.3	Výzkumný vzorek	40
6.4	Analýza dat.....	44
6.5	Popis průběhu získávání dat a výsledné hodnoty.....	45
6.5.1	Hrubá motorika	45
6.5.2	Oromotorika	49
6.5.3	Grafomotorika	51
	ZÁVĚR PRAKTICKÉ ČÁSTI.....	53
	DISKUSE	54
	ZÁVĚR.....	56
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	57
	SEZNAM: TABULKY, GRAFY A OBRÁZKY	61

ÚVOD

Jedinci s narušenou komunikační schopností mají mnohdy potíže spojené s motorikou. Komplikace se mohou objevit v hrubé či jemné motorice, oromotorice nebo grafomotorice. Obtíže dále promítají i do kognitivních funkcí. Jedná se především o soustředění a vnímání, dále bývá ovlivněna paměť i myšlení. Hlavním cílem této práce bylo zhotovit metodologický program zaměřený na rozvoj motoriky. Obtížnost úkonů směřovala k věkové kategorii dětí od pěti do šesti let. Jednalo se především o hrubou motoriku, grafomotoriku a oromotoriku. Zařazené byly i činnosti rozvíjející jemnou motoriku. Mezi dílčí cíl patřila opakovaná aplikace vybraných cviků, grafomotorických prvků a oromotorických cvičení.

Již od střední pedagogické školy se zajímám o děti s narušenou komunikační schopností, především kvůli průběžné praxi, která trvala jeden měsíc. Všimla jsem si již v té době, že děti mají obtíže především v oblasti hrubé a jemné motoriky oproti intaktním dětem. Proto mi bylo blízké toto téma zpracovávat a zjistit tak více podrobností.

Samotný stoj se stává výhodnou pozicí pro mluvu. Právě s prvními kroky přichází i první slova (Bednářová & Šmardová, 2015). S hrubou motorikou se pojí i oromotorika a jemná motorika. Při opožděném vývoji řeči je potřebné dítě podněcovat a rozvíjet v tělesné obratnosti. Jedná se především o poskytnutí dítěti pravidelný pohyb a motivovat ho k pohybu. Pro trénink svalů mluvidel je vhodná gymnastika mluvidel a také nácvik správného dýchání (Bednářová & Šmardová, 2007). Grafomotorická cvičení souvisí s kresbou, která se pojí s vývojem dítěte. Dle povahy kresby lze určit mimo jiné úroveň jemné motoriky a grafomotoriky. Vývoj kresby se dělí na jednotlivé fáze, jako je tomu i u vývoje řeči. Děti se zdravotním oslabením mívají často opoždění ve vývoji kresby i ve vývoji řeči. S tím se pojí i nesprávný či křečovitý úchop psacího náčiní. V tomto případě se stává důležité děti pozitivně motivovat ke kresbě, jelikož jedinci nemají potřebu kreslit. Kreslení je nebaví a často nepřichází ani úspěch. Bez odborné pomoci však přichází pozdější obtíže při nácviku psaní (Bezděková, 2014).

TEORETICKÁ ČÁST

1 Narušená komunikační schopnost

Narušená komunikační schopnost patří mezi základní termíny současné logopedie. Lechta se věnoval problematice narušené komunikační schopnosti a právě jeho klasifikace z roku 1990 je používána i dnes. Lechta (1995, s. 13) definuje narušené komunikační schopnosti takto: „*Komunikační schopnost člověka je narušena tehdy, když některá rovina z jeho jazykových projevů působí interferenčně vzhledem k jeho komunikačnímu záměru.*“ Interference zde označuje rušivý vliv poruchy během postupného procesu komunikace (Neubauer, 2007).

Mezi narušenou komunikační schopnost nelze považovat různé fyziologické jevy, např.: nemluvnost dítěte do jednoho roku věku, nesprávná výslovnost, vynechání nebo záměna hlásek (fyziologická dyslálie), fyziologická nemluvnost (okolo třetího až čtvrtého roku věku), fyziologický dysgramatismus (nedokonalosti v gramatické části řeči). Zda se v případě nedostatku v komunikační schopnosti jedná o narušenou komunikační schopnost nebo o fyziologický jev rozhodují odborníci. Jedná se o pediatry, logopedy, foniatry, psychology a další (Klenková et al., 2012).

Narušená komunikační schopnost navazuje na samotnou komunikaci, která musí být i východiskem. I kdybychom nechtěli, dítě neustále komunikuje, protože právě komunikace se stává podstatou naší existence (Škodová & Jedlička, 2007).

1.1 Dělení a etiologie narušené komunikační schopnosti

Narušená komunikační schopnost patří mezi logopedické kategorie. S postupně větším výskytem se rozšiřuje i obsah této problematiky. Díky moderní logopedické péči a rozpracovaným druhům narušené komunikační schopnosti, můžeme sledovat snahu o její oddělení. O narušení komunikační schopnosti se jedná tehdy, když některá z rovin jazykových komunikačních projevů působí na komunikační záměr jedince rušivě. Jedná se o rovinu foneticko-fonologickou (zvuková stránka řeči), morfologicko-syntaktickou (gramatická stránka řeči), lexikálně sémantickou (obsahová stránka řeči) a pragmatickou (uplatnění řeči v sociální komunikaci). Tato problematika se může dotknout verbální i neverbální a také mluvené či grafické formy komunikace. Z časového hlediska se zde hovoří o poruchách trvalých nebo přechodných. Projevem může být vrozená chyba nebo získaná porucha řeči. Příčiny se dále dělí na orgánové

i funkční. Bavíme-li se o narušené komunikační schopnosti z pohledu stupně narušení, jedná se o narušení částečné (s různým odstupňováním) nebo narušení úplné (Lechta, 2011).

Pipeková (2010) ve své publikaci uvádí, že se narušená komunikační schopnost může dělit i z lokalizačního hlediska. Zde se jedná o genové mutace, aberace chromozomů, orgánové poškození receptorů, odchylky ve vývoji, poškození centrální nervové soustavy nebo o nepříznivě působící vnější vlivy. Z časového hlediska autorka dělí narušenou komunikační schopnost na prenatální, perinatální a postnatální.

1.2 Narušená komunikační schopnost jako symptomatická porucha řeči

Člověk s narušenou komunikační schopností si může, ale nemusí svoje narušení uvědomovat. V celkovém klinickém obraze se stává tato problematika hlavní tedy primární narušení řeči. Když se jedná o symptom jiného dominujícího postižení, onemocnění či poruchy, hovoří se o symptomatických poruchách řeči (Lechta, 2011). Právě dělení narušené komunikační schopnosti z hlediska symptomatického od Lechty (1990) je často používané. Autor (Lechta, 2003) dělí problematiku do deseti skupin. První zmiňuje vývojovou nemluvnost a jako druhou zmiňuje získanou orgánovou nemluvnost neboli afázii. V třetí skupině autor zpracovává získanou psychogenní nemluvnost, do které řadí mutismus, efektivní mutismus a také surdomutismus. Čtvrtá skupina obsahuje poruchy plynulosti řeči a tím je rinolalie čili huhňavost a palatolalie. Dále Lechta (2003) uvádí poruchy plynulosti řeči a to balbuties (koptavost) a také tumulus sermonis tedy breptavost. Pod číslem šest autor zmiňuje poruchy článkování řeči a to dyslálii (patlavost) a poruchu artikulace- dysartrii. V dalších skupinách najdeme poruchy psané podoby jazyka (dysgrafii), symptomatické poruchy hlasu (dysfonii a afonii) a jako poslední kombinované vady a poruchy řeči.

1.3 Časté diagnózy

1.3.1 Dyslalie

Nejčastější narušení je dyslalie (patlavost), která tvoří až jednu třetinu z diagnóz narušené komunikační schopnosti (Lechta, 2003). Klenková (2006, s. 99) dyslálii definuje takto: „*Dyslalie je porucha artikulace, kdy je narušena výslovnost jedné hlásky*

nebo skupiny hlásek rodného jazyka, ostatní hlásky jsou vyslovovány správně nebo podle příslušných jazykových norem.“ Kerekrétiová (2013) uvádí, že dyslalii je možné diagnostikovat až po sedmém roce věku, protože před touto věkovou hranicí se jedná o přirozený jev patřící k vývoji řeči. Do pátého roku věku se hovoří o fyziologické dyslalii a od pátého do sedmého roku věku se jedná o prodlouženou fyziologickou dyslalii. Příčiny vzniku dyslalie dělí Klenková (2006) na organické a funkční. O funkční příčiny vzniku se jedná tehdy, kdy mluvidla nemají žádné vady a nedostatky. Jedná se o dyslalii motorickou, u níž se vyskytuje špatná motorika mluvidel a dále o dyslalii senzorickou, kde je narušeno sluchové vnímání nebo oslabené sluchové vnímání hlásek. Mezi organické příčiny vzniku se řadí anomálie mluvních orgánů a také poruch centrální nervové soustavy. Další příčiny mohou být vnější a vnitřní. Mezi vnější patří psychosociální vlivy, jako je např. nesprávný mluvní vzor a dědičnost. Vnitřní příčiny mohou být poruchy sluchu, a to i problémy s fonematičným sluchem a sluchovou diferenciací. Dále se do této skupiny zařazují anatomické vady mluvidel a kognitivně-lingvistické nedostatky, které se často pojí se špatným mentálním vývojem.

Autoři dělí dyslalii ještě podle rozsahu. Když řeči nelze rozumět a narušení je rozsáhlé, hovoří o dyslalii univerzalis. O dyslalii multiplex se jedná, když je značně narušená výslovnost hlásek, ale i tak lze řeči rozumět. Autor označuje zasažení a narušení jen malého okrsku hlásek či pouze jednu hlásku jako dyslalii parciální. Dyslalii parciální dále dělí na monomorfní (špatná artikulace hlásek z jednoho artikulacího okrsku) a na polymorfní (špatná výslovnost hlásek z více artikulacíh okrsků) (Škodová & Jedlička, 2007).

Mezi nejčastěji chybně vyslovovanou hlásku patří R a tato vada se nazývá rotacismus. Dále se s hláskou R pojí v České republice hláška Ř a s ní vada rotacismus bohemicus. Obě tyto hlásky se jedinci naučí dle vývoje řeči většinou jako poslední, protože jejich výslovnost je obtížná. Mezi problematicky vyslovitelné se dále řadí sykavky (S, Š, C, Č, Z, Ž) a řečová vada s nimi spojená se nazývá sigmatismus. Právě díky obtížné vyslovitelnosti se objevuje vynechávání těchto hlásek a jedná se o mogilalii. V dalším případě se jedná o záměnu hlásek a v tomto případě autor hovoří o patralalii (Škodová & Jedlička; 2007).

1.3.2 Opožděný vývoj řeči

O opožděný vývoj řeči se jedná tehdy, když dítě ve třech letech věku nemluví nebo mluví znatelně méně oproti svým vrstevníkům (Klenková, 2006). Právě s touto věkovou hranicí končí prodloužené období nemluvnosti. První vyšetření provádí pediatr a následně logoped zhodnotí celkovou úroveň řeči dítěte (Kutálková, 2010). Další odborná vyšetření se uskutečňují na foniatrii, neurologii a psychologii, kde se zjistí či vyloučí původ opoždění. Opoždění řeči může být důsledkem nedoslýchavosti, vady zraku, sníženého intelektu, vad spojených s řečovými orgány či autismu. Nejčastějšími důvody opoždění se však stává vliv prostředí, citová deprivace, dědičnost a genetika nebo předčasný porod dítěte. Důležité je podporovat dítě v mluvení, aby se zvýšil jeho mluvní apetit a to nejlépe v dětském kolektivu. S tímto doporučením se pojí doporučení, dítěti zprostředkovávat správný mluvní vzor, stimulovat sluchovou diferenciaci, dbát na porozumění řeči, rozšiřovat slovní zásobu a stimulovat motoriku (Klenková, 2006).

Rizikem se stává i přehnaně pečlivý způsob výchovy, kdy dítě jen ukazuje a vydává u toho jen jednoduché skřeky, s kterými si vystačí. Nemá tak potřebu komunikovat pomocí řeči. Podstatné se stává dítě stimulovat tak, aby v řeči hledalo pozitiva a bavilo ho jí používat. Opožděný vývoj řeči bývá často spojován s chybnou výslovností. Tento fakt zůstává však v pozadí zájmu, jelikož cíl spočívá v nějaké mluvě dítěte. Až při zvětšování slovní zásoby a u začínajícího tvoření vět, lze začít jednotlivé hlásky upravovat v režii logopeda (Kutálková, 2010).

2 Děti s odkladem povinné školní docházky

Přinosilová (2004) uvádí, že mezi časté důvody odkladu školní docházky patří mimo jiné i problémy v oblasti řeči. Když se uděluje odklad školní docházky, může dojít ke dvěma situacím. V první se jedná o to, že zákonný zástupce přijde k zápisu do první třídy základní školy a podá písemnou žádost o odklad povinné školní docházky. Když je tomu takto, ředitel školy základní vzdělání dítěti odloží o jeden školní rok. Druhým případem se stává, že zákonný zástupce požádá o zápis povinné školní docházky. Následně se však může rozhodnout a podat žádost o odkladu povinné školní docházky, kterou musí podat nejpozději do 30. dubna. Může se tak stát, že dojde k dřívějšímu podání žádosti

o přijetí do školy a až poté zákonný zástupce žádá o odklad povinné školní docházky. Ředitel tak vydá rozhodnutí o odkladu školní docházky a dítě do školy nenastoupí.

„V souladu s § 37 odst. 1 zákona č. 561/2004 Sb. je ředitel školy oprávněn povolit odklad povinné školní docházky pouze v případě, že je žádost zákonného zástupce doložena doporučujícím posouzením příslušného školského poradenského zařízení a odborného lékaře. Zákonný zástupce tedy musí vždy řediteli školy doložit obě výše uvedená doporučující posouzení.“ (MŠMT, 2005, s. 2)

Rozlišnosti u dětí v prvním ročníku na základní škole se objevují u vyspělosti jednotlivců a i v rodinném prostředí. Dále i věk dětí není úplně stejný. Nejmladším dětem teprve bude šest let a nejstarším už je sedm. Rozdíl ve vývoji v časovém období jednoho roku činí v tomto věku asi 12-15%. Nižší školní zralost a mentální výkonnost u nejmladších dětí oproti nejstarším je patrná. Chlapci bývají oproti dívkám na mezníku předškolního a mladšího školního věku méně vyspělí, jelikož dívky vyspívají rychleji. Chlapci se proto častěji setkávají ve škole s nezdarem. Odklad školní docházky (o rok nebo ojedinele o dva roky) se stává u některých jedinců správným krokem. Prodlužuje se tak čas pro cílevědomou školní přípravu. Autor zmiňuje i důležitost respektu intelektové vyspělosti jedince při výuce. Nemělo by docházet k příliš nízkému podněcování či k podceňování. Docházelo by tak k nevyužití a malému rozvoji duševní kapacity u jedince. K odkladu školní docházky by proto mělo docházet jen z vážných příčin (Matějček, 2005).

Rodiče o odklad školní docházky žádají častěji, že jedna pětina dětí nastupuje do školy o rok později. Důvodem se stává strach o dítě a jeho ochrana před požadavky společnosti. Tento fakt vede k tomu, že do prvních tříd nastupují nejen věkově ale i mentálně starší žáci. Existují případy, kdy se rodiče snaží nástup svého dítěte do povinné školní docházky uspíšit a to kvůli vysokému věku či kladou na jedince vysoké nároky (Říčan & Krejčíková, 2006).

Možnost dodatečného odkladu školní docházky přichází v úvahu, pokud se ukáže tělesná či duševní nevyspělost. Realizace je možná v prvním pololetí v prvním ročníku základní školy a to po domluvě ředitele a zákonného zástupce jedince. V tomto případě se může být patrný pocit méněcennosti a odcizenosti ze strany dítěte (Říčan

& Krejčíková, 2006). Dítě se vrací zpět do mateřské školy a očekává se, že během doby strávené v předškolním vzdělávání se vývoj dítěte vyrovná (MŠMT, 2005).

S odkladem školní docházky úzce souvisí kalendářní, biologický a sociální věk dítěte. Kalendářní neboli chronologický věk se vyvozuje dle data narození. Převážně v nelingválním vývoji někdy bývá kalendářní věk od biologického věku rozdílný (Kouba, 1995).

Biologický věk se shoduje s celkovým stavem růstu a také vývojem jedince. Díky němu lze určit, jestli motorický vývoj jedince se shoduje či neshoduje s kalendářním věkem. Jedinci mohou být v motorickém vývoji v předstihu nebo naopak mohou mít zpoždění. Relevantní zjištění biologického věku lze zjistit např. pomocí určení stupně osifikace zápěstních kůstek rentgenologickým posouzením. Jedná se o tzv. kostní věk. Další možností se stává zjištění tzv. zubního věku. Určuje se podle počtu prořezaných zubů stálého chrupu. K hrubému odhadu biologického věku se sleduje výška a hmotnost (Kouba, 1995).

„Sociální věk, který je charakterizován údaji o sociálním chování a sociálních rolích jedince, které jsou vyžadovány a očekávány v příslušné vývojové etapě okolím. Sociální věk je málo determinován věkem biologickým, více věkem kalendářním, ne vždy je s ním v souladu.“ (Kouba, 1995, s. 45)

3 Kognitivní funkce

Mezi kognitivní funkce patří veškeré myšlenkové procesy zprostředkovávající rozpoznávání, pamatování, učení a přizpůsobování ustavičným změnám v prostředí. Dále autorka mezi kognitivní funkce řadí paměť, koncentraci, pozornost, rychlost, myšlení a porozumění datům (Válková, 2015).

3.1 Myšlení

„Z hlediska moderní kognitivní vědy se zdůrazňuje fakt, že myšlení je proces zpracování a využívání informací, při němž s informacemi majícími formu mentálních obsahů či reprezentací systematickým způsobem manipuluje. Tyto manipulace mají tu pozoruhodnou vlastnost, že většinou neprobíhají na vědomé úrovni.“ (Polák, 2015, s. 96).

3.1.1 Vlastnosti myšlení

U každého jedince se můžeme setkat s jiným průběhem myšlení. Nutností se stává odlišit vlastnosti myšlení, a to jeho šíři, hloubku, samostatnost, pružnost, důslednost a hbitost (Nakonečný, 2013). Šíře myšlení spočívá ve schopnosti zvládnutí otázek z velkého rozsahu a tvořivé myšlení ve schopnosti zvládnutí otázek z všelijakých okruhů vědy a praxe. Díky hloubce myšlení jedinci pronikají do podstaty věcí a rozpoznávají příčiny jevů. Samostatnost myšlení spočívá v rozlišení věci, která potřebuje vyřešit a následné hledání odpovědi. Vychází ze samotného jedince, který poznává realitu tvořivě a nachází tak nová řešení a teorie. Pomocí pružnosti myšlení je jedinec schopný změnit způsob řešení, když se původní ukázalo jako chybné. Přijímá nová řešení. Důslednost myšlení znamená dodržení logiky při řešení problému. Jedinec myslí důsledně, neodbočuje a systematicky se drží zvoleného postupu. Jako poslední autor zmiňuje hbitost myšlení. Její důležitost přichází při potřebě rychlého řešení. Nejedná se však o ukvapenost, která bývá uspěchaná, nedbalá a vychází z prvních domněnek. O hbitosti myšlení se hovoří tehdy, když nedochází ke zhoršení kvality, šířky, hloubky, důslednosti a správnosti myšlení (Nakonečný, 2013).

3.1.2 Druhy myšlení

Myšlení souvisí s poznávacími procesy a ty se člení na smyslové poznávání a rozumové poznávání. Cílem smyslového poznávání se stávají zážitky, představy a vjemy. Myšlení je důležité pro řešení potíží. Rozlišují se dva stupně myšlení a to konkrétní a abstraktní. Konkrétní myšlení mají děti předškolních let a jedinci s mentální retardací. Lidé provádějí myšlenkové operace jen u konkrétních podnětů. Abstraktní myšlení se označuje jako vyšší stupeň myšlení. Je to způsobilost jedince pracovat jen s pojmy a se slovy. Mezi důležité faktory pro abstraktní myšlení patří rozvoj slovní zásoby. Toto myšlení převažuje v dospělém věku (Nakonečný, 2013).

3.1.3 Myšlení a řeč

K rozumovému poznání lidé potřebují myšlení a řeč (Nakonečný, 2013). Co se týká vývoje řeči a myšlení, nejdůležitější se stává období okolo druhého věku dítěte. Tento moment dochází ke střetnutí vývojových linií myšlení a řeči, které se do této doby vyvíjely zvlášť. V tuto chvíli je u dítěte patrná nová forma chování, typická pro člověka

(Vygotckij, 2017). „U dítěte se probouzí temné vědomí významu jazyka a vůle k jeho osvojení. Dítě v té době provádí největší objev svého života. Objevuje skutečnost, že každá věc má své jméno.“ (Vygotckij, 2017, s. 54) Řeč autor nazývá intelektuální a myšlení začíná mít podobu v řeči. Jedná se o přelomovou chvíli. Tato chvíle se vyznačuje dvěma znaky. Prvním znakem je činné rozšiřování dětské slovní zásoby. Dítě se samo zajímá a dotazuje, jaké názvy mají různé věci. Druhý znak úzce navazuje na ten první a tkví v podobě rychlého rozšíření dětského slovníku. Rozšíření vzniklo aktivní formou- samo se dotazuje (Vygotckij, 2017).

„Požadavek, aby libovolnému předmětu bylo přiřazeno pojmenování, lze považovat za skutečný, možná první obecný objev dítěte.“ (Vygotckij, 2017, s. 55) K tomuto objevu však dojde jen při použití myšlení. Důležitý je fakt, že spojení slova a myšlení nejsou počáteční, a tudíž nejsou předpokladem. K tomuto propojení dochází až postupem historického vývoje lidského vědomí. Jedná se tedy o výtvar lidského bytí. (Vygotckij, 2017)

3.2 Paměť

Paměť patří mezi nenahraditelné funkce v lidském životě. Bez ní by se jedincům velmi obtížně začleňovalo do okolního světa, tvořily vztahy, učilo se nové věci a celková tvorba vlastní identity by neexistovala. Spojitost lidských životů umožňuje právě paměť pomocí vzpomínek a zkušeností (Krmíčková, 2011).

Mezi obecné definice paměti patří, že paměť obsahuje schopnost vštípit, podržet a opakovaně si vybavit konkrétní údaj (Baddeley, 1999). Plháčková (2004, s. 193) definuje paměť coby „schopnost zaznamenávat životní zkušenosti“.

Paměť úzce souvisí i s učením a jejich vzájemnost popisuje Vágnerová (2004, s. 61): „Paměť umožňuje uchování různých informací a na něm závislé postupné obohacování zkušenosti, tj. učení“.

Paměťový proces tvoří tři postupující fáze. Jedná se o kódování, uchování a vybavení nebo znovu poznání (Sternberg, 2002). Kódování znamená uložení určitých dat do paměti. Proces ovlivňuje např. významnost informací pro jedince, vztah k podnětu, nálada v konkrétní situaci, složitost dat, opakování atp. Je důležité podotknout, že proces kódování neprobíhá u každého receptory zachyceného podnětu. Díky tomuto

selektivnímu výběru nedochází k přehlčení a jedinec je tak schopný určitá data uchopit (Moxon, 2000). Následující proces je uchování informací. Uchovávají se především ty data, která se vztahují k předešlým poznatkům a zkušenostem jedince. Naopak poznatky, které se vymykají předešlým poznatkům a zkušenostem, jedinec snáze zapomíná (Vágnerová, 2004). Poslední fází je vybavování a znovu poznání, které se řadí pod reprodukci. Reprodukce se vysvětluje jako hledání dat v dlouhodobé paměti (Plháková, 2004).

Rozvoj vzpomínání nastává okolo třetího roku života. Na konci právě tohoto věku se stává paměť velkou součástí vědomého prožívání. Vzpomínání je významné pro myšlení. Autor zmiňuje tři stupně paměti. Jako první podotýká lokalizovanou vzpomínku, kdy je možné u dítěte zjišťovat neurčité dojmy. Děje se tomu tak během prvního roku věku. Autor v tomto případě hovoří o tzv.: „*dojmech známosti*“. Jedná se např. o opakované zobrazování obličeje matky nebo o střídání světla a tmy. Z vnějšího prostředí se zobrazují takovéto značky a utvářejí do této doby v neurčité formě podstatu „*pamatování si*“. Druhým stupněm je rytmizující vzpomínka, která se začíná tvořit ve druhém roce věku společně s řečí. Dítě neustále opakuje nově naučená slova a pohyby. Společně s rytmizací se obohacuje i lokalizovaná paměť a objevují se základy posledního stupně paměti. Jedná se o obraznou vzpomínku, která se jemně projevuje už kolem druhého roku věku. Nejprve se hovoří o krátce trvajících vzpomínkových představách, které postupem času přecházejí do časově, prostorově a logicky zařazených vzpomínek. Koncem třetího roku věku se tvoří paměťový rámec pro prožívání osobnosti. Teprve v tuto chvíli, kdy si dítě začíná uvědomovat vlastní minulost, se objevují i samotné představy o vlastní osobnosti. Osvojení paměti je jedním z nejpodstatnějších dispozic pro prožitek vlastní osobnosti (König, 2020).

Paměť se dělí na několik druhů. Prvními zmíněnými druhy paměti jsou deklarativní (implicitní) paměť a nedeklarativní (proceduální) paměť (Kulišťák, 2003). Deklarativní paměť přispívá k uchování prožitých či řečených vzpomínek. Mezi složky deklarativní paměti patří epizodická paměť, díky které si lidé pamatují, např. co se dělo minulý víkend. Dále také paměť sémantická (Krejčová, 2013). Jedinec si s její pomocí pamatuje znalosti a fakta o světě. Pojí se i s řečí a to konkrétně s porozuměním slov (Samuel, 2002). Krejčová zmiňuje další pozornosti typ a to deklarativní. Pomáhá k zapamatování

údajů sloužící k nějakému postupu (např. zavázání tkaničky). Podmiňování se také pojí s tímto typem paměti. Jedná se o spojování situací s pocity (např. s oblíbenou písničkou). Napomáhá i s přípravou na těžší proces zapamatování např. u učení něčeho nového (Krejčová, 2013).

Další dělení z hlediska délky uchování paměti autorka zmiňuje krátkodobou a dlouhodobou paměť. Obě se řadí mezi paměť pracovní, jelikož jejich použití aplikuje se při řešení úkolů. Jedná se např. o zapamatování cíle, zadání a určitého postupu. Jedinci se setkávají s takovými situacemi denně (Krejčová, 2013).

Existuje dělení paměti i z hlediska smyslové modality. Ta se používá při zapamatování. Rozdíly se nachází v pamatování informací získaných zrakem, sluchem nebo pohybem. Autorka zmiňuje i paměť mechanickou. Zde se jedná o zapamatování textu bez přiřkládání významu (např. text písně, básně). Mezi zapamatovanými údaji si lze v některých případech vytvořit logické souvislosti. Např. pro zapamatování řady slov jedinec využívá jejich logické propojení do vztahů a tím má větší šanci si zapamatovat více slov (Krejčová, 2013).

3.3 Pozornost

Jedná se o velmi důležitý kognitivní proces, který se pojí s ostatními kognitivními procesy, motivovaným chováním a také s emocemi. K procesu zapamatování je potřeba soustředění. Např. když chceme hovořit smysluplně, musíme se na svá slova soustředit. Změny ve schopnosti soustředit se jsou patrné v závislosti na okolnostech a vyvíjejí se během života. Mladší děti oproti starším udrží záměrou pozornost kratší časový interval. Avšak i mladší děti mohou svou pozornost udržet déle a lépe. Napomáhá tomu zapojování dětí do aktivit a vhodné podmínky pro záměrné soustředění. Jedná se o učení, jak se soustředit. Velké množství podnětů působících najednou způsobuje dezorientaci, špatnou koncentraci a poškozují pozornost. S tímto se pojí rozdělená pozornost a přecházení z jedné aktivity na druhou. Dítě se pak jeví jako roztěkané a nesoustředěné, přitom se nejspíš jen snaží soustředit na vše kolem sebe (Krejčová, 2013).

Dle výzkumů zmiňuje autorka tři druhy chování související se třemi typy nervových sítí, které souvisí s kvalitou soustředění. Jedná se o „*postřeh*“, což je schopnost reagovat na

nové podněty. Dále zmiňuje „zaměření“, což je schopnost setrvat ve zpracování podnětů ale také selekce nebo volba podstatného. Právě postřeh a zaměření realizují nervové okruhy, které se tvoří v poměrně nízkém věku. Jako poslední v tomto dělení je „výkonná pozornost“. Jedná se o koncentraci na úlohu. Tento projev chování se pojí se zachycením myšlenek, odezvou na podněty nebo pocity a i s dalšími kognitivní procesy, související s určitým zadáním. Výkonná pozornost potřebuje vývoj vyspělejších částí centrální nervové soustavy na rozdíl od postřehu a zaměření (Krejčová, 2013).

Ke zlepšení pozornosti napomáhá společná práce s učitelem nebo s rodičem. Pro děti je důležité uvědomit si, co znamená, se soustředit na určitý podnět. Při úkolech, kde se nachází více podnětů, dospělý určí postup, od čeho by mělo dítě začít. Verbalizace postupů patří mezi vhodné metody pro podporu pozornosti. Být dětem při úkolech na blízku přispívá některým jedincům k pocitu bezpečí z důvodu dostupné opory. Zaměřovat pozornost žáků na určitý podnět může dospělý pouhým ukázáním na něj nebo poukázání slovně na to, co je v danou chvíli důležité. Dítě tak lze vézt ke správné posloupnosti při řešení úkolů. Důležité a podstatné informace by se měly opakovat. Mezi další postup k lepšímu zaměření pozornosti se řadí aktivizace pomocí otázek a zapojení tak dětí do činnosti. Krejčová (2013) doporučuje pro lepší soustředění eliminovat rušivé vlivy z okolí. Jedná se především o různou elektrotechniku, ale i o vnější zvukové vlivy. Nemělo by se zapomínat i na vizuální ruchy ve třídě, jako je např. příliš mnoho různě barevných obrázků na stěnách (Krejčová, 2013).

3.4 Vnímání

Vnímání představuje nepostradatelnou složku pro učení a přemýšlení. Bez plného vnímání podnětů mohou jedinci jen obtížně jednotlivé souvislosti chápat a porozumět jim. Vnímání se pojí se sensorickými procesy. Podstata vnímání spočívá ve způsobu jeho uskutečňování a v tom, jaký vliv má na učení a přemýšlení. Právě zrakové a sluchové vnímání má na učení a přemýšlení největší vliv.

U vnímání je značný vývoj patrný už od raného dětství. V tomto období se rozlišuje a upřesňuje. Např. novorozenci jsou schopní rozpoznat hlas své matky a na jiné hlasy reagují odlišně. Postupem času děti začínají lépe rozlišovat detaily obličejů a i řeči. Dětem předškolního věku se zpřesňuje analýza a syntéza vnímaných podnětů. V řeči

děti nejprve rozlišují slova, pak slabiky, a nakonec až samostatné hlásky. Jedná se o sluchovou analýzu. I u zrakového vnímání je zraková analýza a syntéza. Mladší děti z počátku nedokážou z částí složit celek, a naopak z celku, neumí oddělit část. Dále dochází k rozvoji schopnosti zrakové a sluchové diferenciaci neboli k rozlišování podobností u podnětů, také k rozvoji zrakové a sluchové paměti a autorka zmiňuje i manipulaci s vnímanými podněty. Vnímání lze odlišovat ze dvou hledisek. První hledisko je vnímání individuálních rozdílů. Jako druhé autorka zmiňuje vnímání z hlediska vnímaných podnětů. Jedná se např. o prostorové vnímání. Důležitou charakteristikou vnímání se stává jeho stálost. Když dojde k vytvoření představy o určitém vjemu, dochází ke schopnosti vnímat objekt bez důrazu na jeho tvar, velikost, polohu nebo barvu. Jestliže tomu tak není, stává se nepravděpodobné, že děti s takovým podnětem zvládnou pracovat. Konstantnost podnětů lze nacvičit a na jejich stálosti upozorňovat. Jedná se např. o výslovnost hlásek v cizích jazycích. Povědomí o stálosti jevů, které vnímáme, se pojí se smyslovým vnímáním.

Důležitý se stává i způsob vnímání. Učitelé by měli vézt děti k tomu, aby si více všímaly detailů a pak až začaly plnit zadaný úkol nebo úkon. Lze toho dosáhnout tak, že učitel umožní dětem více času před samotným začátkem plnění úkolu a zmíní důležité detaily, na které by se měly děti zaměřit. Krejčová (2013) považuje za důležité se děti ptát, proč jsou tyto detaily významné. Dále zmiňuje vhodnost parafrázování zadání. Tím se děti zamyslí nad vším, co mají plnit a učitel dostane zpětnou vazbu o tom, zda děti správně rozuměly zadání.

Mezi deficity myšlenkových operací, které se pojí s vnímáním, patří tzv. epizodické vnímání reality. Jedná se o izolované vnímání, kdy dítě nevnímá vzájemné souvislosti a vztahy mezi podněty. Dítě zpracovává podněty jen jako jednotlivé části a nespojuje si je do celku. Učitel by měl při tomto zjištění chtít po dítěti důvod, kde se stala chyba a vézt je k logickým souvislostem. Přesné vnímání vede k hodnotnému učení a přemýšlení (Krejčová, 2013).

4 Motorika

Pohyb je dle Dvořákové (2002, s. 13) „*prostředkem seznamování se s prostředím, prvním učením, jak ovládnout své tělo, jak si poradit se svým okolím a tím nabýt*

potřebné zkušenosti. Pohyb je prostředkem, jak vyjádřit sebe sama a komunikovat s ostatními. Je také prostředkem získávání sebevědomí, hodnocení sebe samého, vzájemného srovnávání, pomáhání si, soupeření a spolupráce“.

Szabová (1999, s. 11) definuje motoriku jako „*souhrn všech potenciálních pohybových předpokladů člověka, které mu spolu s konstitučními a psychickými činiteli umožňují vykonávat různé pohybové úkony a činnosti.*“

Období od tří do šesti let věku se nazývá předškolní. Právě v tomto období dochází k výrazným somatickým a proporčním změnám těla. Období vzdoru odeznívá s vědomím vlastního „já“ a rozvojem volních procesů asi ve třech letech věku. V období vzdoru se objevují typické motorické projevy a to např. kopání a házení s věcmi na zem. U šestiletých dětí z celkové výšky těla zabírá hlava asi 17% a nohy 43%. Období první vytáhlosti nastává mezi pátým a sedmým rokem věku. Je patrný i nárůst svalové hmoty a to na celkové hmotnosti těla. Změna nastává i ve snížení klidové tepové frekvence. U tříletého dítěte se jedná asi o 110 tepů za minutu a u sedmiletého autor zmiňuje 95 tepů za minutu. Tyto změny mají pozitivní vliv na motoriku a zvyšuje se tak pohybová výkonnost (Kouba, 1995).

Spojitosť mezi motorikou a vznikající psychikou je silnější u dětí mladšího věku. Oddělení těchto dvou složek probíhá pomalým postupným tempem. Pomalu začíná i spolupráce motoriky a zrakového vnímání. Díky adekvátnímu rozvoji motoriky jedinec může iniciativně poznávat dosud neznámé podněty a informace. Tyto podněty a informace podmiňují rozvoj poznávacích funkcí. Motorika se pojí s percepcí, ale má svůj vliv i na sociální kontakt jedince (Kouba, 1995).

Menší mobilita a míra dokonalosti pohybů jedince vede k vynechávání aktivit, kde se setkává s neúspěchem. Tyto činnosti si samostatně nemá potřebu něčím vynahrazovat a tak se mohou objevit nedokonalosti v motorických schopnostech a dovednostech (Bednářová & Šmardová, 2015).

Na motorické schopnosti a dovednosti autorky pohlíží z různých rovin. Mezi roviny patří hrubá a jemná motorika, grafomotorika, oromotorika a motorika očních pohybů. Dále se s motorikou pojí vnímání a to hmatové, vnímání vlastních pohybů, vnímání

rovnováhy a také vnímání svalového napětí tedy svalový tonus (Bednářová & Šmardová, 2015).

4.1 Vývoj motorických dovedností u předškolního dítěte

Motorický vývoj v předškolním období znamená u intaktních dětí neustálé vylepšování koordinace, hbitosti a ladnosti pohybů. Dítě předškolního věku zvládá správně běhat, umí chodit střídavě ze schodů, skáče a je schopné seskočit i z nižší lavičky, zvládá stát delší čas na jedné noze a také dokáže hodit míčem.

Stoupající míra šikovnosti se ukazuje i při sebe obsluze. Dítě zvládá samostatně jíst, svlékat se a oblékat se (s menší dopomocí), umí si nandat boty a je patrná snaha o zavázání tkaniček. Při obsluze na toaletě dítě požaduje jen malou výpomoc. Zvládá si také řádně umýt ruce a pod kontrolou se zvládá i samostatně umýt (Langmeier & Krejčířová, 1998).

Předškolní období se pojí s hrou a právě při hře dítě využívá paže a tím se vylepšují jeho manipulační dovednosti. Hry volí často „s námětem“, kde uplatňuje nápodobu chování a jednání lidí ve svém okolí (Vyskotová & Macháčková, 2013).

Psychomotorický vývoj není u dívek a chlapců úplně shodný. U dívek je patrné ve věku mezi čtvrtým a pátým rokem věku, že mají oproti chlapcům rozvinutější funkce řeči. Chlapci mají lépe rozvinuté prostorové funkce, což vede k efektivnější činnosti s tvary a vzorci v prostoru.

Úroveň motorických schopností a dovedností prolíná dětský vývoj. Má vliv na fyzickou zdatnost, výběr pohybových činností, začlenění do skupiny dětí, vnímání, mluvu a v neposlední řadě na kresbu. Menší zručnost vede dítě k tomu, že se snaží vyvarovat se těžším pohybovým činnostem kvůli častějšímu neúspěchu. Neobratnost v pohybu je patrná v rychlosti a kvalitě vykonání pohybů a působí na vývoj jiných schopností a dovedností. Jedná se např. o limity ve volbě pohybových činností kvůli malé míře obratnosti, i schopnost začlenění se do skupiny je horší a také menší obratnost mluvidel negativně ovlivňuje komunikaci (Bednářová & Šmardová, 2007).

„Obecně lze konstatovat, že u dětí s narušeným, opožděným vývojem hrubé či jemné motoriky častěji nastávají problémy ve vývoji řeči.“ (Bednářová & Šmardová, 2007, s. 28)

4.2 Hrubá motorika

K hrubé motorice patří pohyby dolních i horních končetin a také pohyby celého těla. Autorka zmiňuje např. chůzi, běh, sed, leh, házení a chytání, houpání a změny poloh těla (Szabová, 1999). *„Hrubé pohybové dovednosti se uplatňují v pohybových činnostech prostorově rozsáhlých, zabezpečených velkými svalovými skupinami.“* (Měkota & Cuberek, 2007, s. 16)

Dozrání hrubé motoriky se postupně projevuje zvládnutým sedem, lezením a chůzí. Právě chůze a celkový postoj ve svislé poloze se stává více efektivním pro mluvu. Dítě má možnost samostatně objevovat své okolí. S chůzí, která přichází okolo prvního roku věku, se objevují i první slova (Bednářová & Šmardová, 2015).

Se správným rozvojem dítěte souvisí dostatečně vysoká úroveň hrubé motoriky. Díky schopnosti zvládnání hrubé motoriky jedinec často buduje sebevědomí, nezávislost a také se zlepšuje jeho koordinace pohybů. V období věku od jednoho do tří let si jedinci osvojují koordinované pohybové zvyklosti a návyky. Později už se stává obtížnější se tyto zvyklosti a návyky naučit a osvojit. Aktivity spojené s pohybem vedou k tělesnému vývoji. Tělesný vývoj souvisí se zvyklostmi ve spánku a jídle (Michalová, 2007).

4.2.1 Koordinace pohybu

Koordinální funkce centrální nervové soustavy se dělí do čtyř skupin a to na senzoryckou (neuroreceptivní) funkci, díky které se jedinci mohou orientovat. Patří sem vnímání a poznávání. Druhou skupinou je motorická funkce (nervosvalová činnost). Díky ní je jedinec schopný programovat a provádět pohyb. Další koordinální funkci autoři uvádí fyziologickou. Řadí se pod ní systém srdečně oběhový, systém dýchací a systém energetického metabolismu. Poslední zmíněnou skupinou je psychická (aktivizační) koordinální funkce. S touto funkcí se pojí motivace, aktivizace a emoce.

Koordinální schopnosti jsou vždy ve spolupráci s psychickými vlastnostmi a s intelektovými schopnostmi. Existuje všeobecná a speciální koordinace. Díky dobrému stupni všeobecné koordinace je jedinec schopný si rychleji a snadněji vštěpit speciální koordinální schopnosti.

Šimonek zmiňuje charakteristiku koordinálních schopností. Orientační schopnost pomáhá jedincům v rychlosti zvolit a náležitě upravit postavení nebo pohyb celého těla v prostoru a čase. Patří sem také vnímání (rozsah, přesnost, rychlost). Diferenciační schopnost znamená schopnost velké přesnosti pohybu, efektnímu zvolení vedlejších pohybů a pohybových fází. Jedná se o přesné rozeznávání hodnot síly, času a prostoru provedené pohybově. Reakční schopnost poskytuje provézt rychlou cílevědomou činnost na určité znamení. Existují dva charaktery. Autoři hovoří o dopředu naučené neboli očekávané reakční schopnosti nebo o neočekávané reakční schopnosti. S rytmickou schopností se pojí kvalita vnímání, uchování a určitá míra shodnosti pohybu z časového a dynamického hlediska. Jedná se o pohyb, který je provedený dle určeného rytmu nebo dle individuálního účelného vnitřního rytmu, který vede k co nejvyššímu efektu pohybu. Rovnovážná schopnost, díky které je jedinec schopný získat zpět rovnováhu při náhlých a nečekaných změnách polohy těla. Rovnováha těla závisí na velikosti plochy opory, polohy těžiště těla, výkonnost vestibulárního aparátu a také centrální nervové soustavy. S udržením rovnováhy souvisí předešlé údaje pocházející z vestibulárního ústrojí. Autoři rozlišují rovnováhu statickou, kdy se jedná o udržení rovnováhy v poměrně klidném postavení těla. Další je rovnováha dynamická, díky které jedinec zvládne zachovat nebo obnovit rovnováhu při obsáhlých a svižných změnách pozic těla. Rovnováha se dá podpořit tak, že se postupně zmenšuje velikost šířky opory, zvyšuje se její výška a také rychlost a obtížnost provedení určitých pohybů či cvičení (Šimonek et al., 1997).

„Ačkoli koordinální schopnosti jsou geneticky podmíněné, můžeme je systematickým tréninkem podstatně zlepšit.“ (Šimonek et al., 1997, s. 19) Rozvoj koordinálních schopností lze zajistit díky postupnému navyšování obtížnosti cvičení. Autor zmiňuje různé metody a prostředky. Jedná se např. o různorodost a obměňování pohybů, odlišné vnější podmínky (různá prostředí, změna velikosti plochy na cvičení), provádění

cvičení v maximální rychlosti, opakování cvičení, střídat zaměření cvičení na levou a pravou část těla.

Dále autor dělí cvičení, která napomáhají rozvoji souboru koordinačních schopností. Zmiňuje např. změny polohy celého těla nebo končetin (rychlý sed, vztyk), cvičení v obtížných a proměnlivých situacích (překážkové dráhy), pohyby s použitím nebo manipulací s předměty (hod a chytání míče, hod na cíl) a spolupráci více jedinců při koordinované práci.

Rozvoj koordinačních schopností se odehrává ve třech fázích. První fáze spočívá ve zdokonalování preciznosti a koordinaci pohybů. Důležitá je zde především přesnost nikoliv tempo. Druhá fáze očekává lepší úroveň prostorové přesnosti a koordinace pohybů. Také předpokládá vyšší efektivitu díky zkracování času a dokonalejší přesnosti pohybů. Třetí fáze se pojí se zlepšováním přesnosti a rychlosti pohybů v měnícím se prostředí.

Nejpříhodnější období pro rozvoj koordinačních schopností se nachází mezi prvním a pátým ročníkem základní školy. Zde žáci získávají pohybovo-koordinační základ, na který pak navazují. Jsou patrné pohlavní rozdíly v rozvoji. Chlapci patří z počátku mezi opožděnější. V průměru k rozvoji koordinačních schopností dochází u chlapců asi ve 13 letech věku. Koordinační dospělost se nachází před pohlavní zralostí. U děvčat přichází koordinační dospělost asi o 1 až 1,5 roku dříve než u chlapců (Šimonek et al., 1997).

4.3 Jemná motorika

Dle autorky Přinosilové (2007, s. 48) „jemná motorika zahrnuje pohyby malých svalových skupin, včetně oromotoriky (motoriky oblasti mluvidel), mimického svalstva a zejména motoriku ruky. S úrovní jemné motoriky souvisí oblast činností (manuální, pracovní, sebeobslužná) i možnosti rozvoje grafomotorických (i kresebných) dovedností. V této souvislosti je kvalita schopností jemné motoriky velmi důležitým předpokladem školní úspěšnosti žáka“. Dle Opařilové (2003) jemnou motoriku zabezpečují ji malé svalové skupin a popisuje jí jako pohyby paží, úchopy a manipulace s drobnými předměty.

Autoři také zmiňují pohybové dovednosti chodidel. Celkově dochází k utváření jemných pohybových koordinací mnohdy za spolupráce „ruky a oka“. Využití dovednosti jemné

motoriky se užívá při každodenních aktivitách jako je např. samoobsluha (Měkota & Cuberek, 2007). Pod jemnou motoriku patří manipulace, grafomotorika, logomotorika, oromotorika, mimika a také vizuomotorika (Vyskotová & Macháčková, 2013).

Jemná motorika se rozvíjí i pomocí manipulace. Manipulaci popisují autorky jako *„schopnost uskutečňovat koordinačně složité pohyby, rychle si je osvojit a podle měnících se podmínek je modifikovat“*. (Vyskotová & Macháčková, 2013, s. 10) Jedná se o změnu stavu předmětu tak, aby začal konat žádanou aktivitu. Manipulaci lze uskutečnit např. i pomocí úst či chodidel. Povětšinou se však jedná o pohyby částí paží pro provádění činnosti s věcmi či jako nástroj pro nonverbální komunikaci. Jde o cílevědomý a úmyslný pohyb, který je ovládaný mozkovou kůrou a umožňuje jedincům tvůrčí aktivity (Machová, 2008).

4.4 Oromotorika

Oromotorika dle autorek *„zahrnuje pohyby mluvních orgánů (mluvidel) za pomoci svalů orofaciální oblasti. Uplatňuje se zejména při sebesycení (žvýkací funkce a polykací funkce, sání či špulení rtů atd.) a dalších motorických aktivitách v této oblasti“*. (Vyskotová & Macháčková, 2013, s. 12) Pojí se s mimikou a s logomotorikou.

Mezi motoriku mluvních orgánů patří polykání, našpulování úst, škytání a také cumlání palce. Tyto pohyby jsou patrné už v prenatálním období. Tyto pohyby a také různé žvatlání, kousání a sání mají velký vliv na pozdější rozvoj řeči (Bednářová & Šmardová, 2007). S oromotorikou se pojí hrubá i jemná motorika. Při opožděném vývoji řeči je důležité rozvíjet u dítěte tělesnou obratnost a to tak, že bude mít možnost se pravidelně hýbat a podporovat ho v pohybových činnostech. Pro stimulaci svalů mluvidel se používá gymnastika mluvidel a cvičení správného dýchání. Jedná se např. o nácvik pohyblivosti jazyka, rtů a čelistí. Pro nácvik správného dýchání se používá např. napodobování zvuků. Cvičí se tak hluboký nádech nosem. Dále se nacvičuje cílevědomé ovlivňování vydechovaného vzduchového proudu (Bednářová & Šmardová, 2007).

Děti s diagnostikovanou čistou dysartrií mají potíže s motorikou mluvidel a to i s polykáním, žvýkáním a v neposlední řadě také s dýcháním. Jedinec mluvené řeči

však rozumí. Vývojové rozdíly jsou patrné již u slabičného žvatlání. Motorická porucha vede k opožděnému vývoji řeči a řeč často bývá nesrozumitelná a přerušovaná (Říčan & Krejčíková, 2006).

4.5 Grafomotorika

Grafická složka psaní neboli grafomotorika se skládá ze slov *grafo* a *motorika*. *Grafo* z překladu z řečtiny znamená: *píši, psaní, písemný* (Mlčáková, 2009). Dále pojem grafomotorika autorka popisuje jako: „*pohyb tužkou (pastelkou, perem) při kreslení nebo psaní na psací látce (např. papíru), řízený nervovým systémem.*“ (Mlčáková, 2009, s. 10)

Pod heslem grafomotorika v Logopedickém slovníku autor pojem zmiňuje jako: „specifickou motoriku, koordinovanou pohybovou aktivitu při grafických projevech (kreslení, psaní apod.)“ (Dvořák, 2001, s. 74)

Přirozenou složkou vývoje dítěte se stává kresba a s tím se pojí úroveň grafomotoriky. Pomocí kresby dítě dokáže vyjádřit emoce a prožitky, které zažívá a to ho baví. Díky barvám, tvarům a dynamice pohybů se zobrazuje individuální osobnost a vnímání světa dítěte. Dále lze určit z povahy kresby úroveň komplexního vývoje a kvalitu grafomotoriky a jemné motoriky. Autorka zmiňuje zjištění úrovně a kvality zrakového a prostorového vnímání, vizuomotoriky (souhra pohybů ruky a oka) a také emoční stránku dítěte a jeho vztahy pomocí kresby. Kresba lze využít pro dorozumívání, pro rehabilitaci chyb v motorice a také lze aplikovat pro terapeutické účely zjišťující východisko potíží (Bezděková, 2014).

Úroveň kresby lze zjistit pomocí charakteristických znaků. Tyto znaky se objevují u dětí podobného věku. Vývojová nerovnoměrnost se může dle autorky zjistit, když v kresbě v určitém věku chybí některé typické znaky. Právě u úrovně vývoje kresby a řeči jsou patrné jisté podobnosti v jednotlivých fázích. Jedná se např. o kreslení bez obsahu, které se objevuje v začátcích řečového vývoje, kde dítě opakuje hlásky a slabiky. Kvůli proměnlivosti psychomotorického vývoje jsou u dětí patrné odlišnosti. Vnější faktory mají vliv na vývoji kresby a celkově na grafomotoriku (Bezděková, 2014).

Vývoj kresby se dělí na jednotlivé fáze, které jdou systematicky za sebou, jako je tomu i u vývoje řeči. První fáze kresby autorka zmiňuje čmáranici. Jedná se o hru, kdy dítě

náhodně čmárá po papíře i vedle. Konečná kresba je náhodná a nekoordinovaná. Děti nezáleží na výsledku, ale na procesu kreslení. Pohyb vychází z ramenního kloubu směrem zprava doleva či ze shora dolů. Čáry vede ve dvou směrech. Pomocí pohybu vycházejícího z lokte a zápěstí může dítě vést čáry různými směry. Objevuje se kresba prvních obloučků a kol. Výsledek může připomínat nějaký námět, ten je ale náhodný a přiřazovaný až posléze. Okolo třetího roku věku dítě kreslí pomocí vůle ovály, svíslé a vodorovné čáry. Zvládá také imitovat geometrické tvary, které však mají zakulacené rohy. Jedná se o přípravné období. Po tomto období dítě začíná kreslit konkrétně. Zobrazuje objekty, které spadají do jeho běžného života.

První postava začíná kruhem, který představuje hlavu a čára znázorňující tělo. Dítě pak postupem času přikresluje detaily obličeje, které z počátku nejsou správně umístěné (oči, ústa, nos). „Hlavonožec“ má obličej se správně nakreslenými částmi a několik čar, které znázorňují spodní končetiny. Postupem času dítě dokresluje k hlavě další čáry, které znázorňují horní končetiny. „Hlavonožec“ by se měl dle správného vývoje kresby objevit mezi třetím a čtvrtým rokem věku. Někteří jedinci začínají kreslit hlavonožce dříve a doplňují detaily, jako jsou např. boty, prsty nebo uši.

V pěti letech věku by kresba měla obsahovat tělo, horní a dolní končetiny společně s dalšími detaily jako je oblečení, náušnice či brýle. V šesti letech věku si dítě na své kresbě všímá proporcí a dbá na správné napojení částí těla. Zakresluje obličej s detaily a s výrazem a postavě nechybí vlasy. Lze rozeznat pohlaví postavy dle typických rozličných znaků. V sedmi letech se běžně objevuje v kresbě dokonalejší proporcionalita a reálnost postav (Bezděková, 2014).

Když má dítě nějaké zdravotní oslabení nebo postižení, jsou patrné nedostatky i ve vývoji řeči a ve vývoji kresby. Jedinci, kteří mají diagnostikovanou hyperkinetickou poruchu (LMD, ADHD, ADD), mívají potíže s jemnou motorikou a grafomotorikou, kvůli nedostatečné zralosti motorické koordinace. Další obtíže se projevují v nevyhraněné lateralitě, ve špatném úchopu tužky a v jejím křečovitém držení. Takové děti běžně nevyhledávají kreslení, a tak se úroveň kresby příliš nezlepšuje. Díky systematické péči a odbornému vedení se dítě může dále posouvat. Je potřeba děti umožňovat příležitosti k procvičování a zlepšování jemné motoriky a grafomotoriky. Také je důležité dítě pozitivně motivovat a to obzvlášť, když mu kreslení nejde a nebaví ho. Bez

tohoto zásahu autorka zmiňuje obtíže, které se objevují při nácvičku psaní. Mezi další důvody obtíží při nácvičku psaní se řadí nevhodné podmínky pro kresbu. Jedná se o nevhodný nábytek, psací nástroj nebo papír.

Nevhodný úchop se primárně řeší při potížích v kreslení a psaní. Správný je pouze tzv. *špetkový úchop*. Tento ideální úchop psací potřeby je stejný u leváků i praváků. Podloženost úchopu pochází z fyziologických zákonitostí a předpokladů svalových skupin dominantní paže. Při vadném držení tužky dochází k nepohodlí a k brzké únavě při kreslení a psaní (Bezděková, 2014).

4.6 Lateralita

Zelinková (2015, s. 139) lateralitu popisuje jako „*přednostní užívání jednoho z párových orgánů, tj. asymetrii párových orgánů hybných (ruky, nohy) nebo smyslových (oka, ucha)*. Lateralita je projevem dominance odpovídajících korových polí mozku“.

Autorka zmiňuje lateralitu tvarovou a funkční. Tvarová je zřetelná např. u srovnávání nestejných polovin obličeje. Funkční lateralita se ukazuje při upřednostňování jednoho orgánu z dvojice. Tento orgán se projevuje v činnosti svižněji a hodnotněji. Nesouměrnost v motorice lze spatřit u končetin, ale i např. u mimických svalů.

Dle převahy v používání jednoho ze dvou orgánů se rozeznává leváctví a praváctví. Také existuje nevyhraněná lateralita neboli ambidextrie (tj. obourukost), kdy určitý jedinec užívá obě ruce stejnou mírou a kvalitou. Určování praváctví začíná u vyhraněného praváctví, pak je nižší stupeň vyhraněnosti až obourukost. Určování leváctví započíná u výrazného leváctví a pak je méně vyhraněné leváctví. Poslouchání mluveného slova zpustí činnost levé hemisféry u praváků a u leváků se při stejných stimulech aktivují v podobné míře obě hemisféry.

Dále autorka odlišuje fenotyp a genotyp. Některé děti předškolního věku mají nejasnou neboli nevyhraněnou lateralitu. Může to být problém při nástupu do školní docházky a projevuje se při psaní, kde si dítě předává tužku z pravé ruky do levé.

Lateralita smyslových orgánů se rozpoznává u oka a ucha. Jedná se o souhlasnou lateralitu (př. dominance levé ruky a levého oka) nebo o zkříženou neboli

nesouhlasnou lateralitu (př. dominance pravé ruky a levého oka). Četnější je však souhlasná lateralita (Zelinková, 2015).

4.6.1 Příčiny a vývoj laterality

V době kamenné se počty lidí s dominantní pravou a levou rukou příliš nelišili. Začátkem doby bronzové se začíná objevovat větší dominance pravé ruky. Dnešní civilizace lze nazvat jako pravoruká. Někdy se až může zdát, že se leváctví potlačuje (např. píše se směrem doprava, na silnicích platí pravidlo pravé ruky) (Sovák, 1960).

Jednoznačnou početní převahu mají praváci. Z velké části mají na dominanci pravé ruky podíl genetické vlivy a také může mít svůj vliv nitroděložní prostředí. Vývoj laterality se odehrává již během prenatálního období. 95 % plodů v matčině lůně dávají palec na pravé ruce do úst. Pak mezi 12. a 27. týdnem prenatálního vývoje 83% plodů hýbe právě pravou rukou. Největší úprava dominance ruky přichází v období mezi prvním a pátým rokem věku a trvá přibližně tři roky. Ruka dítětem preferovaná se může v krátkých časových úsecích střídat a měnit (Zelinková, 2015).

4.6.2 Diagnostika laterality

První souhrn testů určující lateralitu vznikl u nás díky Václavu Příhodovi v roce 1936. Jejich zaměření bylo určené pro zjištění dominantní ruky pro psaní. Dále se lateralitě věnoval Sovák a to v roce 1962. Zjistil, že zkřížená nebo nevyhraněná lateralita souvisí s výskytem řečových vad. Např. v roce 1955-1956 odhalil u dětí (počet 235) s koktavostí, že u 80% z nich byla diagnostikována zkřížená lateralita. Dále se rozpoznalo, že nevyhraněná lateralita je předpokladem k opožděnému vývoji řeči (Zelinková, 2015).

Dnes se v poradenských zařízeních lateralita určuje pomocí zkoušky laterality od Zdeňka Matějčka a Zdeňka Žlaba. Vydána byla v roce 1972 společností Psychodiagnostika s.r.o. v Brně. Provádět lze u dětí i dospělých a k jejímu používání je kompetentní psycholog, pedagog či lékař. Zkouška se skládá z 12 úloh určených pro paže. Jedná se např. o zasunutí klíče do zámku. Dále zkouška obsahuje čtyři úlohy pro určení laterality nohou, dva úkoly pro určení laterality očí a jeden pro zjištění laterality u uší (Zelinková, 2015).

4.6.3 Leváctví

Dítě levák má určité nevýhody, když se narodí do světa přizpůsobeného pro praváky. Problémy přichází se samotným leváctvím a také kvůli nedostatečné informovanosti lidí v jeho okolí (Zelinková, 2015).

Leváctví je důsledkem neurofyziologického vývoje dítěte a může být dědičného nebo vrozeného původu (Zelinková, 2015). Autorky Drnková a Syllabová (1983) vysvětlily spojitost mezi genotypem a fenotypem leváctví a praváctví. Definují to takto: *„Genotypem rozumíme vrozený sklon, vrozenou tendenci, tedy soubor dědičně zakódovaných akčních možností každé buňky, orgánu i celého organismu.“* (Drnková & Syllabová 1983, s. 14) Genetický základ má každý člověk a jen obtížně může jednat a fungovat bez vlivu okolních podmínek. Jedná se především o výchovu, která může genotypu laterality pomáhat nebo ho naopak potlačovat. Fenotyp laterality se utváří u jedince společným vlivem dědičných faktorů a vlivem faktorů z prostředí. Genotyp se může měnit a lze ho jen vyvozovat. Pomocí zkoušky laterality lze určit konkrétně jen fenotyp (Drnková & Syllabová, 1983).

Dle příčiny leváctví autor zmiňuje čtyři typy leváků. Jedná se o levorukost vrozenou, naučenou, patologickou a pseudolevorukost. Vrozená neboli genotypická levorukost znamená to, že už od narození je jedinec levákem. Mohou zde být nepřeučení tak i přeučení leváci. Naučenou tedy genotypickou levorukost má jedinec, který byl přeučen z nějakého důvodu z leváka na praváka nebo naopak. Důvody můžou být zdravotní nebo jiné. Dále autor zmiňuje patologickou levorukost. Jedná se o poškození jedné z hemisfér mozku již od narození. Dochází tak k převedení hlavních řídicích funkcí na druhou nepoškozenou mozkovou hemisféru, která byla původně submisivní. Posledním typem se stává pseudolevorukost čili nepravá levorukost. Jedná se o přeučené praváky na leváky, přičemž k přecvičení nedošlo kvůli nemoci nebo úrazu. K tomuto přeučení dochází jen velmi výjimečně (Zoche, 2006).

Správný trénink grafomotoriky u leváků se stává obtížným v pravoruké rodině. Podstatný problém spočívá ve směru psaní a to zprava doleva. Tato chybná orientace se pak objevuje i v dalších aktivitách jako je např. určení začátku a konce textu. Dalším problémem bývá špatný sklon papíru, držení psacího náčiní a postavení zápěstí. Zápěstí

jedinci převrací směrem dopředu. Příslušná nápomoc a vedení vede ke správným návykům u leváků potřebného pro kreslení a psaní (Bezděková, 2014).

5 Logopedická péče

Jelikož se lidská mluva řadí mezi nejmladší funkce u člověka, stává se křehkou. Český jazyk je navíc složitý a to gramaticky a také z hlediska hláskové skladby. Je časté, že ve vývoji řeči u dětí bývá zapotřebí odborná pomoc. Symptomy poruch se dají postřehnout ve věku dětí při nástupu do mateřských škol. Učitelky mateřských škol by díky základnímu školení o správném vývoji řeči měly včas zachytit odlišnosti ve vývoji řeči. Ne však všechny tento kurz absolvují (Kutálková, 2010).

5.1 Logopedická péče v rámci předškolního zařízení

Logopedickou péči v mateřských školách často poskytují učitelky mateřských škol, které mají dále klasifikaci jako logopedický asistent (Neubauer, 2007). Jedná se o absolventa bakalářského studia speciální školy specializující se na logopedii, provádí své působení pod dohledem logopeda, jelikož kurz není tak rozsáhlý, aby absolventy informoval o celé obsáhlé metodice. Jedinec, kterému poskytuje péči logopedická asistentka, by měl absolvovat vstupní prohlídku v ordinaci a to z důvodu vyloučení vážnějších poruch, i když na první pohled působí jako poruchy artikulace (Kutálková, 2010).

Dále zde může pracovat logopedický preventiva, tedy středoškolsky vzdělaný pedagog, který absolvuje krátkodobý logopedický kurz. Jeho práce spočívá v podpoře správného vývoje řeči u intaktních předškolních dětí (Škodová & Jedlička, 2007).

Tyto pracovnice podávají rodičům dětí informace o častých poruchách řeči a o metodách, které odstraňují poruchy výslovnosti. Náplní práce se tak stává předcházení poruchám řeči, poučení i hledání jedinců s poruchou řeči. Dále se mohou věnovat vymýcení poruch artikulace. Práce pracovníků v poradnách mateřských škol spočívá pouze v nápravě hlásek (Kutálková, 2010).

Pro děti s vadami řeči existuje systém specializovaných tříd mateřských škol. Zde je poskytována individuální nebo skupinová logopedická péče ve třídách, kde je snížený počet dětí a to do 14 dětí ve třídě. Často zde poskytuje odborné vedení klinický logoped nebo logoped ze speciálního poradenského centra (Neubauer, 2007).

5.2 Logopedická mateřská škola, logopedická třída

Logopedické třídy při běžných mateřských školách i mateřské školy logopedické patří pod rezort školství. Děti s vážnějšími druhy postižení centrálních procesů komunikace docházejí do logopedických mateřských škol. Hlavním záměrem těchto mateřských škol se stává zařazení dětí do hlavního vzdělávacího proudu pomocí usilovné a nepřetržité logopedické péče (Klenková, 2006). Počet dětí v logopedických třídách zřízených při běžných mateřských školách je snížen na maximální počet čtrnácti dětí v jedné třídě (Neubauer, 2007).

Pokud má dítě narušenou komunikační schopnost, rodiče se musí rozhodnout mezi třemi možnostmi. Dítě lze umístit do běžné mateřské školy, do logopedické školy nebo do logopedické třídy zřízené při běžné mateřské škole. Speciálně pedagogické centrum vydá doporučení podpůrných opatření a poradí s výběrem školy. Odborní pracovníci rodiče upozorní na důležitost respektování potřeb jedince a také na to, že musí brát v potaz charakter narušené komunikační schopnosti (Bočková, 2017).

5.3 Resortní příslušnost logopedické péče v české republice

Jedná se o rezort zdravotnictví, školství a sociálních věcí. Náplň práce logopeda spočívá v plnění požadavků určitého resortu dle současné legislativy. Logoped umožňuje logopedickou intervenci osobám s narušenou komunikační schopností ve státních, nestátních a soukromých institucích (Klenková, 2012).

Logopedická péče poskytovaná ve státních institucích je situovaná např. na klinikách, ve větších nemocnicích, státních poliklinikách a lázních. Péče je dále umožňována v nestátních zařízeních a to např. v městských, okresních, církevních a charitativních a nakonec v soukromých zařízeních, kam patří privátní praxe u klinických logopedů (Škodová & Jedlička, 2007).

Resort školství patří pod Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky. Logopedickou péči v tomto resortu zajišťuje logopedický preventista. Jedná se o odborného pracovníka, který vystudoval střední školu pedagogickou. Nejčastěji se jedná o studium na učitelku mateřské školy, ke kterému pedagog projde ještě kurzem logopedické prevence. Jeho pracovní náplň směřuje k intaktním dětem předškolního

věku a zaměřuje se na rozvoj komunikačních dovedností. Dále patří pod rezort školství logopedický asistent. Tento odborný pracovník absolvoval vysokoškolské bakalářské studium v oboru speciální pedagogika se specializací na poruchy verbální komunikace. Vykonává práci pod klinickým logopedem v rezortu zdravotnictví nebo pod speciálním pedagogem v rezortu školském. Samostatně může logopedický asistent pracovat pod rezortem sociální věcí. Dalším odborným pracovníkem patřící pod rezort školství je speciální pedagog. Autoři hovoří o učiteli, který se specializuje na poruchy řeči a učení. Závěrečnou státní zkoušku tento odborný pracovník absolvoval z logopedie. Uplatnění se nachází ve speciálních školách se zaměřením na logopedii. Jedná se např. o poradenská zařízení, speciální mateřské školy, speciální základní školy a specializované třídy na základních školách (Škodová & Jedlička, 2007).

V rezortu zdravotnictví působí logopedi a kliničtí logopedi. Logoped, když vykoná základní podmínky, je umístěn do resortní postgraduální přípravy. Znamená to, že pracuje pod supervizí klinického logopeda.

Posledním autory zmíněným rezortem je rezort práce a sociálních věcí. „V tomto rezortu mohou působit logopedi, kliničtí logopedi i speciální pedagogové se specializací logopedie a surdopedie. Kvalifikační předpoklady záleží na konkrétním typu pracoviště a náplni práce v dané oblasti.“ (Škodová & Jedlička, 2007, s. 48)

5.4 Logoped

„Logoped se zabývá primární patologií verbálního komunikačního procesu, přičemž používá speciálně pedagogické metody.“ (Škodová & Jedlička, 2007, s. 45)

Příprava probíhá na pedagogických a lékařských fakultách. V jiných zemích se můžeme setkat s odlišnou přípravou logopedů. V nějakých zemích se logopedie chápe jako aplikovaná fonetika, proto se studuje prostřednictvím např. psychologie nebo lingvistiky.

Logopedie se stala v České republice součástí speciální pedagogiky. Váže se také na obecnou pedagogiku a na ostatní obory speciální pedagogiky. Jedná se o surdopedii, psychopedii, somatopedii a oftalmopedii. U jedinců se speciálními potřebami je přítomná narušená komunikační schopnost v různém rozsahu (Klenková, 2012).

„Logopedem se stává absolvent magisterského studijního programu speciální pedagogika se specializací na logopedii a surdopedii.“ (Klenková, 2012, s. 13) V České republice je možnost přihlásit se na akreditované studijní programy, které se vyskytují na katedrách speciální pedagogiky. Katedry speciální pedagogiky patří pod pedagogické fakulty. Další studium může spočívat v akreditovaných doktorských studijních programech. Studium se ukončuje státní závěrečnou zkouškou, která se provádí z logopedie a surdopedie. Po absolvování magisterského studia se jedinci zařazují do logopedické praxe. Tato praxe se koná ve všech možných oborech, které provádějí logopedickou intervenci osobám s narušenou komunikační schopností (Klenková, 2012).

5.5 Klinický logoped

Klinický logoped je podle Neubauera (2007) *„oprávněn k diagnostické a terapeutické práci s poruchami řečové komunikace v celém jejich spektru, a to jak u dětí, tak i u dospělých osob.“*

„Odbornou a specializovanou způsobilost k výkonu povolání klinického logopeda vymezuje Hlava II zákona č. 96/2004 Sb. díl 2 – Zdravotnický pracovník způsobilý k výkonu povolání bez odborného dohledu po získání odborné a specializované způsobilosti, v §23.“ (Škodová & Jedlička, 2007, s. 52)

Ve zmíněném §23 je uveden způsob získání odborné a specializované působnosti pro provádění zaměstnání klinického logopeda. Spočívá v absolvování magisterského studijního programu oboru speciální pedagogika. Toto studium je ukončené závěrečnou státní zkouškou z logopedie a surdopedie. Následuje specializační vzdělávání v oboru klinické logopedie, které trvá tři roky. Poté logoped získá specializovanou způsobilost. Než logoped obdrží specializovanou způsobilost, jeho práce se situuje do zdravotnického zařízení. Zde vykonává práci pod kontrolou klinického logopeda jako odborný pracovník. Dohlížející klinický logoped musí být již způsobilý pro práci bez odborného dohledu. Dále pod §23 patří výpis činností, které se řadí k povolání klinického logopeda. *„Za výkon povolání klinického logopeda se považuje činnost v rámci diagnostické, rehabilitační, preventivní, posudkové a dispenzární péče v oboru klinická logopedie.“* (Škodová & Jedlička, 2007, s. 52)

Pracoviště klinické logopedie působí v rezortu zdravotnictví a poskytují péči jedincům s poruchou řečové komunikace. Klinický logoped zde pracuje s dětmi, které mají lehčí odchylky v řečovém vývoji, ale také s dětmi, které mají velmi těžká postižení. Klinický logoped kooperuje s praktickými lékaři, pediatry, otorinolaryngology, dětskými neurology a foniatry (Neubauer, 2007).

PRAKTICKÁ ČÁST

6 Metodologie

6.1 Výzkumný problém a cíl výzkumu, výzkumné otázky

Praktická část se zabývá úrovní vývojem motoriky a motorických schopností a dovedností u dětí předškolního věku z logopedické třídy zřízené při běžné mateřské škole.

Primárním cílem se stalo zhotovení metodického programu stimulující děti v oblasti motoriky a to především hrubé a jemné motoriky, grafomotoriky a oromotoriky.

Výzkumná otázka č. 1: Bude se při zvýšené stimulaci v oblasti motoriky zlepšovat oromotorika, grafomotorika a hrubá motorika konstantně a u všech vybraných dětí? Program korespondoval se školním vzdělávacím plánem mateřské školy.

Sekundární cíl spočíval v zaznamenání výsledků vybraných pohybových cviků, oromotorických cviků a grafomotorických prvků a ohodnotit je dle zvolených hodnotících škál. Tyto prvky a cviky byly opakovaně aplikovány a hodnoceny v čase. Tak je možné pozorovat zlepšení a posun dětí v jednotlivých oblastech. **Výzkumná otázka č. 2:** Zvládnou děti natrénovat vybrané grafomotorické prvky do té míry, že získají nejhodnější hodnocení na 2? Oromotorické cviky probíhaly ve spolupráci s logopedkou a na jejich aplikaci jsem se podílela.

6.2 Výzkumná metoda

Bakalářská práce je teoreticko-empirického charakteru. Kvalitativní výzkum byl aplikován do praktické části. Role výzkumníka se ztotožnila s „návštěvníkem“, což znamená, že to byl „člověk, kterého respondenti znají jménem a vědí ledacos o jeho povaze a práci a který opakovaně přichází za účelem výzkumu.“ (Švaříček & Šedřová, 2007, s. 76) Užité metody pro sběr dat byl neformální rozhovor, zúčastněné pozorování, pohybové vyjádření a pořizování videozáznamu.

„Neformální rozhovor se spoléhá na spontánní generování otázek v přirozeném průběhu interakce (např. během zúčastněného pozorování v terénu).“ (Hendl, 2016, s. 179) K tomuto typu rozhovoru docházelo s paní učitelkou, s paní ředitelkou a také s logopedkou ve vybrané logopedické třídě zřízené při běžné mateřské škole.

Pohybové vyjádření jako zdroj kvalitativních dat patří mezi zajímavé. Použití se pojilo s metodou videozáznamu, kde byly pozorovány jednotlivé děti při zvolených cvičích a pohybech (Miovský, 2006). Metodický program byl vytvořen tak, aby cílil na věkovou kategorii pět a šest let. Zaměřenost vedla k motorické stimulaci jedinců. Probíhal v podobě zúčastněného pozorování. Zúčastněné pozorování patří mezi nejtěžší metody pro sběr dat. Jedná se o „*dlouhodobé, systematické a reflexivní sledování probíhajících aktivit přímo ve zkoumaném terénu.*“ (Švaříček & Šedřová, 2007, s. 143) Výzkumník vykonává dvě činnosti najednou. Znamená to, že pozoruje a zároveň se aktivně účastní činností. Od spoluúčastníků se však rozlišuje záměrem (Švaříček & Šedřová, 2007). Při hloubkovém pozorování je možné nahlížet na jevy podrobně a sbírat data. Výhodou se stává možný osobní vztah s účastníky. Zúčastněné pozorování se může kombinovat s metodou pořizování videozáznamu (Hendl, 2016).

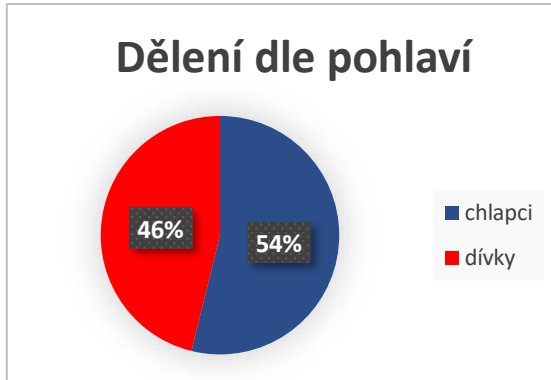
Díky videozáznamům je možné snížit zkreslenost zkoumané reality. Videovýzkum byl podložen nestrukturovaným pozorováním. Znamená to, že paní učitelka natáčela bez předem jasně daných pokynů. Cílila na vybraný výzkumný vzorek (Švaříček & Šedřová, 2007). Další výhodou se stává možnost analýzy, díky možnosti opakovaného přehrávání záznamů a s tím spojená možnost vypořádání detailů (Miovský, 2006).

Působení v logopedické třídě trvalo s pauzami jeden měsíc. Práce spočívala v tom, že předem promyšlený a cílevědomý program byl aplikován a vpraven do běžného třídního režimu. Jednalo se přibližně o šest hodin denně. Díky zúčastněnému pozorování při volné hře i při pobytu venku jsou získaná data validní, protože přístup při činnostech mohl být přirozený. Bylo pozorováno chování při zadaných úkolech (viz příloha č. 3), reakce dětí na motivaci a správnost provedení cviků. U jednotlivců mohl proběhnout individuální přístup a v podobě slovní opravy a opravy dotykem. Pomocí videozáznamů docházelo k vylepšování předcvičování a zadávání slovních pokynů. Tímto způsobem si šlo lépe všimnout zpětné vazby od dětí.

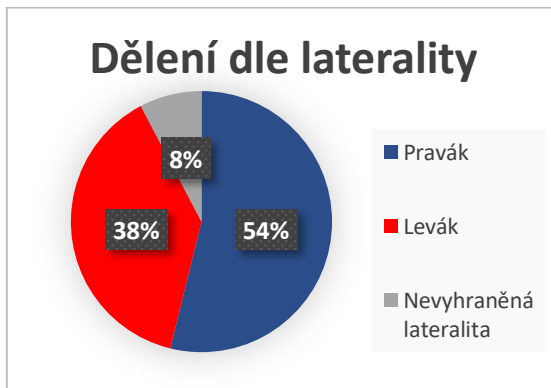
6.3 Výzkumný vzorek

Celkem zapsaných jedinců v logopedické třídě bylo 13, z toho sedm chlapců a šest holek ve věku od 5,7 let do 6,9 let. Z celkového počtu byl navrhován odklad povinné školní docházky celkem u pěti dětí a to z důvodu nesprávné řeči, nedostatečné úrovně

pozornosti, emoční labilitě a nevyzrálosti v sociální oblasti. Po odkladu povinné školní docházky logopedickou třídu navštěvovalo šest dětí. Co se týká laterality, docházelo do logopedické třídy sedm praváků, pět leváků a jedno dítě s nevyhraněnou lateralitou.

Graf č. 1: Dělení dle pohlaví

Graf č. 2: dělení dle laterality

Graf č. 3: dělení dle odkladu povinné školní docházky

Vybráno bylo pro pozorování celkem devět dětí s narušenou komunikační schopností z logopedické třídy zřízené při běžné mateřské škole. Výzkumný vzorek byl vybrán záměrným výběrem a to úsudkem výzkumníka a paní učitelky (Chráška, 2003). K této volbě vedly osobnostní rysy, zvláštnosti jednotlivců a také otázka docházky. Dle Švaříčka a Šedové (2007) by kvalitativní výzkum měl zohledňovat i etickou otázku. Zákonní zástupci dětí byli informováni o provedení výzkumné práce. Pro udržení anonymity bylo dle Obecného zřízení o ochraně osobních údajů neboli GDPR (General Data Protection Regulation) u vybraných dětí zmíněno pouze pohlaví, věk a diagnóza.

CH1 (6, 9 let)

Diagnóza: závažná vada řeči- opožděný vývoj řeči; oslabeny všechny jazykové roviny; mnohočetná dyslalie; nízká slovní zásoba; oslabení gramatické stránky řeči; oslabení sluchové paměti, nezralost sluchového vnímání; potíže s udržením pozornosti

D1 (6, 9 let)

Diagnóza: narušená komunikační schopnost- oslabení na rovině foneticko fonologická; přetrvávající dyslalie; oslabení fonetického sluchu; potíže s udržením pozornosti

CH2 (5, 10 let)

Diagnóza: bez diagnózy- není integrace

Důvod k umístění do logopedické třídy: dysgramatismus, oslabení na rovině morfologicko syntaktické, nácvik hlásky D a následná příprava mluvidel na hlásky R a Ř

D2 (5, 10 let)

Diagnóza: narušená komunikační schopnost na podkladě opožděného vývoje řeči- oslabení na rovině foneticko fonologické a morfologicko syntaktické; narušená srozumitelnost řeči- dyslalie, artikulační neobratnost; oslabení fonetického sluchu; dysgramatismus

D3 (5, 7 let)

Diagnóza: závažná vada řeči na podkladě opožděného řečového vývoje; narušená komunikační schopnost- oslabení ve všech jazykových rovinách; mnohočetná dyslalie;

oslabení aktivní i pasivní slovní zásoby; oslabení gramatické stránky řeči a sluchového vnímání; artikulační neobratnost- řeč je obtížně srozumitelná

D4 (5, 10 let)

Diagnóza: bez diagnózy- není integrace

Důvod k umístění do logopedické třídy: vada řeči- interdentální sykavky

CH3 (6, 10 let)

Diagnóza: závažná vada řeči na podkladě opožděného vývoje řeči; narušená komunikační schopnost oslabení na rovině foneticko fonologická a morfologicko syntaktická jazyková rovina; mnohočetná dyslalie; nízká aktivní slovní zásoba; nezralost sluchového vnímání, oslabení sluchové paměti; artikulační neobratnost; obtížně srozumitelná řeč; obtíže s udržením pozornosti

D5 (5, 10 let)

Diagnóza: narušená komunikační schopnost na podkladě opožděného vývoje řeči- oslabení ve všech jazykových rovinách; vážne i porozumění při delším zadání pokynů

D6 (6, 10 let)

Diagnóza: narušená komunikační schopnost na podkladě lehce opožděného vývoje řeči- oslabení na rovině foneticko fonologické a morfologicko syntaktické; mnohočetná dyslalie

6.4 Analýza dat

Vyhodnocení dat z oblasti hrubé motoriky proběhlo pomocí hodnotící škály, která byla inspirovaná hodnotící škálou (viz tabulka č. 1) od Bednářové (zvládl= 100%, zvládl po dopomoci= 75%, zvládl částečně= 50%, nezvládl= 0%). Grafomotorika byla vyhodnocena pomocí grafomotorických listů získaných z odborné literatury (viz příloha č. 2). Hodnotící škála byla 1-5, kdy 1 znamenala nejlepší výsledek. Pod hodnocení patřila pečlivost a správnost jednotlivých grafických prvků (viz tabulka č. 5). Oromotorika byla hodnocena pomocí hodnotící škály 1-3, kdy 1 znamenala nejlepší výsledek. Logopedka má systém, kdy u jednotlivých oromotorických cviků hodnotí, zda je dítě zvládlo bez chyby (+), zvládlo s chybami (+/-) nebo je nezvládlo (-). Dále pod jednotlivé cviky rozepisuje slovně chyby. Nakonec po konečném součtu všech +, +/- a – zhodnotí, jak dítě celé cvičení zvládlo (1-3) a také popíše nejčastější chyby. Vše zapisuje do záznamového archu (viz obrázek č. 1).

Výzkumný prostor se nacházel ve volných prostorách logopedické třídy, u stolečků, v místnosti určené na cvičení, na zahradě a na chodbách mateřské školky. Oromotorika byla zjišťována v místnosti logopedky.

6.5 Popis průběhu získávání dat a výsledné hodnoty

6.5.1 Hrubá motorika

Rozvoj hrubé motoriky probíhal v podobě ranního cvičení. Bylo pozorováno, jak děti reagují na předcvičování při cvičení, které bylo systematické a podávané zábavnou formou. Rušná část byla vždy s tematickou písničkou a děti si tak cvičení užívaly a součástí se stal i nácvik rytmu. Po rušné části děti velice pozitivně reagovaly na vydýchání. Průpravná část obsahovala i některé pozice dětské jógy, koordinační a dynamické cviky a také cviky na posílení klenby chodidla (viz příloha č. 1). Nakonec cvičení byla většinou zařazena pohybová hra s jednoduššími pravidly, ale i tak někteří jedinci měli problém hru pochopit. U pohybové hry „na palečka a obra“ bylo možné vyzorovat po nějaké době snížení pozornosti, a tak bylo nutností hru obměnit. Hodnocení pohybových cviků probíhalo v hodnotící škále (ZVLÁDNE/ZVLÁDNE S DOPOMOCÍ/NEZVLÁDNE), která byla inspirovaná hodnocením (viz tabulka č. 1) dle Bednářové a Šmardové (2007).

HODNOCENÍ	zvládne	zvládne s/po dopomoci	zvládne částečně	nezvládne
	1 = 100%	2 = 75%	3 = 50%	4 = 0%

Tabulka č. 1: HODNOTÍCÍ ŠKÁLA HRUBÉ MOTORIKY

Tato data byla získávána po dobu od 7. 2. do 18. 3. K nácviku hrubé motoriky sloužila vestavěná trampolína (viz příloha č. 3), která byla součástí pomůcek v logopedické třídě.

Reflexe činností hrubé motoriky

Ve všech zvolených cvicích se vybrané děti s každým opakováním zdokonalovaly. Pohyb děti velice bavil a těšily se na něj. U některých jedinců byla patrná nekoordinovanost pohybů, pohyby mimo rytmus, častá byla ztuhlost a někdy se objevila zbrkllost nebo zvýšená opatrnost. Tabulka č. 2 obsahuje postupné zlepšení u vybraných cviků. Hodnoty byly postupně zapisovány odshora dolů. Hodnoty vyznačené žlutou barvou jsou počáteční a tyrkysovou barvou konečné. Počty dětí se u jednotlivých měření

měnily a tak jsou výsledné hodnoty uváděny z výsledků přítomných dětí z vybraného výzkumného vzorku. Jsou patrné i kolísající hodnoty, což patří mezi běžné jevy. Způsobují to změny nálad a celková pohoda či nepohoda jednotlivců v dané dny. Tabulka č. 3 znázorňuje postupné procentuální zlepšení přítomných dětí z vybraného výzkumného vzorku. První den, tedy 7. 2., byla zaznamenaná úspěšnost dětí ve všech aplikovaných cvicích v hodnotě 48%. I v tomto měření docházelo k výkyvům. Souvisí to s již zmíněným naladěním dětí, s volbou cviků v určité dny a také s tím, jaké děti byly zrovna přítomné. I tak v poslední den byla zaznamenána průměrná úspěšnost ve cvičení všech přítomných dětí z výzkumného vzorku v hodnotě 81%. Jednalo se o datum 18. 3.

Cviky	Počet dětí	1= 100%	2= 75%	3= 50%	4= 0 %	Úspěšnost
Krok poskočný	8	5	0	0	3	63%
	8	4	0	2	2	63%
	5	3	0	0	2	60%
	6	3	0	0	3	50%
	8	5	0	0	3	63%
Kočka	8	2	0	3	3	44%
	8	4	2	1	1	75%
	8	3	2	0	3	56%
	6	3	2	1	0	83%
	6	5	0	0	1	83%
	7	6	1	0	0	96%
Kolébka	8	2	0	4	2	50%
	7	3	0	2	2	57%
	7	4	0	1	2	64%
	6	4	0	1	1	75%
	6	5	0	0	1	83%
	7	5	1	1	0	89%
Lodka	8	1	0	7	0	56%
	6	2	0	2	2	50%
	2	0	1	0	1	38%
	6	4	0	2	0	83%
	6	5	0	1	0	92%
	8	8	0	0	0	100%
Jízda na kole	8	3	0	1	4	44%
	6	4	1	0	1	79%
	6	4	0	1	1	67%
	6	4	0	0	2	75%
	7	4	0	0	3	57%
Špičky- fajfky	8	3	0	1	4	44%
	6	4	1	0	1	79%
	6	4	0	1	1	67%
	6	4	0	0	2	75%
	7	4	0	0	3	57%
Předkopávání	8	2	0	0	6	25%
	6	3	0	0	3	50%
	5	4	0	0	1	80%
	6	3	0	0	3	50%
	5	3	0	1	1	70%
	6	4	0	2	0	83%
	6	4	0	1	1	75%
	8	4	0	1	3	56%
Zakopávání	5	2	1	1	1	65%
	5	4	0	1	0	90%
	6	3	0	0	3	50%
	6	4	0	0	2	67%
	8	4	0	4	0	75%
Stoj na jedné noze	7	0	0	4	3	29%
	7	3	0	1	3	50%
	6	4	0	0	2	67%
	6	3	0	0	3	50%
	6	6	0	0	0	100%
	8	7	0	1	0	94%
Panák	8	1	0	4	3	38%
	6	3	0	1	2	58%
	6	3	2	0	1	75%
	6	4	0	1	1	67%
	8	6	0	0	2	81%

Tabulka č. 2: VÝSLEDKY JEDNOTLIVÝCH CVIKŮ HRUBÉ MOTORIKY

DEN	POČET DĚTÍ	1= 100%	2= 75%	3= 50%	4= 0%	Úspěšnost
7. 2.	8	5	0	0	3	63%
	8	2	0	3	3	44%
	8	2	0	4	2	50%
	8	1	0	7	0	56%
	7	0	0	4	3	29%
						48%
8. 2.	8	4	0	2	2	63%
	8	1	0	4	3	25%
	7	3	0	2	2	57%
	7	3	0	1	3	50%
	6	2	0	2	2	50%
						49%
10. 2.	8	3	0	1	4	44%
	8	1	0	1	6	19%
	8	2	0	0	6	25%
						29%
11. 2.	6	4	1	0	6	79%
	6	3	1	0	2	63%
	6	3	0	0	3	50%
	6	3	0	1	2	58%
						63%
21. 2.	8	3	2	0	3	56%
	7	4	0	1	2	64%
	6	4	0	0	2	67%
	2	0	1	0	1	38%
						56%
22. 2.	5	3	0	0	2	60%
	5	4	0	0	1	80%
	5	2	1	1	1	65%
						68%
23. 2.	6	3	0	0	3	50%
	6	3	0	0	3	50%
	6	3	0	0	3	50%
						50%
25. 2.	5	3	0	1	0	70%
	5	4	0	1	0	90%
						80%
10. 3.	6	3	2	1	0	83%
	6	4	0	1	1	75%
	6	4	0	2	0	83%
	6	4	0	0	2	67%
	6	4	0	2	0	83%
	6	3	0	0	3	50%
	6	6	0	0	0	100%
	6	3	2	0	1	75%
						77%
11. 3.	6	5	0	0	1	83%
	6	5	0	0	1	83%
	6	5	0	1	0	92%
	6	4	0	1	1	75%
	6	2	1	1	2	54%
	6	4	0	1	1	75%
	6	4	0	0	2	67%
	6	4	0	0	2	67%
						75%
18. 3.	8	5	0	0	3	63%
	8	8	0	0	0	100%
	8	4	3	0	1	78%
	7	6	1	0	0	96%
	7	5	1	1	0	89%
	7	4	0	0	3	57%
						81%

Tabulka č. 3: VÝSLEDKY DENNÍ ÚSPĚŠNOSTI HRUBÉ MOTORIKY

6.5.2 Oromotorika

Oromotorická cvičení proběhla ve spolupráci s logopedkou. První měření prováděla pouze ona ve školním roce 2020/2021. Druhé měření proběhlo pouze při asistenci logopedky, která dopomáhala a poskytovala dětem správný vzor. Používalo se při práci logopedické zrcadlo, do kterého směřovala pohled dětí. Díky tomu si mělo dítě samostatně možnost zkontrolovat polohu mluvidel či jazyka. Sbíraná data byla porovnána a procentuálně vyhodnocena. Z prvního měření vyšla průměrná úspěšnost dětí z vybraného vzorku 22% a v druhém měření 62,5%. Výzkumný vzorek pro oromotoriku se skládal z osmi dětí, jelikož jedna dívka byla kvůli nemoci nepřítomná. Vybrané cviky jsou zobrazené na záznamovém archu (viz obrázek č. 1). Jednalo se o polohu jazyka, rtů a také o práci s mimickými svaly.

DĚTI	Výsledky za školní rok 2020/2021	Výsledky v %		Výsledky za školní rok 2021/2022	Výsledky v %
D6	2	50%		1	100%
D5	3	0%		2	50%
CH3	3	0%		2	50%
D2	2,5	25%		1	100%
CH1	3	0%		2	50%
CH2	3	0%		2	50%
D1	2	50%		2	50%
D3	2	50%		2	50%
	2,6	22%		1,8	62,5%

Tabulka č. 4: VÝSLEDNÉ HODNOTY OROMOTORIKY

VYJĚTRĚNÍ MOTORIKY HLUVIDEL

Jméno:

Datum hodnocení:

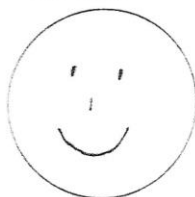
Závěr:

Věk:

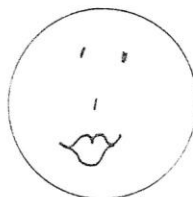
RŮTY

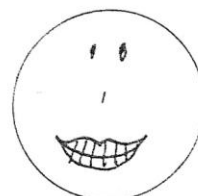
+ ± -

+ ± -

+ ± -

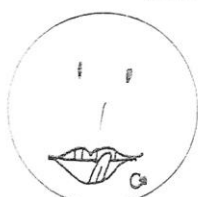

+ ± -

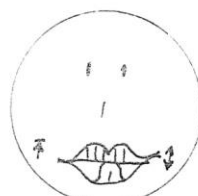
JAZYK

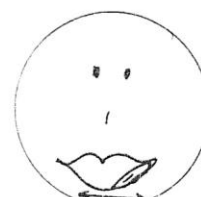
+ ± -

+ ± -

+ ± -

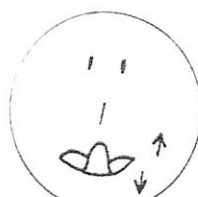
+ ± -

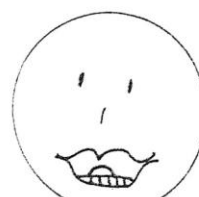
+ ± -

+ ± -

+ ± -

+ ± -

Obrázek č. 1: HODNOTÍCÍ ARCH NA OROMOTORIKU

6.5.3 Grafomotorika

Grafomotorické listy (viz příloha č. 2) byly čerpány z odborné literatury a to převážně z *Grafomotoriky pro děti předškolního věku: pracovní listy* (Loose et al., 2011). Dále byly kombinovány s grafomotorickými prvky z knihy *Učíme naše dítě mluvit* (Bezděková, 2014) a z *Grafomotoriky a počátečního psaní* (Mlčáková, 2009). Vyplňování grafomotorického listu předcházely nácvik. Děti daný cvik nejprve prováděly na velkých formátech, a to na interaktivní tabuli nebo na zemi na velkém formátu papíru (viz obrázek č. 2 a příloha č. 3). Byla zde využita metoda individuálního přístupu. Při využití interaktivní tabule pro nácvik, bylo dětem nakonec umožněno nakreslit si obrázek dle své volby. Díky tomu šlo zjistit, co patří mezi jejich oblíbené motivy pro kresbu. I při grafomotorických cvičeních byly děti natáčeny a z videí bylo možné určit úchop, lateralita, uvolněnost ruky, vizuomotorika a v neposlední řadě souhra ruky a oka. Časově tato aktivit probíhala při ranních hrách. Po svačině měly za úkol vyplnit pracovní list. Na jedné straně (velikost papíru A₄) byl nácvik, a to v podobě obtahování daného prvku písma, a to nejméně 5x. Na druhé straně bylo samotné plnění daného prvku v menším formátu a v řadách. Na začátku řádku byl prvek povětšinou 2x zapsán a pak už dítě pokračovalo samostatně (viz příloha č. 2). Hodnocení probíhalo pomocí hodnotící škály jedna až pět, kdy je jednička nejlepší (viz tabulka č. 5). Dále bylo použito slovní hodnocení pro negativní či pozitivní zpětnou vazbu.

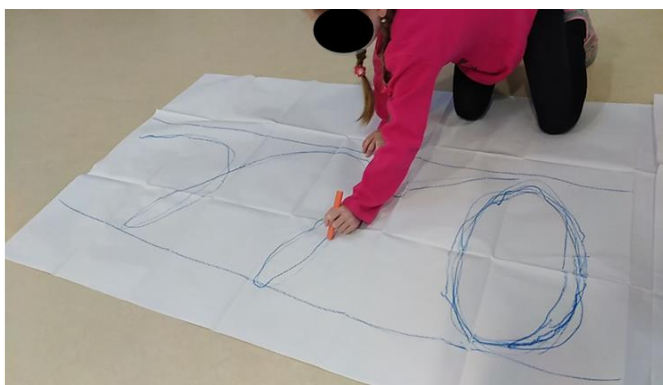
HODNOCENÍ	GRAFOMOTORICKÉ LISTY
1	Prvek zapsaný bez chyb
2	Několik malých chyb v zapsání prvku
3	Náznak správného zapsání prvku
4	Náznak prvku, závažné chyby
5	Bez náznaku prvku

Tabulka č. 5: HODNOTÍCÍ ŠKÁLA GRAFOMOTORIKY

Prvky děti zaznamenávaly jedenkrát. Vícekrát prvky zapisovaly, jen když první hodnocení bylo horší jak dvě (viz tabulka č. 6).

Hodnocení

Záměr byl takový, že všechny děti zvládnou všechny vybrané prvky nejhůře dle hodnotící škály na dvojku. Tento výsledek se však ukázal jako nemožný. Nakonec u pěti vybraných výzkumných vzorků se podařilo, že všechny vybrané grafické prvky zvládly nejhůře na hodnocení dvě. Tyto jedinci jsou v tabulce označeni tyrkysovou barvou. Dále jsou zapsány pokusy dle dní plnění a pomlčky znázorňují nepřítomnost dětí v dané dny. Růžově jsou označeny údaje, které nesplňují původní záměr. Jedná se o hodnocení horší než dva.

Obrázek č. 2: FOTOGRAFIE Z NÁCVIKU GRAFOMOTORIKY

DATUM PLNĚNÍ =>	7. 2.; 10. 3; 11. 3.; 18. 3.	8. 2.; 10. 3.; 18. 3.	10/11. 2.; 11. 3.; 18. 3.; 25. 3.	21. 2.; 18. 3.; 25. 3.	23. 4.; 10. 3; 11. 3.; 18. 3.	25. 2.; 10. 3; 25. 3.
GRAFOMOTORICKÉ PRVKY =>	Krátké čáry	Kolečka	Horní klička	Spodní klička	Spirála	Spodní oblouk
CH1	-; -; -; 1	1	-/-; -; 4; 1	-; 2	1	2
D1	1	2	3/2	-; 1	1	-; 1
CH2	2	3; -; 2	2/-;	4; -; 2	2	3; -; 3
D2	3; 2	2	3/3; 4; 4	-; 4	-; 1-	-; 1
D3	1	3; 2	4/4; 4; 4; 2	-; 2	-; 2	-; 1
D4	1	2	4/4; 2	3, 2	-; 3, -; 2	-; 3
CH3	2	2	4/-; 4; 2	3; 2	1	4, 2
D5	3; 2	3; 1	4/3; 2	4; 3	4; 3; -; 3	3, 1
D6	2	3; -; 1	1/1	1; 2	1	2

Tabulka č. 6: VÝLEDNÉ HODNOTY GRAFOMOTORIKY

ZÁVĚR PRAKTICKÉ ČÁSTI

V bakalářské práci jsem se věnovala motorice a chtěla jsem poukázat na její důležitost a provázanost celým dětským vývojem. Především se motorické dovednosti a schopnosti pojí s vývojem řeči a kresby, což se mi potvrdilo již ve studiu na střední pedagogické škole. Proto volba tématu a výzkumné skupiny vedla tímto směrem. Z počátku byly patrné nedostatky v hrubé motorice a to především v koordinačních cvičeních. Potvrdila si mi má domněnka, že když budu děti s narušenou komunikací soustavně stimulovat v oblasti motoriky, výsledky se začnou zlepšovat a děti tak budou činnosti více bavit a také je k činnosti podpořila slovní pochvala. U grafických prvků nebylo podloženo mé přesvědčení, ale i tak bylo zaznamenáno u všech dětí zlepšení. S celým vytvořeným metodologickým programem, který je primárně zaměřený na rozvoj hrubé motoriky, grafomotoriky a oromotoriky, byly děti obohacovány i v oblasti kognitivních funkcí. Jednalo se především o paměť, pozornost, myšlení a vnímání. Metoda zúčastněného pozorování se ukázala jako vhodná a efektivní společně s pořizováním videozáznamu. Metodický program by byl původně zvolen pro děti od pěti do šesti let věku s narušenou komunikační schopností, ale bylo by možné ho využít dle mého pohledu i u intaktních dětí mladšího věku. Mohlo by se jednat o logopedickou prevenci nebo o inkluzi dětí s narušenou komunikační schopností do běžné třídy.

DISKUSE

Při sestavování metodologického programu jsem vycházela z rozhovorů s paní učitelkou, paní ředitelkou a logopedkou. Dále byly využity znalosti a zkušenosti z předešlého pedagogického studia spojené s prostudovanou literaturou. Realizace metodologického programu probíhala v souladu s tématy a s běžným režimem třídy. Díky tomuto faktu mohl být výzkum validní, jelikož informace byly získávány pomocí metody zúčastněného pozorování spojeného s videozáznamem. Právě při zúčastněném pozorování dochází ke sběru dat a zároveň k jejich analýze (Švaříček & Šedřová, 2007). Díky nestrukturovaným rozhovorům s paní učitelkou, s paní ředitelkou či s logopedkou byly využity rady a poznatky pro doplnění metodického programu. Došlo tak k využití netradičních pomůcek, které se pojilo s obohacením a získáním nových zkušeností. Využívány byly Šimonovy pracovní listy pro rozvoj grafomotoriky od Pokorné (2021) a diagnostiku podle Bednářové a Šmardové (2007). Pro nácvik a realizaci grafomotoriky pro výzkum byly zvoleny tři odborné zdroje literatury. Pracovní listy jsem převážně čerpala z *Grafomotoriky pro děti předškolního věku: pracovní listy* (Loose et al., 2011). Dále byly kombinovány s grafomotorickými prvky z knihy *Učíme naše dítě mluvit* (Bezděková, 2014) a z *Grafomotoriky a počátečního psaní* (Mlčáková, 2009). V logopedické třídě využívaly výukové materiály k individuální práci z Klokánova kufru. I já jsem některé z nich zařadila do metodického programu. Jednalo se konkrétně o kartičky s rýmy a synonymy. Výzkumný vzorek tvořilo celkem devět vybraných dětí. Výběr proběhl záměrným výběrem podle mé a paní učitelky intuice. Aplikace programu do třídy byla přirozená a nenásilná. Děti reagovaly pozitivně na většinu činností a úkolů. Jelikož ve třídě byl běžný počet okolo deseti dětí, aktivity se mohly pojit s individuálním přístupem a je možné zohlednit specifické potřeby dětí. Režim činností byl každý den podobný a korespondoval s již zaběhlým režimem. Pro ranní cvičení bylo oproti běžnému režimu věnováno více času. Jednalo se asi o 15 minut denně. Také pravidelně probíhal nácvik grafomotorických a oromotorických cvičení. Všechny činnosti byly tematicky motivovány tak, aby byly pro děti co nejvíce poutavé a zajímavé. Metodický program v jednom pracovním dni byl rozdělen na ranní hry, ranní cvičení a na řízenou činnost. V ranních hrách byly procvičovány grafomotorické prvky na velké formáty papíru na zemi či byly psány na interaktivní tabuli. Ranní cvičení

obsahovalo rušnou část, průpravnou část a někdy i pohybovou hru. Cvičení jsem předcvičovala a paní učitelka děti natáčela. Analýza dat se pojila s několikrát přehraným záznamem s následným hodnocením. Zde bylo hodnocení inspirováno dle Bednářové a Šmardové (2007). Po svačině byly děti zvyklé na plnění úkolů. V tuto chvíli vypracovávaly pracovní listy se zvoleným na nacvičeným grafomotorickým prvkem. Za pár dní docházelo s dětmi k bližšímu seznámení a tak práce byla pro obě strany jednodušší a příjemnější. Děti nejvíce bavily pohybové aktivity a některé z nich si zapamatovaly po sobě jdoucí cviky. Dle výrazů z obličejů bylo patrné, že je spolupráce bavila. Problém z počátku spočíval v organizaci. Za několik dní si však děti zvykly a naučily se, v jaké části místnosti se jednotlivá cvičení provádí. Pro zajímavost byla prostředí obměňována. Ukázalo se, že to na kvalitu provedení nemá vliv.

Dle výsledků se děti při každém cvičení zlepšily. Tento fakt byl překvapivý. Co se týká grafomotorických prvků, očekávání neodpovídalo výsledkům. Všechny vybrané grafomotorické prvky měly děti dle mého úsudku zvládnout nejhůře na dvojku dle zvolené hodnotící škály. Toto se však podařilo u pěti jedinců. V oblasti oromotoriky se oproti první návštěvy logopedické třídy do posledního dne mého působení zlepšilo každé dítě z výzkumného vzorku. Konstantně se tedy dá říci, že se děti ve všech oblastech zlepšily. Důležité je zmínit, že prokazatelnost výsledků může být ovlivněna výběrem devíti dětí s narušenou komunikační schopností z jedné logopedické třídy.

Nelze s jistotou říci, že by při stejném přístupu a metodickém programu by byl výsledek u jiného zvoleného výzkumného vzorku s narušenou komunikační schopností stejný. Výsledky jsou ovlivněné i rozpoštěním dětí v jednotlivých dnech, vybranými postupy a metodami, které nemusely být vhodné pro každého.

ZÁVĚR

Bakalářská práce pro mne měla přínos osobního rozvoje a rozšíření znalostí týkajících se zvoleného tématu. Mezi další přínosy patří aplikace a následné vyhodnocení výsledků z dat získaných z vlastního vypracovaného metodického programu. Činnosti z metodického programu využiji v budoucnosti ve své práci s dětmi.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Baddeley, A. D. (1999). Vaše paměť. JOTA.

Bednářová, J., & Šmardová, V. (2007). Diagnostika dítěte předškolního věku: co by dítě mělo umět ve věku od 3 do 6 let. Computer Press.

Bednářová, J., & Šmardová, V. (2015). *Diagnostika dítěte předškolního věku: co by dítě mělo umět ve věku od 3 do 6 let*. Edika.

Bezděková, J. (2014). *Učíme naše dítě mluvit*. Arista.

Bočková, B. (2017) Postupy při vzdělávání žáků se specificky narušeným vývojem řeči. Masarykova univerzita

Drnková, Z., & Syllabová, R. (1983). *Záhada leváctví a praváctví*. Avicenum, zdravotnické nakladatelství.

Dvořák, J. (2001). *Logopedický slovník* (2. upr. a rozš. vyd). Logopedické centrum.

Dvořáková, H. (2002) *Pohybem a hrou rozvíjíme osobnost dítěte: [tělesná výchova ve vzdělávacím programu mateřské školy]*. Portál.

Hendl, J. (2016). *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace* (Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání). Portál.

Chráška, M. (2003). *Úvod do výzkumu v pedagogice: základy kvantitativně orientovaného výzkumu*. Univerzita Palackého.

Klenková, J. (2006). *Logopedie: narušení komunikační schopnosti, logopedická prevence, logopedická intervence v ČR, příklady z praxe*. Grada Publishing.

Klenková, J., Bočková, B., & Bytešníková, I. (2012). *Kapitoly pro studenty logopedie: text k distančnímu vzdělávání*. Paido.

Klenková, J. (2014). *Inkluze žáků s narušenou komunikační schopností a žáků se sluchovým postižením: psychologické, medicínské a speciálněpedagogické souvislosti = Inclusion of pupils with disordered communication ability and with hearing impairment : psychological, medical and special educational context*. Masarykova univerzita.

Kouba, V. (1995). *Motorika dítěte*. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích.

König, K. (2020). *První tři roky dítěte: osvojení si vzpřímené chůze, osvojení si mateřské řeči, procitnutí myšlení* (přeložil Radomil HRADIL). Franesa.

-
- Krejčová, L. (2013). *Žáci potřebují přemýšlet: co pro to mohou udělat jejich učitelé*. Portál.
- Krmíčková, L. (2011) *Úroveň paměťových schopností u skupiny středoškoláků ve vztahu k vybraným studijním směrům*. Diplomová práce. Masarykova univerzita.
- Kulišťák, P. (2003). *Neuropsychologie*. Portál.
- Kutálková, D. (2010). *Vývoj dětské řeči krok za krokem (2., aktualiz. a dopl. vyd)*. Grada.
- Langmeier, J., & Krejčířová, D. (1998). *Vývojová psychologie*. Grada.
- Loose, A. C., Piekert, N., & Diener, G. (2001). *Grafomotorika pro děti předškolního věku: pracovní listy*. Portál.
- Lechta, V. (1995). *Diagnostika narušené komunikační schopnosti*. Osveta.
- Lechta, V. (2003). *Diagnostika narušené komunikační schopnosti* (přeložil Jana KRÍŽOVÁ). Portál.
- Lechta, V. (2011). *Symptomatické poruchy řeči u dětí* (Vyd. 3., dopl. a přeprac). Portál.
- Machová, J. (2008). *Biologie člověka pro učitele* (2. dotisk 1. vyd). Karolinum.
- Matějček, Z. (2005). *Prvních 6 let ve vývoji a výchově dítěte: normy vývoje a vývojové milníky z pohledu psychologa : základní duševní potřeby dítěte : dítě a lidský svět*. Grada.
- Měkota, K., & Cuberek, R. (2007). *Pohybové dovednosti - činnosti - výkony*. Univerzita Palackého.
- Michalová, Z. *Vývoj dítěte v některých oblastech od narození do zahájení školní docházky*. Dostupný z WWW: <https://clanky.rvp.cz/clanek/1266/VYVOJ-DITETE-V-NEKTERYCH-OBLASTECH-OD-NAROZENI-DO-ZAHAJENI-SKOLNI-DOCHAZKY.html>. ISSN 1802-4785.
- Miovský, M. (2006). *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Grada Publishing.
- Mlčáková, R. (2009). *Grafomotorika a počítačové psaní*. Grada.
- Moxon, D. (2000) *Memory*. Heinemann
-

MŠMT. (2005) *K rozhodování ředitele základní školy o odkladu povinné školní docházky.*

Dostupné také z:

<https://www.msmt.cz/file/55598?highlightWords=odklad+povinn%C3%A9+%C5%A1koln%C3%AD+doch%C3%A1zky>

Nakonečný, M. (2013). *Lexikon psychologie* (2., podstatně rozš. vyd). Vodnář.

Neubauer, K. (2007). *Logopedie: učební text pro bakalářské studium speciální pedagogiky* (2., přeprac. a rozš. vyd). Gaudeamus.

Opatřilová, D. (2003). *Pedagogická intervence v raném a předškolním věku u jedinců s dětskou mozkovou obrnou.* Masarykova univerzita.

Plháková, A. (2004). *Učebnice obecné psychologie.* Academia.

Pokorná, V. (2021) *Šimonovy pracovní listy 9.* Portál

Polák, M. (2015). *Freudova neurofyziologie myslí.* v nakladatelství Vyšehrad vydala Tiskárna Bílý slon.

Pospíšilová, Z. (2015) *Sportovní pohádky (1., vyd.).* Grada.

Přinosilová, D. (2004) *Vybrané okruhy speciálně pedagogické diagnostiky a její využití v praxi speciální pedagogiky.* Masarykova univerzita

Přinosilová, D. (2007). *Diagnostika ve speciální pedagogice: texty k distančnímu vzdělávání* (2. vyd). Paido.

Říčan, P., & Krejčířová, D. (2006). *Dětská klinická psychologie* (4., přepracované a doplněné vydání). Grada Publishing.

Samuel, D. (2002). *Paměť: jak ji používáme, ztrácíme a můžeme zlepšit* (přeložil Andrea CIVÍNOVÁ). Grada Publishing.

Sovák, M. (1960). *Výchovné problémy leváctví.* Státní pedagogické nakladatelství.

Sternberg, R. J., & Koukolík, F. (2002). *Kognitivní psychologie.* Portál.

Szabová, M. (1999). *Cvičení pro rozvoj psychomotoriky: stimulační hry pro děti od 3 do 10 let* (přeložil Klára VAŇKOVÁ). Portál.

Štúdie II.: Telesná výchova. (1996). Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre.

-
- Škodová, E., & Jedlička, I. (2007). *Klinická logopedie* (2., aktualizované vydání). Portál.
- Švaříček, R., & Šedová, K. (2007). *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Portál.
- Vágnerová, M. (2004). *Základy psychologie*. Karolinum.
- Válková, L. (2015). *Rehabilitace kognitivních funkcí v ošetrovatelské praxi*. Grada Publishing.
- Vyskotová, J., & Macháčková, K. (2013). *Jemná motorika: vývoj, motorická kontrola, hodnocení a testování*. Grada.
- Vygotskij, L. S. (2017). *Psychologie myšlení a řeči* (Vydání druhé, upravené (jako komentovaný výbor, celkově v češtině čtvrté). Portál.
- Zelinková, O. (2015). *Poruchy učení: dyslexie, dysgrafie, dysortografie, dyskalkulie, dyspraxie, ADHD* (Vydání dvanácté). Portál.
- Zoche, H. J. (2006). *Vidím svět i z druhé strany: mimořádné schopnosti leváků*. Ikar.
-

SEZNAM: TABULKY, GRAFY A OBRÁZKY

Tabulka č. 1: HODNOTÍCÍ ŠKÁLA HRUBÉ MOTORIKY.....	45
Tabulka č. 2: VÝSLEDKY JEDNOTLIVÝCH CVIKŮ HRUBÉ MOTORIKY	47
Tabulka č. 3: VÝSLEDKY DENNÍ ÚSPĚŠNOSTI HRUBÉ MOTORIKY	48
Tabulka č. 4: VÝSLEDNÉ HODNOTY OROMOTORIKY	49
Tabulka č. 5: HODNOTÍCÍ ŠKÁLA GRAFOMOTORIKY	51
Tabulka č. 6: VÝSLEDNÉ HODNOTY GRAFOMOTORIKY	52
Graf č. 1: Dělení dle pohlaví.....	41
Graf č. 2: dělení dle laterality.....	41
Graf č. 3: dělení dle odkladu povinné školní docházky	41
Obrázek č. 1: HODNOTÍCÍ ARCH NA OROMOTORIKU	50
Obrázek č. 2: FOTOGRAFIE Z NÁCVIKU GRAFOMOTORIKY	52

SEZNAM PŘÍLOH:

Příloha č. 1: METODOLOGICKÝ PROGRAM

Příloha č. 2: GRAFOMOTORICKÉ LISTY

Příloha č. 3: SEZNAM FOTOGRAFIÍ

PŘÍLOHY

Příloha č. 1

METODICKÝ PROGRAM DO MŠ

TÉMA- ZIMNÍ SPORTY

7. 2.

RANNÍ HRY:

1.) Stavění domečku pro slona Frantu Nosáče

Pomůcky: plyšový slon, stavebnice dle výběru dětí

Motivace: „Děti, mám pro vás překvapení. Někdo semnou přišel. Hádejte, kdo by to mohl být. Vymysleli jsme si společně pro vás hádanku, tak schválně, jestli jí uhodnete.“

Hádanka:

Do ZOO já chodím ráda,

navštěvovat kamaráda.

Pochází až z Afriky,

a je velmi veliký.

Velké uši ten on má,

chobotem mi zamává. Kdo je to? SLON- vyndám velkého plyšového slona

„Toto je slon Franta Nosáč. Bude tu teď s námi. Řekl mi, že by chtěl mít svůj domeček, protože je mu u nás zima. Pomůžete mu ho postavit?“

Cíl: rozvoj hrubé motoriky a kreativity, spolupráce

Výstup: děti umí spolupracovat při stavění a dokážou si pomáhat

Rizika: sociální a emoční- možná neshoda při stavění

Metodický postup:

Děti společně postaví pro plyšového slona domeček ze stavebnic dle vlastního výběru.

Budu dbát na to, aby děti spolupracovaly.

2.) Pracovní list (s. 22, 24, 31, 32)

Pomůcky: pracovní listy, pastelky

Motivace: pracovní listy budou na motivy Fandy Nosáče a jeho domečku, který děti ráno budou stavět

Cíl: rozvoj grafomotoriky a jemné motoriky (vodorovná a šikmá čára)

Výstup: umět plynulé svislé a vodorovné čáry

Rizika: emoční- možná netrpělivost při úkolu, možná nechut k práci, organizační- důležité je děti upozornit na dodržování osobního prostoru a rozestupu při činnosti

RANNÍ CVIČENÍ:

RUŠNÁ ČÁST:

Organizace: v zadní části třídy, v zástupech, v kruhu

Pomůcky: písnička, notebook, slon

Motivace: A víte děti, co je to olympiáda? To jsou sportovní hry, kde se sejdou ti nejlepší sportovci z celého světa a soutěží mezi sebou. A dnes začíná zimní olympiáda. Náš slon rád cvičí. Co kdybychom si také zacvičili?

Rizika: organizační- důležité je děti upozornit na dodržování osobního prostoru a rozestupu při činnosti, hygienické- otevřené okno při cvičení, cvičení bez bot a ponožek

Hudba: <https://www.youtube.com/watch?v=gixsLSJCwmo>

Metodický postup:

Děti si sundají bačkory a ponožky a srovnají si je ke stěně. Následně se postaví do dvou zástupů na holky a kluky. První poběží po spuštění hudby holky a za nimi kluci. Utvoří tak kruh. Paní učitelka bude uprostřed kruhu a poběží proti směru. Bude kontrolovat rozestupy a provádět změny. Změnu vždy ohlásí slovem „změna“.

Ref:

U zelené tůně válelo se slůně, a jak to bylo dál? (běh)

U zelené tůně válelo se slůně a každý se mu smál. (běh)

Chi-chi-chí cha-cha-chá a na slona si hrál (střídavé poskakování, ruce v bok)

Chi-chi-chí cha-cha-chá a na slona si hrál (střídavé poskakování, ruce v bok)

Sloka:

Máma s tátou ještě spí a možná se jim zdá (pomalá chůze, ruce vzpažit- mávání)

co malý sloník jménem Toník za lubem zas má (pomalá chůze- mávání)

Rozhodl se brzy ráno, že si vyjde do světa, (pochodování- vysoká kolena)

co to zase vymyslel ten malý sloní popleta? (pochodování- vysoká kolena)

Potichoučku našlapuje, běží kolem myš (chůze po špičkách)
aaaa (výskok)
Co se děje? Co se stalo? Mami ještě spíš! (chůze po špičkách)

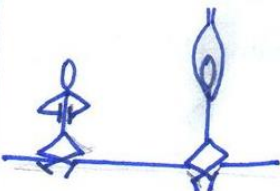

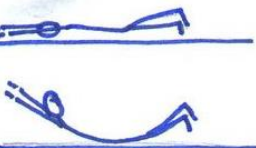

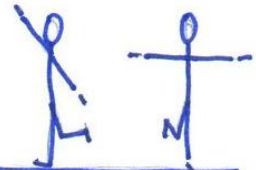
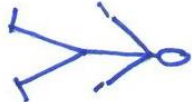
PRŮPRAVNÁ ČÁST:

Organizace: v zadní části třídy, rozmístění v prostoru s dostatečnými rozestupy

Pomůcky: žádné

Rizika: organizační- důležité je děti upozornit na dodržování osobního prostoru a rozestupu při činnosti, hygienické- otevřené okno při cvičení, cvičení bez bot a ponožek

Metodický postup:

Popis cviku	Nákres	Motivace	Cíl	Počet opakování
Sed skrčmo skřižný- dlaně na kolena, dlaně spojit na břicho a pohyb až ke vzpažení a zpět na břicho (strom)		Sportovec se musí po rozcvičce vydýchat	Protažení svalů paží, prohloubení dechu	5x
Vzpor klečmo- lehké prohnání v zádech pohled dopředu nádech, vyhrbení zad pohled mezi kolena výdech (kočka)		Jelikož se chce lyžař podívat, jak vypadá kopec, podívá se nahoru, a pak se podívá dolů a ze zad se mu stane kopec.	Prohloubení dýchání, protažení zádových svalů, posílení svalů paží	5x
Leh na břicho- vzpažit, zvednout nejednou ruce i nohy nad podložku, hlava v prodloužení těla (kolébka)		Sportovec se rozhodl, že se z kopce sveze po břiše. Nejde mu to, tak se musí rozhoupat.	Posílení zádových svalů	4x 3s.
Sed- ruce předpažit- nohy zvednout natažené nad podložku, ieniky záklon (lodka)		Pak se sportovec rozhodl, že z kopce pojede v sedu. Znovu se musí rozhoupat, aby se rozjel.	Posílení středu těla	3x 5s.
Dřep s výskokem- ruce se dotýkají země a ve vzduchu vzpažit		Sportovec má z jízdy radost, tak si zaskáče.	Posílení dolních končetin	10x
Stoj na pravé noze, Stoj na levé noze, Ruce upažit		Začala ho bolet pravá noha, tak stojí pouze na pravé. Pak je vymění.	koordinace	4x po dobu 5 s.
Leh na zádech Roznožmo, Paže lehce od těla dlaně směrem ke stropu		Nakonec ho rozbolelo celé tělo, tak si lehne a odpočívá.	Relaxace Uvolnění celého těla	Alespoň 1 min.

POHYBOVÁ HRA: Na ledovce

Pomůcky: noviny, bubínek

Organizace: v prostoru zadní části třídy

Motivace: Sportovci si musí pomáhat a čelit různým překážkám, tato hra bude také plná nástrah a překážek. Zvládnete to?

Cíl: rozvoj hrubé motoriky, vzájemná tolerance a spolupráce, připomenutí kouzelných slovíček

Rizika: organizační- důležité je děti upozornit na dodržování osobního prostoru a rozestupu při činnosti, hygienické- otevřené okno při cvičení, cvičení bez bot a ponožek, sociální a emoční- ve skupině na jednom ledovci se můžou sejít děti, které spolu ve třídě příliš dobře nevychází

Metodický postup:

Na podlahu rozmístím několik listů novin. Děti běhají, skáčou po jedné noze, snožmo, lezou jako raci, po čtyřech, plazí se po břiše... (záleží, jak paní učitelka určí) a vyhýbají se při tom „ledovcům“. Když paní učitelka bouchne do bubínku, děti se rychle musí dostat na ledovec. Postupem času paní učitelka odebírá kousky ledovců a děti se musí dělit. Nakonec zbyde jen jeden a děti se na něj musí společnými silami vejít.

ŘÍZENÁ ČINNOST- malba na klasickou hudbu (Four seasons- Vivaldi)

Pomůcky: ubrus, štětce, vodové barvy, kalíšek s vodou, tvrdé čtvrtky (A4, A5), notebook, bílé voskovky

Motivace: „Začíná zimní olympiáda. Jaké sporty tam můžeme vidět? Dělal si někdy některý z nich? Který tě baví? Zkusíme si zabruslit na papíře. Schválně, co nám z toho vznikne.“

Cíl: rozvoj fantazie, uvolnění ramenního a loketního kloubu

Rizika: hygienické- po činnosti si děti uklidí pracovní plochu, organizační- důležité je děti upozornit na dodržování osobního prostoru při činnosti, emoční- možný malý zájem o činnost a celková neuvolněnost při malbě

Výstup: umět se uvolnit do hudby při kresbě i malbě

Metodický postup:

V kruhu si s dětmi paní učitelka bude povídat, co to je zimní olympiáda a jaké sporty v ní můžeme vidět. Dnes si děti zahrají na krasobruslaře. Dětem k tomu pustí paní učitelka klasickou hudbu na téma zima. Děti budou nejprve pomocí bílé voskovky neviditelně malovat. Pak pomocí modré vodové barvy děti pomalují velkým štětcem celý formát papíru A4 nebo A5. Děti budou moci malovat ve stoje, v sedu na židli u stolu nebo na zemi.

Zdroje:

<http://materskaskolanmnmv.sk/edukacia2/hadanky1.pdf>- upravené

<https://www.youtube.com/watch?v=gIxlsLJCwmo>

<https://www.youtube.com/watch?v=GRxofEmo3HA>

Loose, A. C., Piekert, N., & Diener, G. (2001). *Grafomotorika pro děti předškolního věku: pracovní listy*. Portál.

TÉMA- ZIMNÍ SPORTY

8. 2.

RANNÍ HRY:

1.) Házení papírových koulí s praporkem do koše a do obruče

Pomůcky: papíry, krepový papír, nůžky, kbelík, obruč, izolepa

Motivace: „Sportovci musí trénovat. Proto si Fanda Nosáč pro vás dneska připravil trénink hodů na cíl.“

Cíl: rozvoj hrubé motoriky, spolupráce

Výstup: děti umí házet horním obloukem

Rizika: sociální a emoční- možná nehoda při házení, možný neúspěch

Metodický postup:

Děti si zmačkají svůj papír do koule, vyberou si barvu krepového papíru a společnými silami ho s paní učitelkou na kouli nalepí. Děti pak budou házet z předem domluveného místa do koše nebo do obruče. Paní učitelka bude dbát na to, aby se děti nepředbíhaly a stály frontu.

2.) Pracovní list (s. 54, 52, 53, 50, 27)

Pomůcky: pracovní listy, pastelky

Motivace: pracovní listy budou na motivy Fandy Nosáče a sněhových koulí

Cíl: rozvoj grafomotoriky a jemné motoriky (kolečka)

Výstup: umět plynule napsat grafomotorický prvek kolečka

Rizika: emoční- možná netrpělivost při úkolu, možná nechuť k práci, organizační- důležité je děti upozornit na dodržování osobního prostoru a rozestupu při činnosti

3.) Práce s knihou- vlajky, kruhy

Pomůcky: encyklopedie, vlajka s olympijskými kruhy, globus

Organizace: v zadní části třídy, u stolečků

Motivace: Sportovci na olympiádě se sjeli z celého světa. Jaké máme kontinenty? Jak vypadají lidé, kteří tam žijí?

Metodický postup:

Dětem paní učitelka ukáže globus a olympijské kruhy. Vysvětlí jim jejich podstatu a upozorní je na různé barvy. Pak si popovídají o kontinentech a různých národnostech.

4.) Dotvoření bruslařky

Pomůcky: rozpracovaný obrázek, voda, vodové barvy, kalíšek

Motivace: pracovní listy budou na motivy Fandy Nosáče a sněhových koulí

Výstup: zvládnout natřít barvou celou plochu čtvrtky

Cíl: rozvoj jemné motoriky

Rizika: hygienické- po činnosti si děti uklidí pracovní plochu, organizační- důležité je děti upozornit na dodržování osobního prostoru při činnosti, emoční- možný malý zájem o činnost a celková neuvolněnost při malbě

Metodický postup:

Děti si dotvoří pomocí vodových barev obrázek se stopami bílé voskovky, který dělali předešlý den. Paní učitelka bude dbát na to, aby barvou zaplnili celou plochu. Konečné zhodnocení malby individuální.

RANNÍ CVIČENÍ:

RUŠNÁ ČÁST:

Organizace: v zadní části třídy, v zástupech, v kruhu

Pomůcky: písnička, notebook, slon

Motivace: A víte děti, jaké sporty jsou na zimní olympiádě? Co se na to rozcvičit?

Rizika: organizační- důležité je děti upozornit na dodržování osobního prostoru a rozestupu při činnosti, hygienické- otevřené okno při cvičení, cvičení bez bot a ponožek

Hudba: <https://www.youtube.com/watch?v=NUI6KbN3Nbl> (Písnička Kristýna a Kája – Sporty, Škola písničkou)

Metodický postup:

Děti si sundají bačkory a ponožky a srovnají si je ke stěně. Následně se postaví do dvou zástupů na holky a kluky. První poběží po zpuštění hudby holky a za nimi kluci. Utvoří tak kruh. Paní učitelka bude uprostřed kruhu a poběží proti směru. Bude kontrolovat rozestupy a provádět změny. Změnu vždy ohlásí slovem „změna“.

Sloka:

Sporty, jó sporty, jsou lepší nežli dorty. (běh)

Kdo v nich prohraje, tak vyhraje. (běh)

Holky, jó holky, z naší mateřské školky, (kluci stoj, holky střídavé poskoky)
dovedou kotouly už bez boulí.

Ref:

Při sportu se nelenoší, aktivní slečny a hoši, (panák)

plavou rychle, jako hroši hodí míč a je v koši. (stoj rozkročný- ruce znázorňují plavání prsou, výskok 2x, tlesk nad hlavou)

Sloka:

Lyže, jó lyže, přes dopravní potíže, (běh)

láká Krakonoš do Krkonoš.

Sáně, jó sáně, fičí přes horské stráně, (holky stoj, kluci střídavé poskoky)
nevrazit do Sněžky je moc těžký.

Ref:

Při sportu se nelenoší, aktivní slečny a hoši, (panák)

plavou rychle, jako hroši hodí míč a je v koši. (stoj rozkročný- ruce znázorňují plavání prsou, výskok 2x, tlesk nad hlavou)

Sloka:

Sporty, jó sporty, jsou lepší nežli dorty. (běh)

Kdo v nich prohraje, tak vyhraje.

Běžky, jó běžky, projíždějí se pěšky. (kluci stoj, holky střídavé poskoky)

A někdy ujíždí jak hlemýždi.

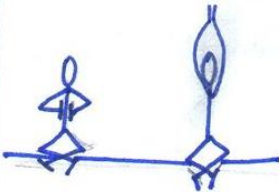

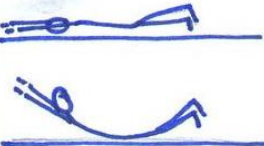

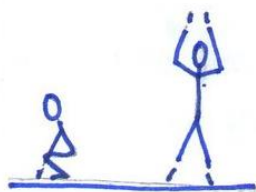
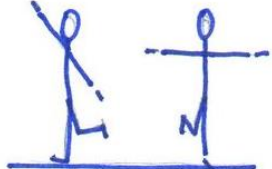
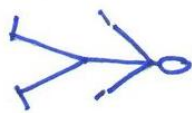
PRŮPRAVNÁ ČÁST:

Organizace: v zadní části třídy, rozmístění v prostoru s dostatečnými rozestupy

Pomůcky: žádné

Rizika: organizační- důležité je děti upozornit na dodržování osobního prostoru a rozestupu při činnosti, hygienické- otevřené okno při cvičení, cvičení bez bot a ponožek

Metodický postup:

Popis cviku	Nákres	Motivace	Cíl	Počet opakování
Sed skrčmo skřížný- dlaně na kolena, dlaně spojit na břicho a pohyb až ke vzpažení a zpět na břicho (strom)		Sportovec se musí po rozcvičce vydýchat	Protažení svalů paží, prohloubení dechu	5x
Vzpor klečmo- lehké prohnutí v zádech pohled dopředu nádech, vyhrbení zad pohled mezi kolena výdech (kočka)		Jelikož se chce lyžař podívat, jak vypadá kopec, podívá se nahoru, a pak se podívá dolů a ze zad se mu stane kopec.	Prohloubení dýchání, protažení zádových svalů, posílení svalů paží	5x
Leh na břicho- vzpažit, zvednout nejednou ruce i nohy nad podložku, hlava v prodloužení těla (kolébka)		Sportovec se rozhodl, že se z kopce sveze po břiše. Nejde mu to, tak se musí rozhoupat.	Posílení zádových svalů	4x 3s.
Sed- ruce předpažit- nohy zvednout natažené nad podložku, ienký záklon (loďka)		Pak se sportovec rozhodl, že z kopce pojede v sedu. Znovu se musí rozhoupat, aby se rozjel.	Posílení středu těla	3x 5s.
Dřep s výskokem- ruce se dotýkají země a ve vzduchu vzpažit		Sportovec má z jízdy radost, tak si zaskáče.	Posílení dolních končetin	10x
Stoj na pravé noze, Stoj na levé noze, Ruce upažit		Začala ho bolet pravá noha, tak stojí pouze na pravé. Pak je vymění.	koordinace	4x po dobu 5 s.
Leh na zádech Roznožmo, Paže lehce od těla dlaně směrem ke stropu		Nakonec ho rozbolelo celé tělo, tak si lehne a odpočívá.	Relaxace Uvolnění celého těla	Alespoň 1 min.

POHYBOVÁ HRA: Na sochy

Pomůcky: notebook, hudba- Písnička Kristýna a Kája - Sporty (Škola písničkou)

Organizace: v prostoru zadní části třídy

Motivace: Sportovci jsou rychlí a také umí rychle reagovat na zvuk. Třeba na stratu, musí co nejrychleji vystartovat. Zvládnete to také?

Cíl: rozvoj hrubé motoriky, rozvoj koordinace děla, poznání svého těla v klidové fázi

Rizika: organizační- důležité je děti upozornit na dodržování osobního prostoru a rozestupu při činnosti, hygienické- otevřené okno při cvičení, cvičení bez bot a ponožek, emoční- možné nepohodlí v nehybném postoji

Výstup: umět nehybně stát na domluvený signál

Metodický postup:

Děti si paní učitelka rozmístí po prostoru a ukáže jim, co znamená nehybně stát. Takto budou stát, když přestane hrát hudba. Když hudba bude hrát, paní učitelka určí, jakým způsobem se děti budou po prostoru pohybovat (běh, skoky po jedné noze, snožmo, lezení jako raci, po čtyřech, plazení se po břiše). Paní učitelka bude dbát na nehybný postoj a bude na to děti upozorňovat.

Obměna: hra na magnet

ŘÍZENÁ ČINNOST- četba pohádky (kniha Sportovní pohádky)

Pomůcky: kniha „Sportovní pohádky“

Motivace: Mám tu knihou plnou sportu. Co kdybychom si přečetli, jak to bylo s bobováním?

Cíl: rozvoj fantazie, rozvoj pozornosti, rozvoj slovní zásoby

Výstup: umět si zapamatovat příběh a převyprávět ho

Rizika: Organizační- důležité je děti upozornit na dodržování osobního prostoru při činnosti, emoční- možný malý zájem o činnost

Metodický postup:

Dětem paní učitelka přečte pohádku o bobování. Děti budou na polštářcích v zadní části místnosti. Poté je paní učitelka vyzve k tomu, aby příběh převyprávěly a řekly, co je v pohádce zaujalo. Také bude chtít, aby děti vyjmenovaly hlavní postavy z příběhu. Nakonec se paní učitelka bude ptát na doplňující otázky.

Otázky:

Jaký problém mají zvířata v zoo? Kdo poznal první, že bude sněžit? Kdo se první sklouzl z kopce? Co vymyslela liška? Jaká byla pravidla závodů? Kdo pravidla hned nepochopil? Co se stalo želvákovi Bobovi?

Zdroje:

<https://www.youtube.com/watch?v=NUI6KbN3Nbl>

https://is.muni.cz/th/ucn14/Bakalarska_prace.pdf

Pospíšilová, Z. (2015) *Sportovní pohádky*. Grada.

Loose, A. C., Piekert, N., & Diener, G. (2001). *Grafomotorika pro děti předškolního věku: pracovní listy*. Portál.

TÉMA- ZIMNÍ SPORTY

9. 2.

RANNÍ HRY:

1.) Pracovní činnost- trhání barevných papírů

Pomůcky: barevné papíry, lepidlo, čtvrtka s předkreslenými olympijskými kruhy, názorné barevné olympijské kruhy, globus

Organizace: u stolečků

Motivace: Olympijské hry mají svůj symbol- olympijské kruhy. Jsou různě barevné podle světadílů celého světa. Jaké máme světadíly? Jak vypadají lidé, kteří tam žijí?

Cíl: rozvoj jemné motoriky, manipulace s papírky

Rizika: emocionální- možná nedostatečná soustředěnost při trhání papírů, hygienické- po činnosti si děti uklidí pracovní plochu, Organizační- důležité je děti upozornit na dodržování osobního prostoru při činnosti

Výstup: umět utrhnout kousek papíru a nalepit dle předlohy

Činnost:

Děti budou pomocí natrhaných kousků barevných papírů vyplňovat tvar olympijských kruhů dle vzoru, který bude od paní učitelky předkreslený na tvrdé čtvrtce. Děti budou kousky lepit pomocí lepidla.

2.) Pracovní list (s. 28, 26, 40, 46, 64, 68, 73,76)

Pomůcky: pracovní listy, pastelky

Organizace: u stolu

Motivace: pracovní listy budou na motivy Fandy Nosáče

Cíl: rozvoj grafomotoriky a jemné motoriky (obloučky)

Výstup: umět plynule napsat obloučky

Rizika: emoční- možná netrpělivost při úkolu, možná nechut k práci, organizační- důležité je děti upozornit na dodržování osobního prostoru a rozestupu při činnosti

3.) Navlékání korálků pro Fandu Nosáče

Pomůcky: korálky různých barev, bužírky

Organizace: u stolu

Motivace: Fanda Nosáč má dneska špatnou náladu. Co mu udělat náhrdelník pro radost?

Cíl: rozvoj jemné motoriky

Výstup: umět navléknout korálky

Rizika: emoční- možná netrpělivost při úkolu, možná nechuť k práci, organizační- důležité je děti upozornit na dodržování osobního prostoru a rozestupu při činnosti

Metodický výstup:

Děti paní učitelka namotivuje a ty pak dle vlastní fantazie budou tvořit pro Fandu Nosáče korále, které mu pak pověsí kolem krku.

RANNÍ CVIČENÍ:

RUŠNÁ ČÁST:

Organizace: v zadní části třídy, v zástupech, v kruhu

Pomůcky: písnička, notebook, slon

Motivace: A víte děti, jaké sporty jsou na zimní olympiádě? Co se na to rozcvičit?

Rizika: organizační- důležité je děti upozornit na dodržování osobního prostoru a rozestupu při činnosti, hygienické- otevřené okno při cvičení, cvičení bez bot a ponožek

Hudba: <https://www.youtube.com/watch?v=NUI6KbN3Nbl> (Písnička Kristýna a Kája – Sporty, Škola písničkou)

Metodický postup:

Děti si sundají bačkory a ponožky a srovnají si je ke stěně. Následně se postaví do dvou zástupů na holky a kluky. První poběží po zpuštění hudby holky a za nimi kluci. Utvoří tak kruh. Paní učitelka bude uprostřed kruhu a poběží proti směru. Bude kontrolovat rozestupy a provádět změny. Změnu vždy ohlásí slovem „změna“.

Sloka:

Sporty, jó sporty, jsou lepší nežli dorty. (běh)

Kdo v nich prohraje, tak vyhraje. (běh)

Holky, jó holky, z naší mateřské školky, (kluci stoj, holky střídavé poskoky)

dovedou kotouly už bez boulí.

Ref:

Při sportu se nelenoší, aktivní slečny a hoši, (panák)

plavou rychle, jako hroši hodí míč a je v koši. (stoj rozkročný- ruce znázorňují plavání prsou, výskok 2x, tlesk nad hlavou)

Sloka:

Lyže, jó lyže, přes dopravní potíže, (běh)

láká Krakonoš do Krkonoš.

Sáně, jó sáně, fičí přes horské stráně, (holky stoj, kluci střídavé poskoky)

nevrazit do Sněžky je moc těžký.

Ref:

Při sportu se nelenoší, aktivní slečny a hoši, (panák)

plavou rychle, jako hroši hodí míč a je v koši. (stoj rozkročný- ruce znázorňují plavání prsou, výskok 2x, tlesk nad hlavou)

Sloka:

Sporty, jó sporty, jsou lepší nežli dorty. (běh)

Kdo v nich prohraje, tak vyhraje.

Běžky, jó běžky, projíždějí se pěšky. (kluci stoj, holky střídavé poskoky)

A někdy ujíždí jak hlemýždi.

PRŮPRAVNÁ ČÁST:

Organizace: v zadní části třídy, rozmístění v prostoru s dostatečnými rozestupy

Pomůcky: žádné

Rizika: organizační- důležité je děti upozornit na dodržování osobního prostoru a rozestupu při činnosti, hygienické- otevřené okno při cvičení, cvičení bez bot a ponožek

ŘÍZENÁ ČINNOST

1.) Překážková dráha

Pomůcky: překážky (lavička, 4x utěrka, kužely, barevná páska, tunel, stavebnice- barevné kameny, 3x žíněnka, 3x obruč, 4x kostka)

Organizace: v horní místnosti

Motivace: „Myslím si, že máme natrénováno na závody. Co si takové závody vyzkoušet? Sportovci musí trénovat. Proto si Fanda Nosáč pro vás dneska připravil překážkový závod.“

Cíl: rozvoj jemné a hrubé motoriky, koordinace

Výstup: umět překonat překážkovou dráhu

Rizika: organizační- důležité je děti upozornit na dodržování osobního prostoru a rozestupu při činnosti, hygienické- otevřené okno při cvičení, cvičení bez bot a ponožek

Popis překážek, motivace

První dráha:

Ježdění na utěrkách- sportovec jede na běžkách slalom

přechod lavičky- pak si sundá lyže a přeběhne most

válení sudů- pod mostem je voda, která teče rychle a točí se

chůze po čáře- sportovec musí být přesný, aby nespadol do vody

přeskok překážek- sportovec překovává překážky

stavění komínu- nakonec sportovec postaví z kostek stupně vítězů

Druhá dráha:

chůze po kamenech- sportovec nechce spadnout do řeky

prolezení tunelu- pod tunelem teče voda

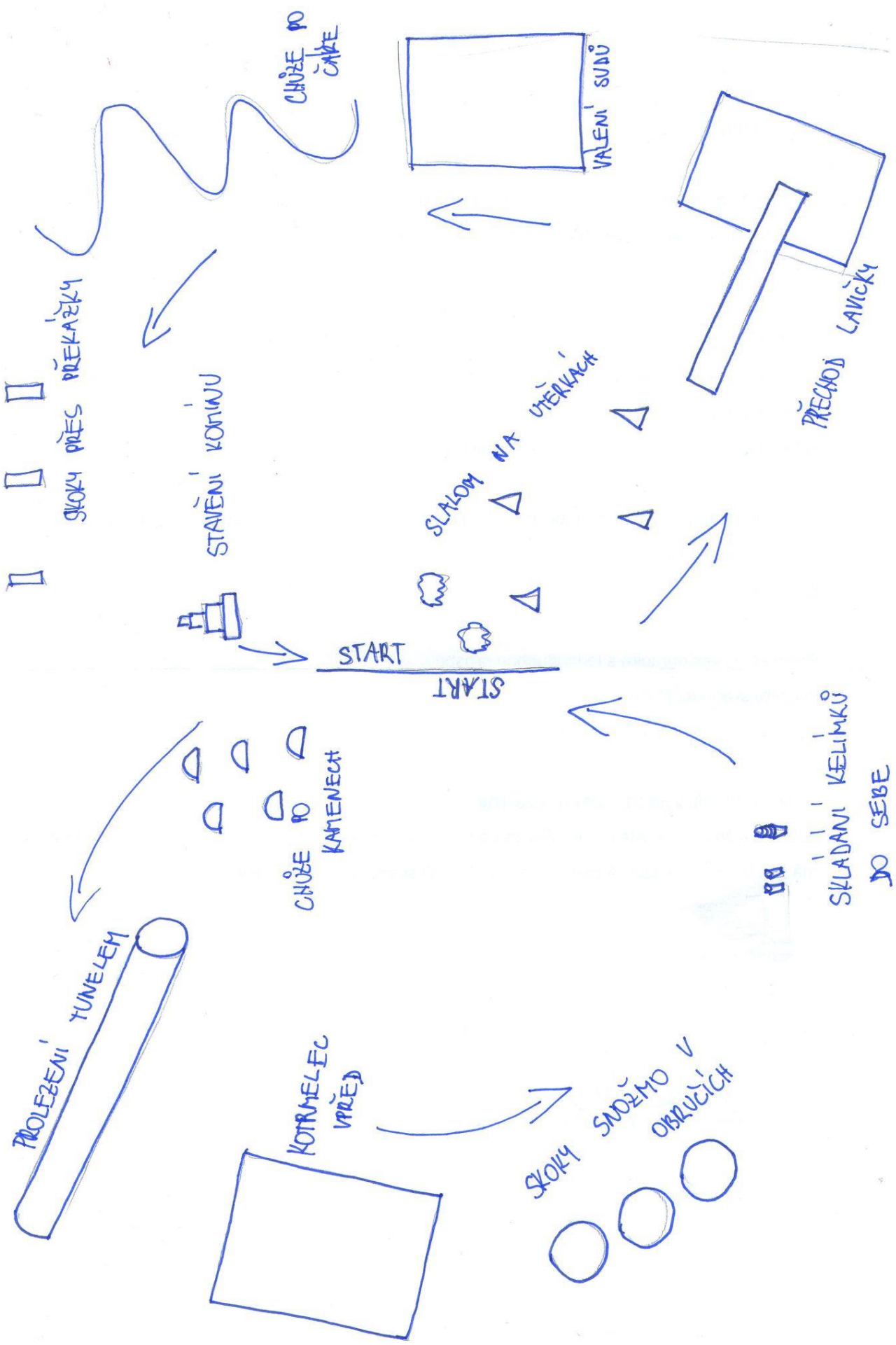
kotrmelec vpřed- na mostu udělá kotrmelec

skákání snožmo obručemi- přeskáče řeku po kamenech

skládání kelímků do sebe- barvy jako olympijské kruhy

Metodický postup:

Dětem paní učitelka připraví dvě dráhy plné překážek. Nejprve vše názorně ukáže s motivací všem na obou dráhách. Pak si děti sundají boty a ponožky a seřadí se do dvou zástupů a to na děvčata a chlapce. Následně je podle počtu paní učitelka rozdělí pomocí víček. Děti se rozdělí do dvou skupin dle barvy víčka. Víčka pak paní učitelka vybere a děti se seřadí u své dráhy. Paní učitelka bude stát u nejnebezpečnější překážky a poskytovat záchranu.

2.) Stupně vítězů- povídání si

Pomůcky: medaile, poháry, stupně vítězů, slon, encyklopedie, olympijská vlajka a hymna, notebook, zimní sporty- obrázky, česká vlajka, olympijská vlajka, globus

Organizace: v kruhu ve třídě

Motivace: „Myslím si, že jste se všichni snažili. Přejdeme na předávání cen za účast.“

Cíl: uvědomění si etnických rozdílností, naučení se sportovní chování

Výstup: umět se chovat jako sportovec, poznat zimní sporty

Rizika: organizační- důležité je děti upozornit na dodržování osobního prostoru a rozestupu při činnosti

Metodický postup:

Děti dostanou pamětní list a podle snahy a úspěšnosti se postaví na stupně vítězů. Dostanou medaili a pohár, s kterými se vyfotí. Zazní česká hymna a bude zde jako rekvizita i česká vlajka. Pak si připomeneme zimní sporty pomocí obrázků. Seznámí se s barvami kruhů na olympijské vlajce a s kontinenty na globusu. Dále dětem paní učitelka připomene sportovní chování.

Zdroje:

<https://www.youtube.com/watch?v=NUI6KbN3Nbl>

<https://www.youtube.com/watch?v=mQZ6vsLMqzs>

<http://zakatedrou.cz/wp-content/uploads/2018/02/Olympijsk%C3%A9-kruhy-k-vybarven%C3%AD.pdf>

http://zsvraclav.cz/wp-content/uploads/2014/01/VY_32_INOVACE ICT 1_2_17.pdf

<https://www.e-cukrovinky.cz/e-cukrovinky/eshop/0/2/5/2901-Cokoladova-medaile-23g-1-misto>

<https://www.nejlepsiceny.cz/nasivky/nazehlovaci-vysivana-cisla-jednicka-bila-vyska-8cm.html>

<https://cz.clipart.me/istock/sport-winner-s-podium-drawing-64152>

Loose, A. C., Piekert, N., & Diener, G. (2001). *Grafomotorika pro děti předškolního věku: pracovní listy*. Portál.

TÉMA- ZIMNÍ SPORTY

10. 2.

RANNÍ HRY:

1). Moukavnice

Organizace: U stolu

Riziko: organizační- důležité je děti upozornit na dodržování osobního prostoru a rozestupu při činnosti

Cíl: rozvoj jemné motoriky

Výstup: umět překreslit geometrické tvary

Pomůcky: moukavnice s moukou, obrázky různých geometrických tvarů

Motivace: „Hodně nám nasněžilo a do sněhu jde také kreslit. Zkusíš nakreslit tyto tvary?“

Metodický postup: V pekáči budou mít děti mouku, do které budou kreslit tvary podle předlohy. Mouka bude znázorňovat sněh.

2.) Pracovní list (s. 28, 26, 40, 46, 64, 68, 73,76)

Pomůcky: pracovní listy, pastelky

Organizace: u stolu

Motivace: pracovní listy budou na motivy Fandy Nosáče

Cíl: rozvoj grafomotoriky a jemné motoriky (obloučky)

Výstup: umět plynule napsat obloučky

Rizika: emoční- možná netrpělivost při úkolu, možná nechuť k práci, organizační- důležité je děti upozornit na dodržování osobního prostoru a rozestupu při činnosti

3.) Navlékání korálek pro Fandu Nosáče

Pomůcky: korálky různých barev, bužírky

Organizace: u stolu

Motivace: Fanda Nosáč má dneska špatnou náladu. Co mu udělat náhrdelník pro radost?

Cíl: rozvoj jemné motoriky

Výstup: umět navléknout korálky

Rizika: emoční- možná netrpělivost při úkolu, možná nechuť k práci, organizační- důležité je děti upozornit na dodržování osobního prostoru a rozestupu při činnosti

Metodický výstup:

Děti paní učitelka namotivuje a ty pak dle vlastní fantazie budou tvořit pro Fandu Nosáče korále, které mu pak pověsí kolem krku.

RANNÍ CVIČENÍ:

RUŠNÁ ČÁST:

Organizace: v zadní části třídy, v zástupech, v kruhu

Pomůcky: písnička, notebook, slon

Motivace: A víte děti, jaké sporty jsou na zimní olympiádě? Co se na to rozcvičit?

Rizika: organizační- důležité je děti upozornit na dodržování osobního prostoru a rozestupu při činnosti, hygienické- otevřené okno při cvičení, cvičení bez bot a ponožek

Hudba: <https://www.youtube.com/watch?v=NUI6KbN3Nbl> (Písnička Kristýna a Kája – Sporty, Škola písničkou)

Metodický postup:

Děti si sundají bačkory a ponožky a srovnají si je ke stěně. Následně se postaví do dvou zástupů na holky a kluky. První poběží po zpuštění hudby holky a za nimi kluci. Utvoří tak kruh. Paní učitelka bude uprostřed kruhu a poběží proti směru. Bude kontrolovat rozestupy a provádět změny. Změnu vždy ohlásí slovem „změna“.

Sloka:

Sporty, jó sporty, jsou lepší nežli dorty. (běh)

Kdo v nich prohraje, tak vyhraje. (běh)

Holky, jó holky, z naší mateřské školky, (Cval stranou)

dovedou kotouly už bez boulí.

Ref:

Při sportu se nelenoší, aktivní slečny a hoši, (panák)
plavou rychle, jako hroši hodí míč a je v koši. (dřepy s výskokem)

Sloka:

Lyže, jó lyže, přes dopravní potíže, (běh)
láká Krakonoš do Krkonoš.
Sáně, jó sáně, fičí přes horské stráně, (cval stranou)
nevrazit do Sněžky je moc těžký.

Ref:

Při sportu se nelenoší, aktivní slečny a hoši, (panák)
plavou rychle, jako hroši hodí míč a je v koši. (dřepy s výskokem)

Sloka:

Sporty, jó sporty, jsou lepší nežli dorty. (běh)
Kdo v nich prohraje, tak vyhraje.
Běžky, jó běžky, projíždějí se pěšky. (cval stranou)
A někdy ujíždí jak hlemýždi.

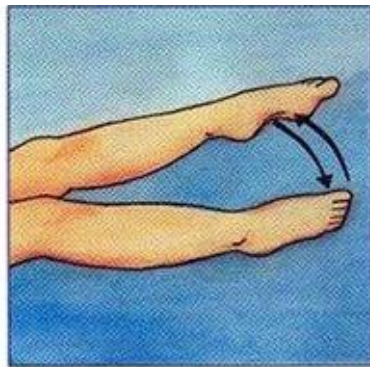
PRŮPRAVNÁ ČÁST:

Organizace: v zadní části třídy, rozmístění v prostoru s dostatečnými rozestupy

Pomůcky: žádné

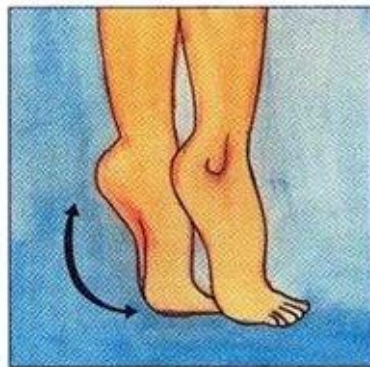
Rizika: organizační- důležité je děti upozornit na dodržování osobního prostoru a rozestupu při činnosti, hygienické- otevřené okno při cvičení, cvičení bez bot a ponožek

Metodický postup:

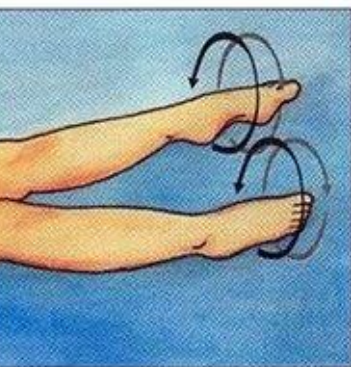
Bicykľujte vo vzduchu - zakrúžte nohami ako pri bicykľovaní (opakujte cvik 15 - 20 krát)

Kmitajte nohami ako pri strihaní (opakujte 15 - 20 krát)

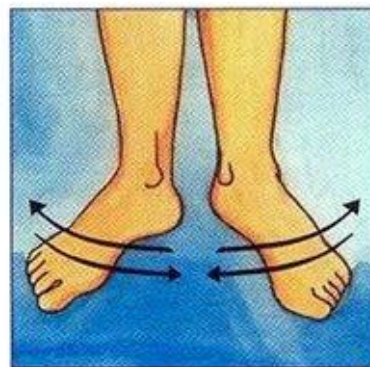
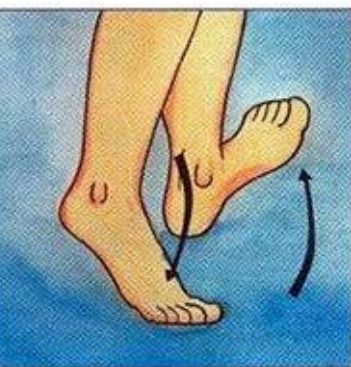
Chodte na päťach

Vytiahnite sa na špičky

Krúžte oboma nohami v malých kruhoch najskôr jedným, potom opačným smerom 10 krát

Striedavo napínajte chodidlá smerom dopredu a naspäť (opakujte 20 krát)

Prenášajte svoju hmotnosť zo špičky na päťu a späť

Špičky chodidiel striedavo spojte a odkloňte

MOTIVACE

HRABEME VE SNĚHU

OKLEPÁVÁME BOTY OD SNĚHU

STUDÍ NÁS ŠPIČKY

STUDÍ NÁS PATY

DĚLÁME DO ZÁVĚJE ĎOLÍK

MÁVÁME KAMARÁDOVI NOHAMA

CHODIDLA MAJÍ RADOST

CHODIDLA DĚLAJÍ VE SNĚHU ANDÍLKA

POHYBOVÁ HRA: Na Palečka a obra

Pomůcky: malý a velký míč

Organizace: v kruhu zadní části třídy

Motivace: Sportovci závodí. Já mám s sebou dva sportovce a jeden honí druhého. Dokáže malý závodník utéci velkému? Pomůžeme mu?

Cíl: rozvoj hrubé a jemné motoriky, rozvoj koordinace děla, spolupráce, koncentrace pohybu

Rizika: organizační- důležité je děti upozornit na dodržování smluveného útvaru při činnosti, hygienické- otevřené okno při cvičení, cvičení bez bot a ponožek, emoční- možné velké emocionální vypětí při hře

Výstup: umět co nejrychleji předat míč spoluhráči

Metodický postup:

Děti se postaví do kruhu. Paní učitelka dětem dá malý a velký míč a určí směr pohybu. Pak to odstartuje a děti si budou předávat míče. Hra končí, když se míče dostanou k sobě.

ŘÍZENÁ ČINNOST:

Organizace: okolo koberce na zemi

Rizika:

Pomůcky: 4x šipka, písnička „Hlava, ramena, kolena, palce“, Obrázky zimních sportovců, velká čtvrtka s 9 poli, básničky na oblečení, obrázek vložky a sluníčka, kamínek

Motivace: Sportovci mají své sportoviště. Pomůžeme jim zjistit, kde budou soutěžit?

Cíl: procvičení prostorové orientace

Výstup: umět předložky nad, pod, vedle, uprostřed, vlevo, vpravo

Metodický postup:

Doprostřed koberce dám všechny obrázky sportovců. Budu je vyvolávat a ptát se, jakým směrem jedou. Nakonec společně zjistíme, co potřebují, když chci dělat jednotlivé sporty.

Pak si spolu zazpíváme a zacvičíme na písničku „Hlava, ramena, kolena, palce“.

Pak budu číst básničky a děti budou hádat oblečení a přiřazovat, zda se nosí v létě nebo v zimě. Budeme ukazovat sluníčko a vločku.

Nakonec pošlu kamínek s otázkou: „Jaký sport by sis vybral/a a proč?“

Zdroje:

<https://www.youtube.com/watch?v=NUI6KbN3Nbl>

<https://i.pinimg.com/originals/5c/c9/bb/5cc9bb01a31f1957e9ad31614f86f4c6.jpg>

<https://i.pinimg.com/originals/db/91/ea/db91ea57a0a169254ab755d248b60df2.jpg>

<https://plnielanu.zoznam.sk/zdrave-zily-az-do-konca-zivota-stavte-na-prevenciu-a-tieto-jednoduche-cviky/>

<https://pixers.cz/fototapety/karikatura-zakladni-geometricke-tvary-70295844>

Loose, A. C., Piekert, N., & Diener, G. (2001). *Grafomotorika pro děti předškolního věku: pracovní listy*. Portál.

TÉMA- ZIMNÍ SPORTY

11. 2.

RANNÍ HRY:

1). Moukavnice

Organizace: U stolu

Riziko: organizační- důležité je děti upozornit na dodržování osobního prostoru a rozestupu při činnosti

Cíl: rozvoj jemné motoriky

Výstup: umět překreslit geometrické tvary

Pomůcky: moukavnice s moukou, obrázky různých geometrických tvarů

Motivace: „Hodně nám nasněžilo a do sněhu jde také kreslit. Zkusíš nakreslit tyto tvary?“

Metodický postup: V pekáči budou mít děti mouku, do které budou kreslit tvary podle předlohy. Mouka bude znázorňovat sněh.

2.) Grafomotorika na velký formát

Pomůcky: velký formát papíru, velké voskovky, interaktivní tabule

Organizace: na zemi, v zadní části místnosti u interaktivní tabule

Motivace: grafomotorika bude na motivy Fandy Nosáče

Cíl: rozvoj grafomotoriky a jemné motoriky (horní klička)

Výstup: umět plynule napsat horní kličku

Rizika: emoční- možná netrpělivost při úkolu, možná nechut k práci, organizační- důležité je děti upozornit na dodržování osobního prostoru a rozestupu při činnosti

3.) Navlékání korálek pro Fandu Nosáče

Pomůcky: korálky různých barev, bužírky

Organizace: u stolu

Motivace: Fanda Nosáč má dneska špatnou náladu. Co mu udělat náhrdelník pro radost?

Cíl: rozvoj jemné motoriky

Výstup: umět navléknout korálky

Rizika: emoční- možná netrpělivost při úkolu, možná nechuť k práci, organizační- důležité je děti upozornit na dodržování osobního prostoru a rozestupu při činnosti

Metodický výstup:

Děti paní učitelka namotivuje a ty pak dle vlastní fantazie nebo dle vzoru budou tvořit pro Fandu Nosáče korále, které mu pak pověsí kolem krku, na ruku nebo na nohu.

RANNÍ CVIČENÍ:

RUŠNÁ ČÁST:

Organizace: v zadní části třídy, v zástupech, v kruhu

Pomůcky: písnička, notebook, slon

Motivace: A víte děti, jaké sporty jsou na zimní olympiádě? Co se na to rozcvičit?

Rizika: organizační- důležité je děti upozornit na dodržování osobního prostoru a rozestupu při činnosti, hygienické- otevřené okno při cvičení, cvičení bez bot a ponožek

Hudba: <https://www.youtube.com/watch?v=NUI6KbN3Nbl> (Písnička Kristýna a Kája – Sporty, Škola písničkou)

Metodický postup:

Děti si sundají bačkory a ponožky a srovnají si je ke stěně. Následně se postaví do dvou zástupů na holky a kluky. První poběží po zpuštění hudby holky a za nimi kluci. Utvoří tak kruh. Paní učitelka bude uprostřed kruhu a poběží proti směru. Bude kontrolovat rozestupy a provádět změny. Změnu vždy ohlásí slovem „změna“.

Sloka:

Sporty, jó sporty, jsou lepší nežli dorty. (běh)

Kdo v nich prohraje, tak vyhraje. (běh)

Holky, jó holky, z naší mateřské školky, (Cval stranou)
dovedou kotouly už bez boulí.

Ref:

Při sportu se nelenoší, aktivní slečny a hoši, (panák)
plavou rychle, jako hroši hodí míč a je v koši. (dřepy s výskokem)

Sloka:

Lyže, jó lyže, přes dopravní potíže, (běh)
láká Krakonoš do Krkonoš.
Sáně, jó sáně, fičí přes horské stráně, (cval stranou)
nevrazit do Sněžky je moc těžký.

Ref:

Při sportu se nelenoší, aktivní slečny a hoši, (panák)
plavou rychle, jako hroši hodí míč a je v koši. (dřepy s výskokem)

Sloka:

Sporty, jó sporty, jsou lepší nežli dorty. (běh)
Kdo v nich prohraje, tak vyhraje.
Běžky, jó běžky, projíždějí se pěšky. (cval stranou)
A někdy ujíždí jak hlemýždi.

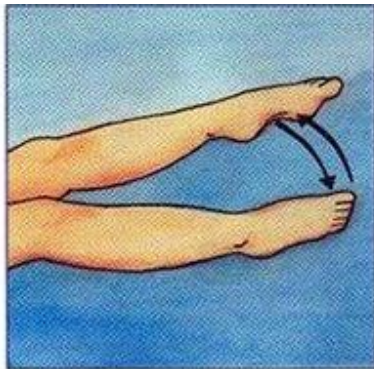
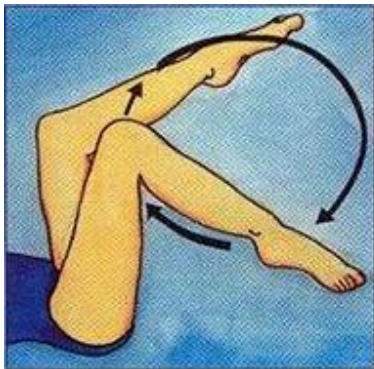
PRŮPRAVNÁ ČÁST:

Organizace: v zadní části třídy, rozmístění v prostoru s dostatečnými rozestupy

Pomůcky: žádné

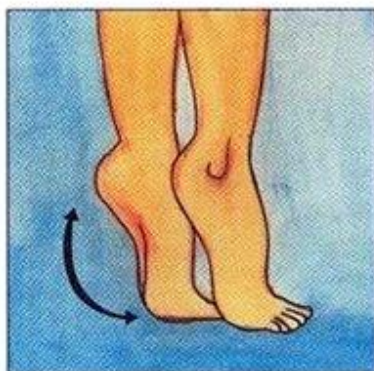
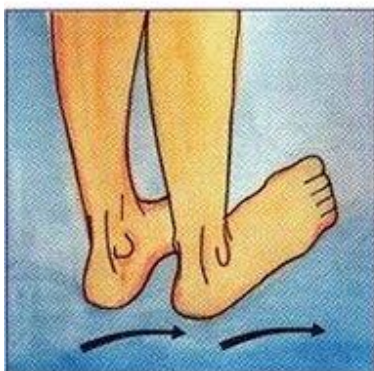
Rizika: organizační- důležité je děti upozornit na dodržování osobního prostoru a rozestupu při činnosti, hygienické- otevřené okno při cvičení, cvičení bez bot a ponožek

Metodický postup:

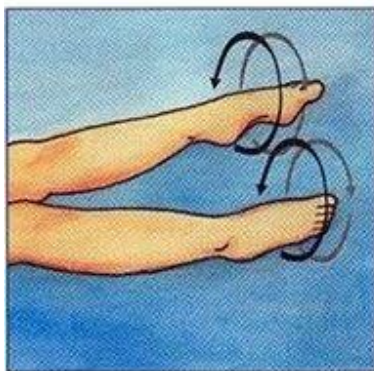
Bicyklujte vo vzduchu - zakrúžte nohami ako pri bicyklovaní (opakujte cvik 15 - 20 krát)

Kmitajte nohami ako pri strihaní (opakujte 15 - 20 krát)

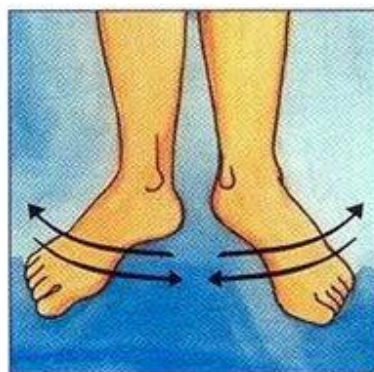
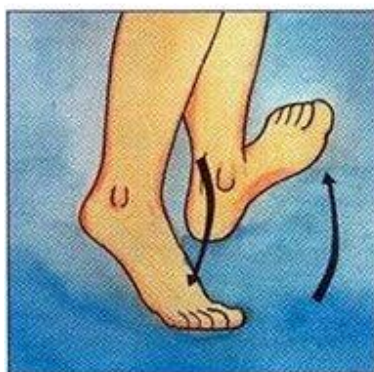
Chodte na päťách

Vytiahnite sa na špičky

Krúžte oboma nohami v malých kruhoch najskôr jedným, potom opačným smerom 10 krát

Striedavo napínajte chodidlá smerom dopredu a naspäť (opakujte 20 krát)

Prenášajte svoju hmotnosť zo špičky na päťu a späť

Špičky chodidiel striedavo spojte a odkloňte

MOTIVACE

HRABEME VE SNĚHU

OKLEPÁVÁME BOTY OD SNĚHU

STUDÍ NÁS ŠPIČKY

STUDÍ NÁS PATY

**DĚLÁME DO ZÁVĚJE
ĎOLÍK**

**MÁVÁME KAMARÁDOVI
NOHAMA**

CHODIDLA MAJÍ RADOST

**CHODIDLA DĚLAJÍ VE
SNĚHU ANDÍLKA**

POHYBOVÁ HRA: Škatulata hejbejte se:

Pomůcky: gumové kruhy- pro každé dítě jeden, pták na obrázku, písnička „Bude zima, bude mráz“

Organizace: ve volném prostoru třídy

Motivace: Tento ptáček také sleduje olympiádu a létá u toho z místa na místo. My se na chvíli staneme ptáčkem. Ptáček se pohybuje z místa na místo na hudbu. Při hudbě létají, a když hudba přestane hrát, tak každý letí do svého domečku.

Cíl: rozvoj hrubé a jemné motoriky, rozvoj koordinace děla, spolupráce, koncentrace pohybu

Rizika: organizační- důležité je děti upozornit na dodržování smluveného útvaru při činnosti, hygienické- otevřené okno při cvičení, cvičení bez bot a ponožek, emoční- možné velké emocionální vypětí při hře

Výstup: umět reagovat na zastavené hudby

Metodický postup:

Kruhy rozmístím po prostoru. Každý si najde své stanoviště. Při hudbě se všichni pohybují, a když přestane hrát, tak honem musí na stanoviště. Podle situace mohu pozměnit pohybování se- poskoky, skoky snožmo...

Upozornění na bezpečnost a pravidla hry- nevrážíme do sebe a koukáme pod nohy. Když tak chůze. U předškoláků možné poskoky- po jedné noze, snožmo...

Konečné zhodnocení: Co jsme dělali? Co se povedlo a co se nepovedlo? Co se vám líbilo či nelíbilo?

ŘÍZENÁ ČINNOST: „HUDBA“

Rizika: organizační- důležité je děti upozornit na dodržování osobního prostoru a rozestupu při činnosti, hygienické- otevřené okno při zpívání, procházení se bez bot a ponožek

Cíl: rozvoj rytmizace, zpěv, podpořit kladný vztah k hudbě

Výstup: umět zpívat písničku „Bude zima, bude mráz“, zvládat rytmizaci

Organizace: v kruhu, v půlkruhu

Pomůcky: kousek krepového papíru do vlasů, orffovy nástroje, kytara, modrý/bílý krepový papír

Motivace: Hádanka => Přijel k nám bílý kůň, zalehl nám celý dvůr.

Správná odpověď: Sníh

Metodický postup:

1) Vzbuzení zájmu rozhovorem o sněhu.

Motivace- Hádanka. Odpověď- sníh.

Zavážu si na hlavu krepový papír. „Děti, já jsem zima. A jelikož jsem teď malá, pomůžete mi vyrůst, aby znovu napadl sníh? Zazpíváme si písničku.

Otázky: Co s vločkami dělá vítr? – společně spolu zpívají písničku; Znáte nějakou písničku o zimě? – „ Bude zima, bude mráz.“ Znáte jí? Tak si jí společně zkusíme zazpívat, abych se znovu mohla vrátit.

2) Hlavní část- zpěv a práce s písničkou

a) Rozezpívání- Dýchání- vítr fouká- ve stoji nádech do břicha a hluboký výdech- fouká hodně a tak se všichni nakláníme ze strany na stranu- ruce vzpažit, úklony do stran; foukání hodně x málo, dlouze x krátce

- Děti se pohybují podle větru nejdříve s paní učitelkou, pak zkouší sami podle foukání paní učitelky- hodně x málo

b) Rytmizace na slabiky- PI-PI-PI/LA-LA-LA- Vzestupné a sestupné tóny z akordů nejprve v sedě- na každou dobu ťuknutí, tleskání, pleskání, pochodování na místě či do kruhu

- **Motivace-** Ptáček z písničky si zpívá, aby také přivolal zimu
- -> nahlas nebo potichu podle gesta ruky

3) Zpěv písně s učitelkou + hudebním nástrojem (celá píseň)

Motivace: teď už písničku známe, tak si jí společně s ptáčkem můžeme zazpívat

Pomůcky: kytary, písnička s akordy, orffovy nástroje

Rytmizace: zimo-mo-zi-mo-vrať-se-sem

->tleskání, pleskání do kolenou či koberce, orffovy nástroje

4) Zesilování a zeslabování hlasu

Popis: Nejprve si stoupnu do půlkruhu a podle toho, jestli budu ve dřepu, podřepu či ve stoji, budou děti zesilovat či zeslabovat zpěv

Motivace: teď jsme malinká zima, tak ta zpívá potichu. Jak se zatáhne a začíná foukat a sněžit, tak zima roste. A čím větší budeme, tím více nahlas budeme zpívat- všechny děti se také snižují a zvyšují.

Na písničku- „**Bude zima, bude mráz**“

5) Závěrečná část

- Nakonec zpěv celé písničky s kytarou
Budu hrát uprostřed kruhu a děti budou chodit za ruce kolem mě a zpívat
- **Motivace:** chcete se po sněhu projít, když nám napadl?
Sundáme bačkory a po sněhu se procházíme
- **Pomůcka-** kousky krepového bílého papíru na zemi

6) Zhodnocení a zpětná vazba:

- Co jsme dneska dělali?
- Co se ti líbilo nebo nelíbilo? Posílání kamínku, Komu se to dnes líbilo, tak zatleská.

BUDE ZIMA, BUDE MRÁZ- LIDOVÁ PÍSEŇ

D A D
Bude zima, bude mráz,
Em G A
kam se ptáčku, kam schováš?
Em E A
Schovám já se pod hrudu
D A D
tam já zimu přebudu

D A D
Bude zima, bude mráz
Em G A
kam se ptáčku, kam schováš?
Em E A
Schovám se do javora
D A D
tam bude má komora

Zdroje:

Mlčáková, R. (2009). *Grafomotorika a počáteční psaní*. Grada. (str. 16)

<https://www.youtube.com/watch?v=NUI6KbN3Nbl>

Loose, A. C., Piekert, N., & Diener, G. (2001). *Grafomotorika pro děti předškolního věku: pracovní listy*. Portál.

<https://i.pinimg.com/originals/5c/c9/bb/5cc9bb01a31f1957e9ad31614f86f4c6.jpg>

<https://i.pinimg.com/originals/db/91/ea/db91ea57a0a169254ab755d248b60df2.jpg>

<https://plnielanu.zoznam.sk/zdrave-zily-az-do-konca-zivota-stavte-na-prevenciu-a-tieto-jednoduche-cviky/>

<https://pixers.cz/fototapety/karikatura-zakladni-geometricke-tvary-70295844>

<https://www.promaminky.cz/hadanky/nezarazene/snih-2058>

<https://www.youtube.com/watch?v=cRoBI3Np8oA>

<https://akordy.kytary.cz/song/bude-zima-bude-mraz>

<https://snaturou2000.sk/zivocichy/sykorka-belasa>

Téma: masopust, pohádky

Příprava- 21. 2.

Dílčí cíle: rozvoj jemné a hrubé motoriky, procvičení posloupnosti, poznání příběhu „O koblížkovi“

RANNÍ HRY

1). Pečení koblížků

Organizace: U stolu

Pomůcky: slané těsto, ubrus

Motivace: Plyšový slon má rád koblížky. Uděláme mu je, aby neměl hlad?

Výstup: umí udělat kouli ze slané těsta, používá u modelování obě ruce

Metodický postup: Děti budou mít slané těsto a budou si moc udělat vlastní koblíhy.

2.) Pracovní list

Organizace: u stolu

Pomůcky: pracovní listy, pastelky, plyšový slon

Motivace: pracovní listy budou na motivy Fandy Nosáče

Výstup: umět plynule napsat spirálu

Cíl: rozvoj grafomotoriky a jemné motoriky (spirála)

RANNÍ CVIČENÍ

RUŠNÁ ČÁST

Organizace: v zadní části místnosti

Pomůcky: písnička, reproduktor, klauní nos

<https://www.youtube.com/watch?v=s969RH32Tx4>

Motivace: klauní nos, „Děti, víte, kdo nosí tento nos? – klauni. Náš slon mi totiž prozradil, že na masopust se také dělají koblížky a vdolky. Víte co to je masopust? - Masopust je třídní lidový svátek, který se slavil ve dnech předcházejících Popeleční

středě, kterou začíná 40denní půst před Velikonocemi. Také se chodí od domu k domu v převlecích a tam chodí i klauni.“

<http://www.skolapisnickou.cz/data/lyrics/8.pdf?v=1493551232>

Metodický postup:

Nejprve dětem paní učitelka ukáže, kudy a jakým směrem se budou pohybovat. Pak je postaví do kruhu a děti budou vybíhat určeným směrem na písničku. Písničku bude stopovat. Když hudbu vypne, děti se musí zastavit a když jí zapne, musí zase běžet. Typy pohybování se budou měnit.

SLOKA:

Na místo nosu bambuli (krok poskočný, ruce v bok)
do bot by dva se obuli (krok poskočný, ruce v bok)
vznešená chůze krom sum krok (pochodování)
a jméno Bum anebo Grog (pochodování)

REFRÉN:

Ať v šapitó (v kruhu za ruce cval stranou doprava)
k prasknutí je nabito (v kruhu za ruce cval stranou doprava)
dnes checheche (v kruhu za ruce cval stranou doleva)
bude klaunů mecheche (v kruhu za ruce cval stranou doleva)

PRŮPRAVNÁ ČÁST

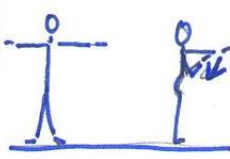
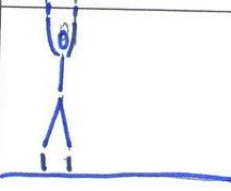

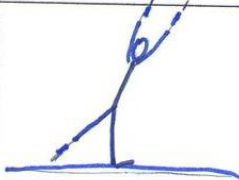
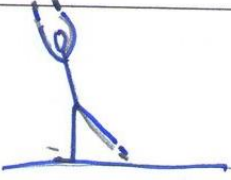

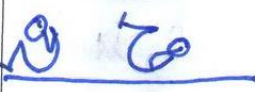

Organizace: okolo koberce

Pomůcky: nic

Motivace: básnička o koblížkovi

Metodický postup:

„Teď si společně zkusíme upéct koblížek. Schválně jestli se nám to povede.“ Děti paní učitelka rozmístí po třídě, aby měl každý dostatek místa. Básničku nejprve řekne a pak si na ní s dětmi společně zacvičí. Zopakuje jí asi 3x.

Motivace	Nákres	Popis
Pojďte děti k nám do spížky,		ruce upažit do přepažení a k tělu
zaděláme na koblížky.		Do výponu vzpažit
Smíchej mouky, vejce, sůl, už je toho těsta půl.		mícháme
Přidáme i kvasnice,		stoj na pravé, levou unožit, vzpažit
ať je ho co nejvíce!		Stoj na levé, pravou unožit, vzpažit
Koblížek pak uválíme,		sed roznožný, předklon k pravé, předpažit
na plotně ho usmažíme.		sed roznožný, předklon k levé, předpažit
Potom toho koblížka		kolíbka
dáme pěkně do břicha.		Turecký sed, hladíme břicho

POHYBOVÁ HRA- obměna hry „chodí pešek okolo“-> „chodí lišák okolo“

Pomůcky: uši na čelence

Organizace: v kruhu

Metodický postup:

Děti budou sedět v kruhu a při básničce a mít zavřené oči:

„Chodí lišák okolo, nedívej se na něho,

kdo se na něj koukne, toho lišák bouchne.

Ať je to ten nebo ten, praštíme ho koštětem.“

Po básničce se jedno z dětí, které při básničce chodí okolo kruhu, dotkne jiného dítěte lehce peškem po zádech. Zvolené dítě ho honí smluveným směrem okolo kruhu a vrací se na místo honícího dítěte. Když honící dítě honěně chytí, chodí dokola znovu. Když tomu tak není, vymění se role a chodí zvolené dítě a říká se znovu říkanka.

ŘÍZENÁ ČINNOST- četba pohádky „O koblížkovi“

Organizace: okolo koberce, u stolečků

Pomůcky: obrázky postav z pohádky „O koblížkovi“, polštářky, kniha: BEZDĚKOVÁ, Jana. *Učíme naše dítě mluvit.* (str. 182, 183)

Motivace: „A víte, že je také pohádka o koblížkovi? Tak dávejte pozor, jak to bylo, abyste přesně věděli, kde ten koblížek všude byl a koho po cestě potkal.“

Metodický postup: Děti budou sedět nebo ležet okolo koberce a paní učitelka jim přečte pohádku O koblížkovi. Pak se děti bude ptát na otázky a všem dětem u stolečku rozdá obrázky a děti budou mít za úkol seskládat obrázky správně dle posloupnosti.

ČETBA POHÁDKY

Otázky:

Koho všechno koblížek potkal?

Jak to šlo za sebou?

Jak koblížek vznikl?

Kolik zvířat potkal?

Kdo ho přechytračil a jak?

Koho potkal jako prvního?

Jak šel příběh za sebou? – posloupnost obrázků

Zdroje:

<https://www.youtube.com/watch?v=s969RH32Tx4>

<https://www.karaoketexty.cz/texty-pisni/patrasova-dagmar/mecheche-487004>

<https://www.promaminky.cz/rikadla-a-basnicky/pri-jidle-20/koblizek-2647>

Loose, A. C., Piekert, N., & Diener, G. (2001). *Grafomotorika pro děti předškolního věku: pracovní listy*. Portál.

Bezděková, J. (2014). *Učíme naše dítě mluvit* (2., uprav. a dopl. vyd). Arista.

http://www.vys-edu.cz/assets/File.ashx?id_org=600139&id_dokumenty=8532

<http://www.specmskraluvdvr.cz/wp-content/uploads/2021/03/O-kobli%CC%81z%CC%8Ckovi-cele%CC%81.pdf>

Téma: masopust, pohádky

Příprava- 23. 2.

Dílčí cíle: rozvoj jemné a hrubé motoriky, procvičení poslušnosti, zopakování si příběhu „O perníkové chaloupce“

RANNÍ HRY

1). Pečení perníčků

Organizace: U stolu

Pomůcky: těsto s perníkovým kořením, ubrus, formičky, váleček, párátko, chaloupka

Motivace: Plyšový slon má rád perníčky. Uděláme mu je, aby neměl hlad?

Výstup: umí rozválet těsto, používá činnosti obě ruce

Metodický postup: Děti budou mít těsto s perníkovým kořením a budou si moc udělat vlastní perníčky.

2.) Pracovní list

Organizace: u stolu

Pomůcky: pracovní listy, pastelky, plyšový slon

Motivace: pracovní listy budou na motivy Fandy Nosáče

Výstup: umět plynule napsat spodní a horní kličku

Cíl: rozvoj grafomotoriky a jemné motoriky (spodní a horní klička)

RANNÍ CVIČENÍ

RUŠNÁ ČÁST

Organizace: v zadní části místnosti

Pomůcky: písnička, reproduktor, chaloupka s perníčky, zvonek

<https://www.youtube.com/watch?v=xh6l3dOMh5Q>

Motivace: Perníková chaloupka, kouzelný zvonek: „*Kdo bydlel v perníkové chaloupce? Teď se z nás stanou čarodějnice a zacvičíme si na čarodějnickou písničku.*“

Metodický postup:

Nejprve dětem paní učitelka ukáže, kudy a jakým směrem se budou pohybovat. Pak je postaví do kruhu a děti budou vybíhat určeným směrem na písničku. Typy pohybování se budu měnit.

SLOKA:

Do pece hodím ještě polínko, (pochodování)
ať propeče se bok i kolínko. (pochodování)
Pak přidám zázvor trochu šafránu, (předkopávání)
srdce skočí každému gurmánu. (předkopávání)

REFRÉN:

Temně hučí pec má stará, (běh)
temně hučí do noci. (běh)
Komu hlady vše se svírá, (chůze, vzpažit a mávat)
tomu není pomoci. (chůze, vzpažit a mávat)
Komu hlady vše se svírá, (zakopávání na místě)
tomu není pomoci. (zakopávání na místě)

PRŮPRAVNÁ ČÁST

Organizace: okolo koberce

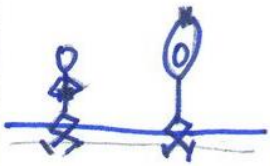

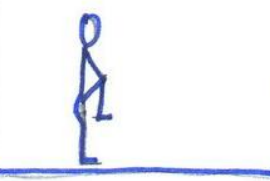

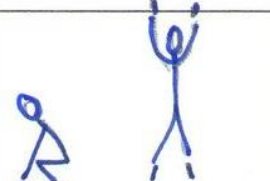

Pomůcky: nic

Motivace: básnička o koblížkovi

Metodický postup:

„Teď si společně zkusíme upéct koblížek. Schválně jestli se nám to povede.“ Děti paní učitelka rozmístí po třídě, aby měl každý dostatek místa. Básničku nejprve řekne a pak si na ní s dětmi společně zacvičí. Zopakuje jí asi 3x.

Metodologický postup:

Motivace	Nákres	Popis	Počet opakování
Čarodějnice čaruje jídlo, protože má hlad		Sed skrčmo skřižný-dlaně na kolena, dlaně spojit na břicho a pohyb až ke vzpažení a zpět na břicho (strom)	5x
Hledá akorát vysoký stůl		Stoj rozkročný vzpažit, předklon s rovnými zády (stůl), do hlubokého předklonu ruce volně svésit	5x
Musí opravit nohy, protože se stůl kýve		Stoj na levé noze, pravou nohu přednožit pokrčmo a uchopit pod kolenem rukama, stejné i na druhé noze	10s 3x
Musí opravit nohy, protože se stůl kýve		Stoj na levé noze, pravou nohu chytit za špičku a přetáhnout k hýždím	10s 3x
Má radost, že se jí to povedlo		Dřep s výskokem- ruce se dotýkají země a ve vzduchu vzpažit	10x
Jídlo jí chladne a pro dlouhou chvíli si hraje se svou kočkou		Seh pokrčmo připažit, zvedáme hýždě od podložky, páteř v jedné rovině	10s 5x
Přejedla se a musí odpočívat		Leh na zádech roznožný, dlaně směřují ke stropu	

ŘÍZENÁ ČINNOST- smyslová hra- chůze po lese

Organizace: po třídě, v kruhu

Pomůcky: orffovy nástroje, šátky, hvězdičky z papíru, kamínek

Motivace: „Zkusíme si, jaké to bylo pro Jeníčka a Mařenku, chodit v lese.“

Metodický postup: Děti budou chodit po třídě, jako v lese. Paní učitelka k tomu bude vyprávět a dávat dětem různé podněty, které jsou možné vnímat pomocí smyslů v lese. Pak si děti zaváží oči v kruhu a paní učitelka pomocí nástrojů bude vydávat zvuky. Děti budou mít za úkol poznat, odkud zvuk přichází a jaký zvuk to je. Budou i zpívat a opakovat rytmus dle paní učitelky. Nakonec si každé dítě najde svou hvězdičku, po které šel i Jeníček a Mařenka a budou si něco přát. Na konci si všichni sednou do kruhu s kamínkem a paní učitelka podá otázku: „Co by sis nejvíce přál/a?“

Zpětná vazba: komu se činnosti dnes líbili, 3x zatleská.

Zdroje:

<https://www.youtube.com/watch?v=xh6l3dOMh5Q>

Loose, A. C., Piekert, N., & Diener, G. (2001). *Grafomotorika pro děti předškolního věku: pracovní listy*. Portál.

Bezděková, J. (2014). *Učíme naše dítě mluvit* (2., uprav. a dopl. vyd). Arista.

Mlčáková, R. (2009). *Grafomotorika a počáteční psaní*. Grada. (str. 16, 186, 187)

Téma: masopust, pohádky

Příprava- 24. 2.

Dílčí cíle: rozvoj jemné a hrubé motoriky, procvičení poslušnosti

RANNÍ HRY

1). Tvoření řetězů na výzdobu na karneval

Organizace: U stolu

Pomůcky: lepidlo, papírové pásky

Motivace: Bude karneval a bylo by hezké si třídu vyzdobit.

Cíl: spolupráce, procvičit trpělivost

Výstup: umí slepovat papírové proužky k sobě

Metodický postup: Děti budou slepovat proužky z barevného papíru a tvořit řetěz.

2.) Zdobení perníčků a perníkové chaloupky

Organizace: U stolu

Pomůcky: bílá tempera, vatové tyčinky, perníčky, tavná pistole, chaloupka

Motivace: Nazdobíme si perníkovou chaloupku perníky, protože by do chaloupky přšelo a bez nich by Jeníček s Mařenkou měli hlad.

Cíl: rozvoj jemné motoriky a fantazie

Výstup: zvládne nazdobit perníček dle své fantazie

Metodický postup: Děti si budou pomoci vatových tyčinek a bílé tempéry zdobit perníčky. Až barva uschne, společně s paní učitelkou je připevní na střechu perníkové chaloupky pomocí tavné pistole.

3.) Poslušnost- pohádka „O koblížkovi“

Organizace: U trampolíny

Pomůcky: vytištěná poslušnost

Motivace: Pamatuješ si na pohádku o Koblížkovi? Jak to šlo za sebou? Zkus na to přijít a seskládej obrázky správně za sebou.

Cíl: samostatnost, procvičení posloupnosti

Výstup: umí pracovat samostatně a sestaví příběh dějově správně

Metodický postup:

Dětem u trampolíny rozdá paní učitelka dějové kartičky a ty se je pokusí samostatně složit správně za sebou dle děje pohádky o Koblížkovi.

ŘÍZENÁ ČINNOST- synonyma a homonyma na trampolíně

Organizace: okolo trampolíny, na trampolíně

Pomůcky: kartičky homonym a synonym, slon, magnetická tabule

Výstup: umět poznat homonyma a vymyslet synonyma

Cíl: rozvoj hrubé motoriky, zopakování homonym a synonym

Motivace: Sloník mi přinesl kartičky a moc by ho zajímalo, jak zvládneme tento úkol. On sám si s ním nevěděl rady. Pomůžeme mu přijít na výsledek?

Metodický postup: Děti budou sedět okolo trampolíny. Paní učitelka bude u tabule ukazovat kartičky s homonymy a synonymy. Dítě, které uhodne úkol, dané slovo vyskáče na trampolíně. Postupně se prostřídají všechny děti. Paní učitelka se dětí bude ptát i individuálně, když ještě sami neodpovědí.

Zdroje:

Bezděková, J. (2014). *Učíme naše dítě mluvit* (2., uprav. a dopl. vyd). Arista. (str. 183)

Téma: masopust, pohádky

Příprava- 25. 2.

Dílčí cíle: rozvoj jemné a hrubé motoriky, procvičení poslušnosti

RANNÍ HRY

1). Zdobení perníčků

Organizace: U stolu

Pomůcky: vatové tyčinky, perníčky, bílá tempera, tavná pistole

Motivace: Perníková chaloupka má ještě mezery a teklo by dovnitř. Musíme ještě dozdobit zbylé perníčky a vyplnit zbylé mezery.

Cíl: rozvoj jemné motoriky a fantazie

Výstup: umí ozdobit perníčky dle své fantazie

Metodický postup:

Na perníčky z uschlého perníkového těsta pomalují pomocí temperové barvy dle své fantazie. Když uschnou, s pomocí paní učitelky je nalepí na chaloupku pomocí tavné pistole.

2.) Pracovní list

Organizace: u stolu

Pomůcky: pracovní listy, pastelky, plyšový slon

Motivace: tašky na perníkovou chaloupku

Výstup: umět plynule napsat spodní oblouk

Cíl: rozvoj grafomotoriky a jemné motoriky (spodní oblouk)

3.) Tvoření řetězů na výzdobu na karneval

Organizace: U stolu

Pomůcky: lepidlo, papírové pásky

Motivace: Bude karneval a bylo by hezké si třídu vyzdobit.

Cíl: spolupráce, procvičit trpělivost

Výstup: umí slepovat papírové proužky k sobě

Metodický postup: Děti budou slepovat proužky z barevného papíru a tvořit řetěz.

4.) Jeníček, Mařenka a ježibaba

Organizace: U stolu

Pomůcky: hlava Jeníčka, Mařenky a ježibaby, štětce, podložky, vodové barvy, voda, lepidlo

Motivace: Perníková chaloupka je prázdná. Kdo všechno byl v chaloupce? (Jeníček, Mařenka a ježibaba) Musíme je vyrobit.

Cíl: rozvoj jemné motoriky

Výstup: umí vymalovat pomocí vodových barev obličej

Metodický postup:

Paní učitelka dá dětem obličej Jeníčka, Mařenky a ježibaby a ty je vymalují pomocí vodových barev. Pak je společně nalepí na chaloupku

RANNÍ CVIČENÍ

RUŠNÁ ČÁST

Organizace: v zadní části místnosti

Pomůcky: písnička, reproduktor, klauní nos

<https://www.youtube.com/watch?v=s969RH32Tx4>

Motivace: klauní nos, „Děti, víte, kdo nosí tento nos? – klauni. Náš slon mi totiž prozradil, že na masopust se také dělají koblížky a vdolky. Víte co to je masopust? - Masopust je třídní lidový svátek, který se slavil ve dnech předcházejících Popeleční středě, kterou začíná 40denní půst před Velikonocemi. Také se chodí od domu k domu v převlecích a tam chodí i klauni.“

<http://www.skolapisnickou.cz/data/lyrics/8.pdf?v=1493551232>

Metodický postup:

Nejprve dětem paní učitelka ukáže, kudy a jakým směrem se budou pohybovat. Pak je postaví do kruhu a děti budou vybíhat určeným směrem na písničku. Písničku bude stopovat. Když hudbu vypne, děti se musí zastavit a když jí zapne, musí zase běžet. Typy pohybování se budou měnit.

SLOKA:

Na místo nosu bambuli (krok poskočný, ruce v bok)
do bot by dva se obuli (krok poskočný, ruce v bok)
vznešená chůze krom sum krok (pochodování)
a jméno Bum anebo Grog (pochodování)

REFRÉN:

Ať v šapitó (v kruhu za ruce cval stranou doprava)
k prasknutí je nabito (v kruhu za ruce cval stranou doprava)
dnes checheche (v kruhu za ruce cval stranou doleva)
bude klaunů mecheche (v kruhu za ruce cval stranou doleva)

PRŮPRAVNÁ ČÁST**1.) Práce s padákem:**

Organizace: okolo koberce

Pomůcky: padák

Motivace: písnička „Mecheche“

<https://www.youtube.com/watch?v=s969RH32Tx4>

Metodický postup:**SLOKA:**

Na místo nosu bambuli (lehké třesání u pasu)
do bot by dva se obuli (lehké třesání u pasu)
vznešená chůze krom sum krok (chůze do strany- doprava)
a jméno Bum anebo Grog (chůze do strany- doleva)

REFRÉN:

Ať v šapitó (velké pohyby nahoru až do vzpažení a dolů do upažení)
k prasknutí je nabito (velké pohyby nahoru až do vzpažení a dolů do upažení)
dnes checheche (velké pohyby nahoru až do vzpažení a dolů do upažení)
bude klaunů mecheche (velké pohyby nahoru až do vzpažení a dolů do upažení)

Do cirkusu: podle barev, kluci/holky, proběhnou ti, co jsou naproti

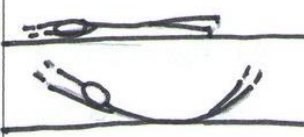
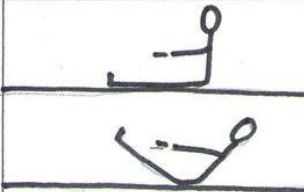

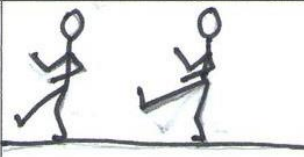
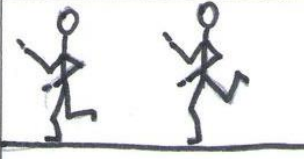
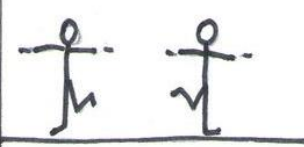
2.) Nácvič tanců na karneval:

Organizace: ve volném prostoru třídy

Pomůcky: nahrávka ptačího tance a makareny, notebook, interaktivní tabule

Motivace: písnička „Mecheche“

Metodický postup:

Popis cviku	Nákres	Motivace	Cíl	Počet opakování
Vzpor klečmo- lehké prohnutí v zádech pohled dopředu nádech, vyhrbení zad pohled mezi kolena výdech (kočka)		Čarodějnice má svojí kočku	Prohloubení dýchání, protažení zádočných svalů, posílení svalů paží	5x
Leh na břicho- vzpažit, zvednout najednou ruce i nohy nad podložku, hlava v prodloužení těla (kolébka)		Kočka se houpe na břicho	Posílení zádočných svalů	4x 3s.
Sed- ruce předpažit- nohy zvednout natažené nad podložku, lehký záklon (lodka)		A také na zádech	Posílení středu těla	3x 5s.
Leh- pokrčit přednožmo. „jízda na kole“, přednožit dolů levou, skrčit přednožmo pravou – kroužení střídnož		Kočku čarodějka drbe na břicho	Koordinace pohybu nohou, posílení břišních svalů	10x
Vzpor na předloktích vzadu sedmo- střídání flexe plantární (špičky) s flexí dorsální (fajfky); obměna: střídnonož		Kočka si hraje s klubičkem	Protažení a posílení svalů chodidel	10x
Předkopávání na místě		čarodějnice si chce taky hrát s klubičkem	Posílení dolních končetin	10x
Zakopávání na místě		Uteklo jí a tak si pro klubičko musí doběhnout	Posílení dolních končetin	10x
Stoj na pravé noze, Stoj na levé noze, Ruce upažit		Kopla se do palce a bolí jí noha.	koordinace	4x po dobu 5 s.

ŘÍZENÁ ČINNOST: pracovní činnost- klaun

Organizace: u stolečku

Pomůcky: hlava klauna (2 druhy), pruhy z barevného papíru, štětce, podložky, voda, vodové barvy, lepidlo

Motivace: písnička „*Mecheche*“, na karnevale bývají klauni. Co si je taky udělat, aby tu bylo veseleji?

Metodický postup

Děti si vyberou ze dvou hlav klaunů a vymalují si ho pomocí vodových barev. Pak si vyberou barevné proužky a přilepí je ke klaunovi.

Zdroje:

<https://www.youtube.com/watch?v=xh6l3dOMh5Q>

<https://www.youtube.com/watch?v=1lj2Hw94Zwc>

<https://www.youtube.com/watch?v=Z5fbXtgWz00&t=6s>

<http://aspequenasfloresazuis.blogspot.com/2011/03/blog-post.html>

TÉMA- KNIHA

10. 3.

RANNÍ HRY:

1.) MOUKOVNICE- PSANÍ PÍSMEN

Pomůcky: písmena, moukavnice

Motivace: „Vytvoříme si svou knihu, ale ještě před tím se musíme naučit písmena.“

Cíl: rozvoj jemné motoriky

Výstup: zvládne napodobit tvar písmene

Rizika: sociální a emoční- možný velký zájem o činnost a dohady

Metodický postup:

Děti budou napodobovat tvary písmen. Mohou se např. i podepsat.

2.) Pracovní list

Pomůcky: pracovní listy, pastelky

Motivace: pracovní listy budou na motivy Fandy Nosáče

Cíl: rozvoj grafomotoriky a jemné motoriky

Výstup: umět plynule napsat

Rizika: emoční- možná netrpělivost při úkolu, možná nechuť k práci, organizační- důležité je děti upozornit na dodržování osobního prostoru a rozestupu při činnosti

3.) Práce s knihou

Pomůcky: různé knihy

Organizace: v zadní části třídy, u stolečků

Motivace: „Knihy mohou být různé. Podívej se, jaké druhy zde máme a zkus přijít na to, jaký je mezi nimi rozdíl.“

Metodický postup:

Dětem paní učitelka ukáže knihy a namotivuje je k jejich pozorování a zjišťování odlišností.

4.) Psaní brkem

Pomůcky: brka, inkoust

Motivace: „Dříve se psalo brkem. Chceš vyzkoušet, jaké to bylo?“

Výstup: zvládnout se podepsat brkem

Cíl: rozvoj jemné motoriky a grafomotoriky

Rizika: hygienické- po činnosti si děti uklidí pracovní plochu, Organizační- důležité je děti upozornit na dodržování osobního prostoru při činnosti, emoční- možný malý zájem o činnost

Metodický postup:

Děti se podepíší nebo něco nakreslí pomocí brka a tuže a díky zkušenosti si mohou uvědomit, jak se psalo dříve a že i ve psacích potřebách nastal velký pokrok.

5.) Postav knihovnu nebo knihkupectví

Pomůcky: různé stavebnice

Motivace: „Kam se chodí pro knihy? Postav knihovnu nebo knihkupectví.“

Výstup: zvládnout postavit budovu ze stavebnic

Cíl: rozvoj jemné motoriky a fantazie

Rizika: hygienické- po činnosti si děti uklidí pracovní plochu, Organizační- důležité je děti upozornit na dodržování osobního prostoru při činnosti, emoční- možný malý zájem o činnost

RANNÍ CVIČENÍ:

RUŠNÁ ČÁST:

Organizace: v zadní části třídy, v zástupech, v kruhu

Pomůcky: písnička, notebook, triangl

Motivace: „A víte děti, jaké knihy mají takové čarodějnice? Čáry máry, ať jsou z nás čarodějnice.“

Rizika: organizační- důležité je děti upozornit na dodržování osobního prostoru a rozestupu při činnosti, hygienické- otevřené okno při cvičení, cvičení bez bot a ponožek

Hudba: <https://www.youtube.com/watch?v=NDsK-KdTv1o> (Saxana, Petra Černocká)

Metodický postup:

Děti si sundají bačkory a ponožky a srovnají si je ke stěně. Následně se postaví do dvou zástupů na holky a kluky. První poběží po zpuštění hudby holky a za nimi kluci. Utvoří tak kruh. Paní učitelka bude uprostřed kruhu a poběží proti směru. Bude kontrolovat rozestupy a provádět změny. Změnu vždy ohlásí slovem „změna“.

Ref:

Saxáno v knihách vázaných v kůži. (běh)

Zapsáno kouzel je víc než dost.

Saxáno komu dech se z nich úží. (krok poskočný)

Saxano měl by si říct už dost.

Sloka:

Cizími slovy ti jedna z nich poví. (předkopávání na místě)

Jak muži se loví buď pan admirál nebo král.

Vem oko soví pak dvě slzy vdovy. (zakopávání na místě)

To svař a dej psovi, co byl a vyl sám opodál.

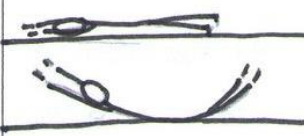
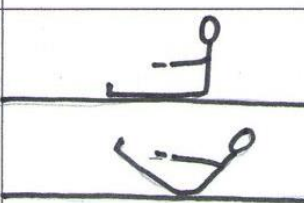

PRŮPRAVNÁ ČÁST:

Organizace: v zadní části třídy, rozmístění v prostoru s dostatečnými rozestupy

Pomůcky: žádné

Rizika: organizační- důležité je děti upozornit na dodržování osobního prostoru a rozestupu při činnosti, hygienické- otevřené okno při cvičení, cvičení bez bot a ponožek

Metodický postup:

Popis cviku	Nákres	Motivace	Cíl	Počet opakování
Vzpor klečmo- lehké prohnutí v zádech pohled dopředu nádech, vyhrbení zad pohled mezi kolena výdech (kočka)		Čarodějnice má svojí kočku	Prohloubení dýchání, protažení zádových svalů, posílení svalů paží	5x
Leh na břicho- vzpažit, zvednout najednou ruce i nohy nad podložku, hlava v prodloužení těla (kolébka)		Kočka se houpe na břicho	Posílení zádových svalů	4x 3s.
Sed- ruce předpažit- nohy zvednout natažené nad podložku, lehký záklon (lod'ka)		A také na zádech	Posílení středu těla	3x 5s.
Leh- pokrčit přednožmo. „jízda na kole“, přednožit dolů levou, skrčit přednožmo pravou – kroužení střídnož		Kočku čarodějka drbe na břicho	Koordinace pohybu nohou, posílení břišních svalů	10x
Vzpor na předloktích vzadu sedmo- střídání flexe plantární (špičky) s flexí dorsální (fajfky); obměna: střídnož		Kočka si hraje s klubíčkem	Protažení a posílení svalů chodidel	10x
Předkopávání na místě		čarodějnice si chce taky hrát s klubíčkem	Posílení dolních končetin	10x
Zakopávání na místě		Uteklo jí a tak si pro klubíčko musí doběhnout	Posílení dolních končetin	10x
Stoj na pravé noze, Stoj na levé noze, Ruce upažit		Kopla se do palce a bolí jí noha.	koordinace	4x po dobu 5 s.

ŘÍZENÁ ČINNOST- výroba vlastní knihy

Pomůcky: posloupnosti- půjčení knihy+vznik knihy, obrázky s příklady chování se ke knihám, papíry, barevné papíry, razničky, pastelky, voskovky, fixy, razítka, lepidla, podložky, noviny, časopisy, nůžky

Motivace: „Co si vytvořit svou knihu. Co v knize nesmí chybět a jak se kniha vyrábí?“

Cíl: rozvoj fantazie, rozvoj jemné motoriky, určení správné posloupnosti

Výstup: umět vyrobit knihu dle svých představ, umět spolupracovat

Rizika: Organizační- důležité je děti upozornit na dodržování osobního prostoru při činnosti, emoční- možný malý zájem o činnost

Metodický postup:

Dětem paní učitelka položí otázky.

Otázky:

Jaký je rozdíl mezi knihovnou a knihkupectvím?

Co se v knize nachází?

Kdo knihu píše a kdo kreslí obrázky?

Jaké znáš druhy knih?

Z čeho je kniha vyrobená?

Jak vzniká kniha?

Jak se ke knihám chováme?

Co kdybychom si vyrobili svojí knihu?

Děti se pak rozdělí do skupin či mohou pracovat samostatně na své knize. Knihu si pak vytvoří a vyzdobí dle vlastní fantazie.

Zdroje:

<https://www.karaoketexty.cz/texty-pisni/cernocka-petra/saxana-91417>

<https://www.youtube.com/watch?v=NDsK-KdTv1o>

Loose, A. C., Piekert, N., & Diener, G. (2001). *Grafomotorika pro děti předškolního věku: pracovní listy*. Portál.

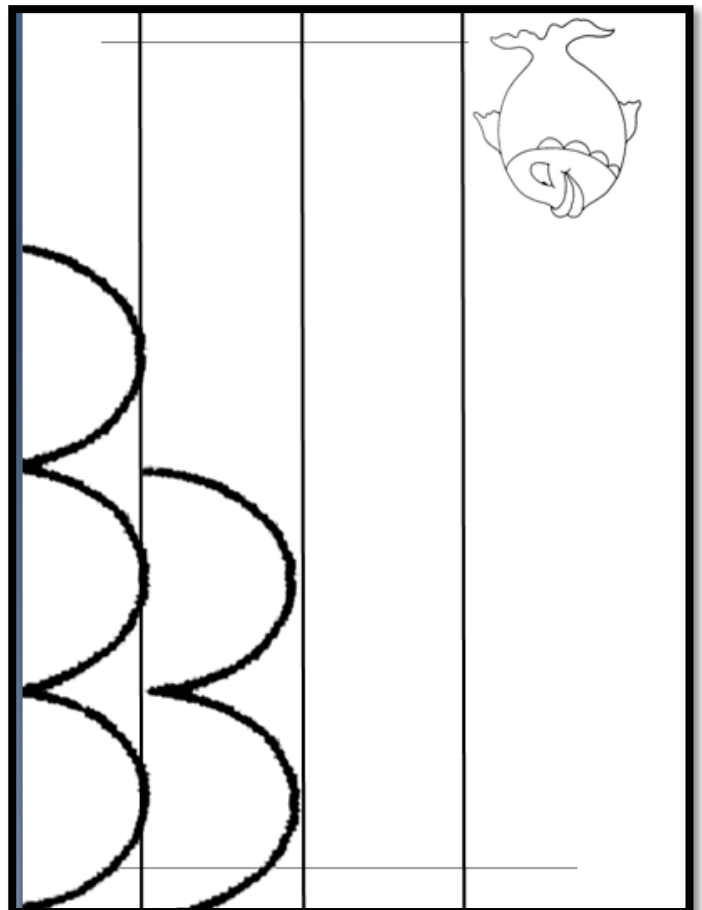
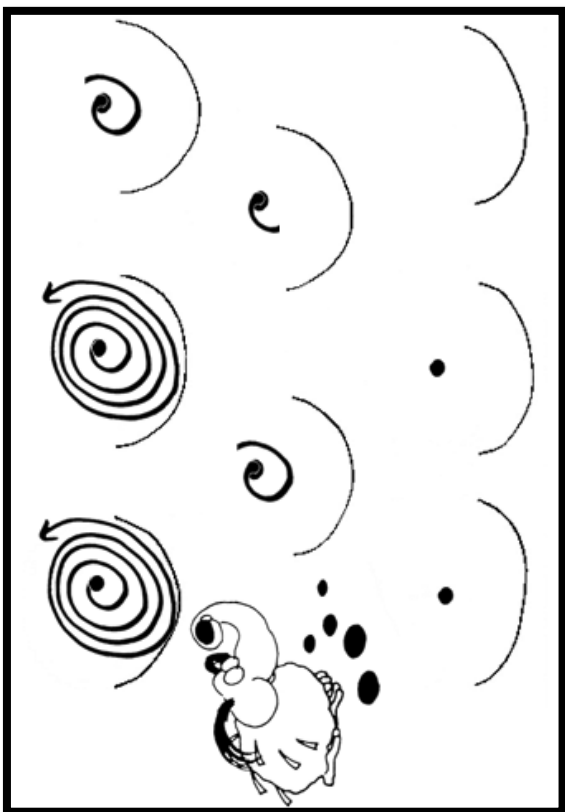
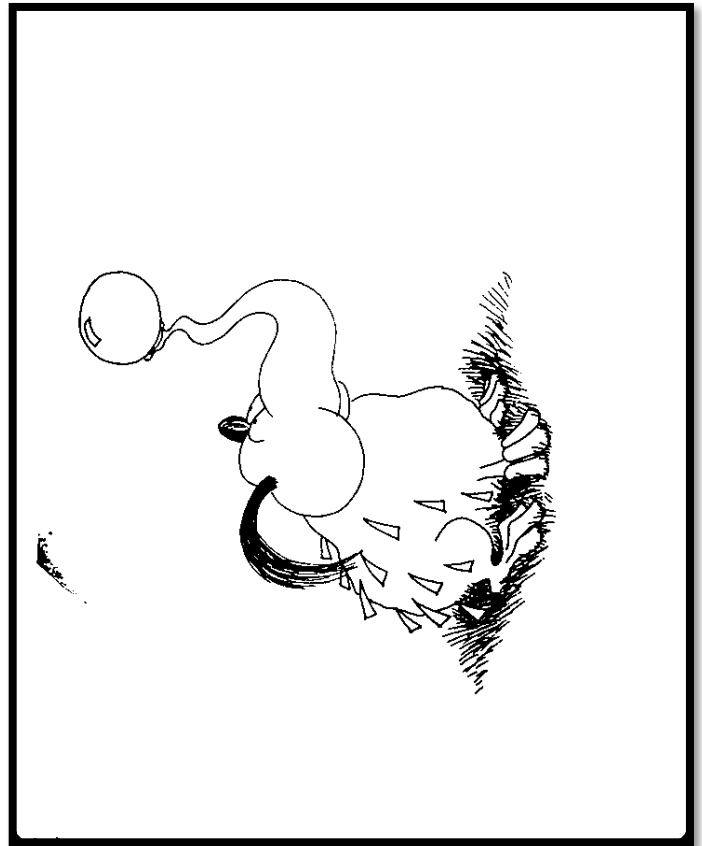
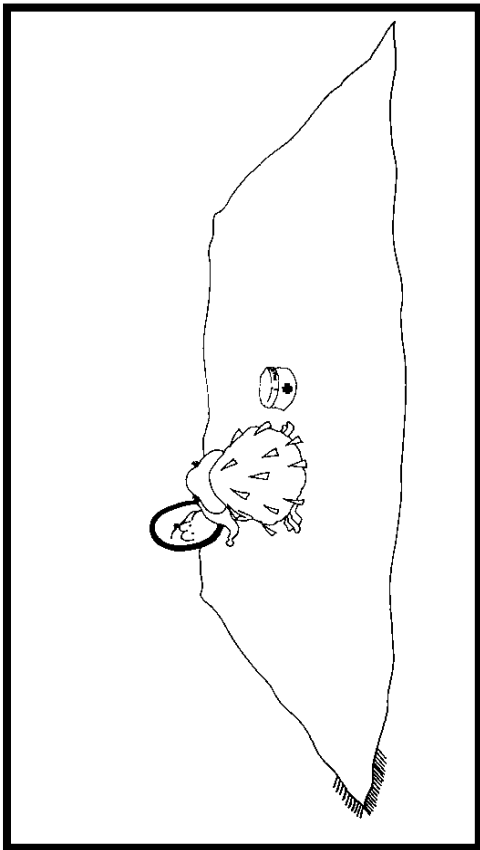
Bezděková, J. (2014). *Učíme naše dítě mluvit* (2., uprav. a dopl. vyd). Arista.

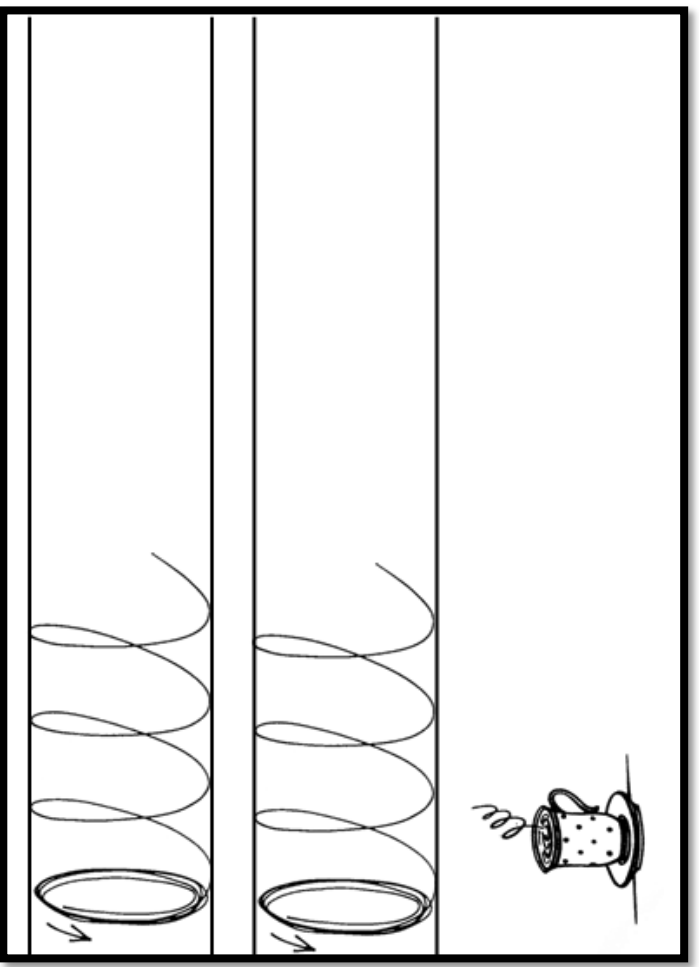
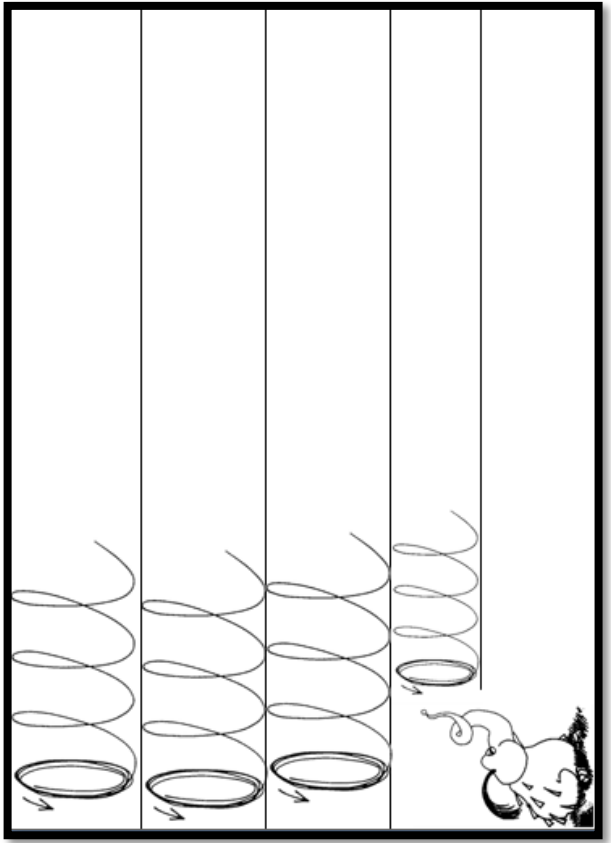
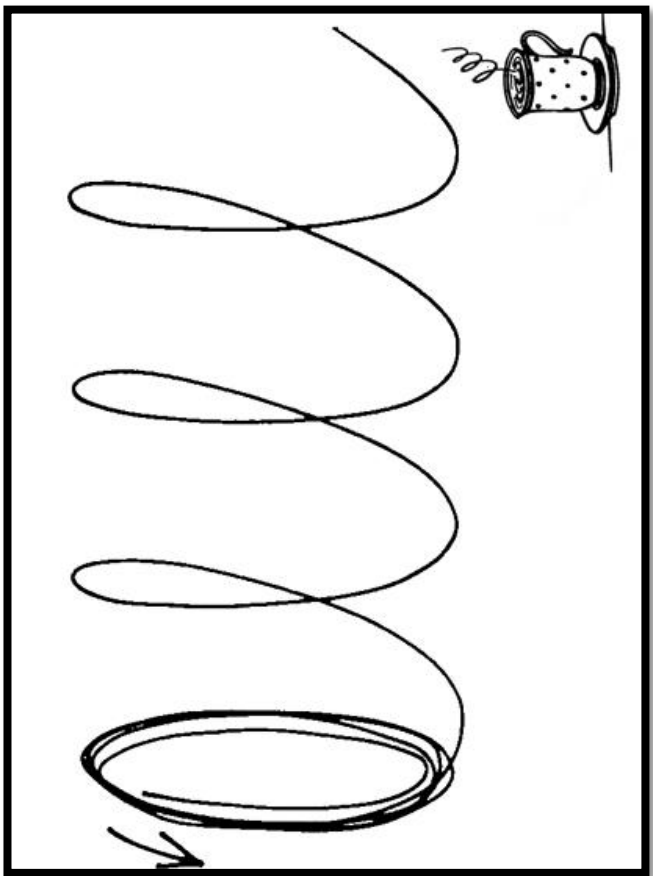
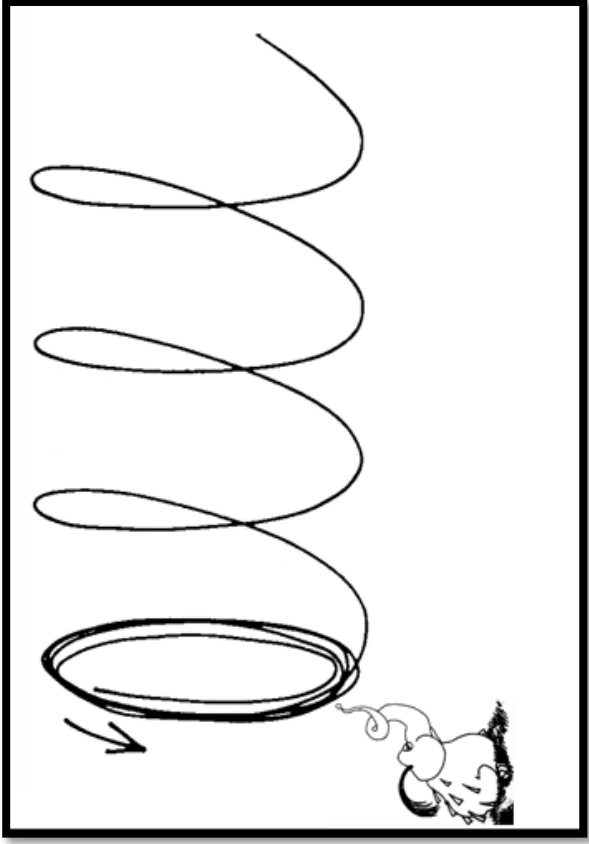
<https://www.booktook.cz/p/velka-a-mala-tiskaci-pismena-nastenna-tabule-0338268/>

<https://cz.pinterest.com/pin/4433299625541049/>

<https://cz.pinterest.com/pin/39688040457115173/>

Příloha 2

Příloha č. 3

